

นั่นเอง การทำบุญสัจจะก็เป็นวิธีการหนึ่งที่ดีมากที่ทำให้เราได้พบปะกันระหว่างคนต่างหมู่บ้านทุกเดือน นอกจากการไปร่วมทำบุญตามประเพณี จงช่วยกันทำกิจกรรมนี้ให้เดินต่อไป

บ้านวัดจันทร์

วันนี้รู้สึกดีใจที่ได้เห็นพี่น้องชาวปกากะญอได้รวมใจกันมาทำบุญกันอย่างมากมายมีการสวดใส่ชุดประจำเผ่า หญิงสาวก็สวดใส่ชุดขาว แม่บ้านก็ใส่ชุดแม่บ้าน ผู้ชายก็ใส่ชุดแดงของผู้ชาย ทำให้ได้เห็นแล้วเกิดความภูมิใจและสบายตามาก ขอให้มีการอนุรักษ์สิ่งดีของชนเผ่าเอาไว้ ตลอดถึงประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่าด้วย ที่ควรอนุรักษ์ก็ช่วยกันอนุรักษ์ที่ควรเปลี่ยนแปลงก็เปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสมกับสังคมยุคปัจจุบัน

นายวีระ ยิ่งรักเพ็ญจันทร์ (นายก อบต.)

การมาทำบุญครั้งนี้ก็เกิดจากความร่วมใจสามัคคีของพวกเราทุกคนทุกชุมชนที่ได้มาวันนี้ ความสัมพันธ์ในสมัยก่อนจริงๆ ไม่มีศาสนาเป็นตัวรวบรวมแต่เป็นประเพณีวัฒนธรรม แต่ปัจจุบันเราได้รับพุทธศาสนา เราจึงมีวัดมีพระเป็นจุดรวมจิตใจทำให้เกิดความสามัคคี บางคนคิดว่าโลกหมุนเราต้องหมุนไปกับโลก หากเราทำเช่นนั้นความเป็นตัวของตนเอง ความเป็นชนเผ่าไม่มีให้ลูกหลานได้สัมผัสอีกแล้ว ให้ทุกคนร่วมใจสามัคคีกันเช่นนี้ตลอดไป

บ้านเด่น

ก่อนหน้านีความเคลื่อนไหวทางศาสนาไม่ค่อยจะมี ต่างคนต่างทำบุญกันตามวัดใดวัดมัน การไปพบปะแลกเปลี่ยนรวมสมองที่คิดจะช่วยกันหาทางเผยแผ่ศาสนาร่วมกันทั้งพระและชาวบ้านที่จะทำใหศาสนาเราพัฒนาเจริญขึ้น เราได้มีการพบปะพูดคุยกันเมื่อต้นปีนี้ถึงการทำให้ศาสนารากงอกงาม มีการประสานสัมพันธ์กัน เมื่อได้ประชุมกันแล้วเราจึงมีการจัดให้เกิดการทำบุญสัจจะขึ้นเพื่อให้เกิดการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธต่างชุมชนทำให้เราได้รับแนวทางในการปรับปรุงและสร้างความสัมพันธ์มากขึ้นจากชาวบ้าน ซึ่งพระธรรมจาริกและแกนนำได้ช่วยกันนำไปปรับปรุงแก้ร่วมกันพร้อมกับชาวบ้านทุกชุมชน จึงเกิดการรวมตัวขึ้นมา เราต้องหวังพึ่งบุญกุศลดังที่ผู้เฒ่าผู้แก่ได้พูดไว้ว่า ในภายภาคหน้าจะเกิดพายุ และความเดือดร้อน เราจะพึ่งอะไรไม่ได้นอกจากบุญกุศล (ได้แสงเทียน)

บ้านแจ่มน้อย

ปัจจุบันเรามีความสุขได้เพราะเรามีศาสนา เราได้นำเอาหลักคำสอนทางศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิต ถึงแม้ว่าเรานำมาใช้ไม่เต็มที่ก็ตาม ที่เราได้พบปะกัน มีโอกาสไปมาหาสู่กันก็เพราะมีงานบุญงานกุศล หากไม่มีงานบุญ ไม่มีศาสนาเราคงไม่ได้เจอกันอย่างแน่นอน ทางคนก็ต่างจะทำมาหากินเลี้ยงท้องเลี้ยงใจของตนเอง

บ้านห้วยบง

หาาพูดถึงในอดีตกับปัจจุบันก็มีความแตกต่างกันมาก สมัยก่อนความสะดวกสบายไม่ค่อยจะมี อาหารการกินก็จะเป็นไปตามสภาพที่มีอยู่ ..แต่ก็ไม่มีกรรมเดือดร้อน ไม่ยุ่งยากวุ่นวาย ไม่มีการชิงดีชิงเด่น ความเสียละมีน้ำใจกันมาก พอมาปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ลดลงแต่ก็มีอยู่ จะหาว่าเปลี่ยนไปเสียหมดก็ไม่ใช่ สิ่งที่สำคัญที่เราได้มีการรวมกันได้ มีความสัมพันธ์กันเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกันได้เพราะศาสนาเป็นตัวขับเคลื่อน

บ้านห้วยยา

จิตใจที่ทางผู้นำทั้งที่เป็นพระ แขนงนำ และศรัทธาชาวบ้านได้มาร่วมกันจัดกิจกรรมอันก่อให้เกิด ความสัมพันธ์กัน เมื่อก่อนเราไม่มีโอกาสเห็นคนมาร่วมกันมากๆ เช่นนี้ ก็ด้วยสาเหตุหลายอย่าง ปัจจุบันการเดินทางไม่เหมือนกับสมัยก่อนจะไปไหนมาไหนก็รวดเร็วไม่ต้องเดิน หากเราเอาความเจริญมาปรับใช้ให้เข้ากับวิถีชีวิตให้เกิดความสอดคล้องกันก็คงเป็นสิ่งที่ดี ขอให้ทำอะไรเราช่วยกันคิดและวางแผนไว้ดีก่อน

บ้านห้วยบะบ้า

สิ่งที่จะพูดก็มีคนพูดไปหมดแล้ว ก็ขอพูดให้ข้อคิดว่าบางครั้งเราต้องการอะไรมาก มีความเห็นแก่ตัวมากแล้วในที่สุดจะสูญเสียไปหมดจนไม่เหลืออะไร ตรงข้ามกับคนที่ทำอะไรคิดก่อนค่อยเป็นค่อยไป ทำอะไรด้วยตนเอง สิ่งที่ได้ก็จะมี ความมั่นคงและมีคุณค่ามีประโยชน์ งานของเรานี้ก็เช่นกันก็ค่อยๆ ทำค่อยเดินไปทีละขั้นก็คงจะเจริญขึ้นในอนาคตสักวันอย่างแน่นอน

เมื่อตัวแทนแต่ละชุมชนพูดคุยเรียบร้อยแล้วทางประธานแกนนำชาวพุทธก็ได้สรุปพร้อมกันให้ โอวาทเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตนตามหน้าที่ความเป็นชาวพุทธที่ดี ทั้งที่เป็นข้อปฏิบัติ และการป้องกัน แก่ไข เผยแผ่ปกป้องพระพุทธศาสนา ทางพระสงฆ์ (พระธรรมจาริก)อำนวยความสะดวกให้กับผู้มาร่วมกิจกรรม ทั้งหมดประธานกล่าวคำลาพระเดินทางกลับ ตามลำดับ

เวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนในงานบุญสังเวย

วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ณ อาศรมพระธรรมจาริกบ้านเด่น ต.บ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

เนื้อหา

พระปลัดสุชาติ สุวทมโก ประธานสงฆ์ในกิจกรรมทำบุญสังเวยครั้งนี้ได้กล่าวทักทายศรัทธา ชาวบ้านที่ได้มาร่วมกิจกรรมทำบุญสังเวยที่นั้งอยู่เต็มศาลาบบำเพ็ญบุญบ้านเด่นและได้พูดคุย ว่าการทำบุญสังเวยเป็นที่รู้จักและชื่นชมของผู้ที่รับรู้จากภายนอกเป็นอย่างมาก เป็นกิจกรรมที่ดีมีประโยชน์ สร้างความสัมพันธ์ในระหว่างพุทธศาสนิกชน ทำให้พระพุทธศาสนาเกิดความเข้มแข็ง และยังมีกิจกรรม ย่อยจากการทำบุญสังเวยอีกหลายอย่าง เมื่อถึงวันพระแรม ๑๔ หรือ ๑๕ ค่ำก็จะนึกถึงการทำบุญสังเวย

ของชาวตำบลบ้านจันทร์และตำบลแจ่มหลวงบางชุมชน การทำบุญโดยมีการสัจจกรทุกเดือนมีการรวมตัวกันทั้งเด็กและผู้เฒ่าผู้แก่หลายบ้านหลายชุมชน เมื่อเห็นเช่นนี้แล้วก็เกิดความชื่นชมเป็นอย่างมากไม่มีที่ไหนที่ได้ทำอย่างนี้ ก็มีแต่บ้านจันทร์ที่นี้ที่เดียว ก็ขอให้พวกเราได้ทำกิจกรรมนี้ให้เป็นเอกลักษณ์ของเราตลอดไป ถึงแม้ว่าพระหรือแกนนำชุดนี้จะจากไปก็ขอให้มีการสืบทอดและถ่ายทอดงานอันนี้ได้เดินต่อไป

จากนั้นก็ได้มีการจัดตั้งประเด็นในการพูดคุย ซึ่งได้มีการตั้งประเด็นในการแลกเปลี่ยนพูดคุยว่า"มีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับงานทำบุญสัจจกรและเกิดการเปลี่ยนแปลง (พื้นวัฒนธรรม) อย่างไรในแต่ละชุมชนตลอดถึงเครือข่าย"

ตัวแทนจากบ้านหนองแดง (นายสาตะตะ พัทธกัญญาลำเนา)

จากการได้ร่วมทำสัจจกรก็รู้สึกดีใจและภูมิใจที่ได้มีโครงการนี้เกิดขึ้นแต่ละชุมชนได้มีความร่วมมือสามัคคีซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดกิจกรรมเช่นนี้ได้ สิ่งที่ได้จากการทำบุญสัจจกร คือ

๑. เกิดการได้พบปะและเปลี่ยนระหว่างคนต่างหมู่บ้าน ทำให้มีโอกาสไปมาหาสู่กัน หากไม่มีการทำบุญสัจจกรก็อาจไม่มีโอกาสได้พบกัน ก็ดีใจที่มีพระพุทธศาสนามีพระได้เป็นผู้ได้จงให้เกิดการได้ทำบุญได้เกิดการรวมตัวกัน จัดกิจกรรมอันเป็นประโยชน์เช่นนี้

๒. ทำให้แต่ละชุมชนมีความสามัคคีร่วมใจกันที่จะมาร่วมกิจกรรมทุกเดือนอย่างหนาแน่น

๓. ทำให้เกิดแนวร่วมในการมาร่วมกิจกรรมเมื่อเห็นคนต่างบ้านหลายๆบ้านมากันมากมายเราก็เกิดแรงบันดาลใจที่จะต้องไปร่วมทุกครั้ง

๔. เมื่อมีการได้พบปะกันก็ได้มาคุยกันทางหมู่บ้านได้มีกิจกรรมหรืองานที่เป็นส่วนรวมก็จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

บ้านเด่น (นาย พานู กิริติกรกุล)

การทำบุญสัจจกรได้ช่วยให้เกิดกิจกรรมหลายอย่างที่ทำความรักความสามัคคีและได้เป็นประเพณีอย่างที่กำลังจะหายไปบางชุมชนก็ได้หายไปแล้ว นั่นคือ ประเพณีเรียกแขกรับประทานอาหารตามบ้านต่างๆ ทางวัฒนธรรมของปกากะญอแล้วเวลามีผู้มาเยือนจะมีการเรียกแขกรับประทานข้าวหรือมีที่หลับที่นอนที่ดีๆ ก็จะให้แขกที่มาเยือนก่อน จะมีอรัญญาลัยที่ดีต่อผู้มาเยือน ในการทำบุญสัจจกรแต่ละเดือนเมื่อไปในชุมชนใดก็จะให้ผู้ที่มาร่วมงานไปรับประทานอาหารตามบ้านต่างๆ แต่ถึงแม้ว่าจะพื้นไม้เต็มก็ทำให้คนรุ่นใหม่ได้รับรู้วัฒนธรรมของชนเผ่าเป็นเช่นนี้

ในการพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนในแต่ละครั้งได้มีการพูดคุยถึงการทำให้คำสอนศาสนาให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์จึงจะต้องมีการการลด ละ เลิก สิ่งที่เป็นอบายมุขเช่น การดื่มสุรา ซึ่งก่อนหน้านี้ในการทำบุญแต่ละครั้งจะมีการดื่มเหล้าเมายาด้วย แต่เมื่อหลังจากได้มีการพูดคุยกันบ่อยครั้ง ซึ่งก็ทำให้เกิดจิตสำนึกมากขึ้น ทำให้อบายมุขเช่น สุราไม่มีให้เห็นในยามที่มีงานบุญทำให้การทำบุญมีความบริสุทธิ์ รู้สึกว่าเป็นงานบุญที่แท้จริง นอกจากทำให้ประเพณีบางอย่างฟื้น อบายมุขลดแล้วยังได้หลักคำสอนในทาง

พระพุทธศาสนาที่พระได้เทศน์ในแต่ละครั้ง บางครั้งได้มีผู้เฒ่าผู้แก่จากชุมชนอื่นๆ ได้แลกเปลี่ยนพูดคุยทำให้เกิดการเรียนรู้อีกด้วย

ตัวแทนของบ้านวัดจันทร์

ในการทำให้เกิดกิจกรรมทำบุญสัจจกรดี กิจกรรมอื่นๆ ก็เกิดจากการที่มีผู้ทำที่เป็นตัวแทนให้เกิดขึ้น หากไม่มีผู้นำไม่ว่าจะเป็นพระหรือแกนนำก็ไม่ทำให้เกิดกิจกรรมนั้นๆ แต่ที่เกิดกิจกรรมทำบุญสัจจกรได้มีพระเป็นผู้นำและมีแกนนำแต่ละชุมชนได้ช่วยกันจัดขึ้นมา มีการประชุมปรึกษาหารือกัน ชาวบ้านก็เห็นดีจึงเกิดขึ้นได้ในแต่ละชุมชนให้เกิดกิจกรรมสอนหนังสือและการสอนหลักคำสอนของป่าเถะญอให้กับเด็กรุ่นใหม่ ทำให้เกิดความสามัคคีระหว่างต่างหมู่บ้าน มีการรวมใจกันไปทำบุญสัจจกรทุกเดือนอย่างพร้อมเพรียงกัน มีเรื่องอะไรก็จะมีพูดคุยกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ขอให้เราจงช่วยกันและทำให้งานบุญสัจจกรเกิดขึ้นต่อไป

ตัวแทนของบ้านโป่งขาว (จอสี ยิ่งรักเพ็ญจันทร์)

พูดถึงความรู้สึกส่วนตัวแล้วเป็นว่างานบุญสัจจกรได้ฟื้นฟูวัฒนธรรมของปกเถะญอเราหลายอย่าง เช่น การเรียกแขกรับประทานอาหาร ซึ่งได้หายไปจากสังคมปกเถะญอชาวตำบลบ้านจันทร์หลายหมู่บ้านแล้ว แต่เมื่อมีการทำบุญสัจจกรเราได้มีการพูดคุยได้แลกเปลี่ยนกันทำให้เราเกิดจิตสำนึกร่วมกันในการที่จะฟื้นฟูวัฒนธรรมของเรา แต่ที่จะทำได้มีการร่วมมือกันประสานงานซึ่งกันและกันไม่ว่าจะเป็นงานอะไรก็ตามที่เป็นงานส่วนรวมเราจะบอกให้แก่กันทุกคนจะต้องไปร่วมกันช่วยเหลือกัน

ในกลุ่มเครือข่ายของเราได้เกิดความรักความสามัคคีกันร่วมแรงร่วมใจไปทำบุญสัจจกรที่ไหนเราก็พร้อมใจกันไปแสดงให้เห็นถึงพลังความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและหลักธรรมคำสอนของศาสนาตลอดถึงความเปิ่นที่เปิ่นน้องของเราเมื่อเรามีความสามัคคีกันเช่นนี้บ้านเมืองเราก็จะเจริญมีแต่ความสงบร่มเย็นแม้จะทำอะไรก็ตามจะเป็นงานหนักหรือเบา แต่ถ้าเราขาดความสามัคคีแล้วทุกคนจะต้องหนักทั้งกายและใจ เราได้ทำสิ่งที่ดีแล้วของให้พวกเราทุกคนจงจำและได้ทำต่อไปเพื่อเป็นตัวอย่างให้กับลูกหลานเราต่อไป

สิ่งที่ทำให้ปกเถะญอเราได้ทำกันมากขึ้นคือการแต่งกาย ซึ่งการแต่งกายชุดประจำเผ่านั้นจะเห็นว่าแม่บ้านยังใส่กันมากอยู่ แต่ผู้ชายและหญิงสาวจะไม่ค่อยใส่กันแล้วแต่ก็ไม่กังวลว่าไม่มีใครใส่เลยทุกวันนี้ก็ยังมียู่งแต่ก็น้อยลงเราจึงได้ให้ทุกคนเวลาไปทำบุญและทำพิธีกรรมตามประเพณีของชนเผ่าจะให้มีการรณรงค์ใส่ชุดประจำเผ่าเพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของเราไม่ให้เราลืมความเป็นเอกลักษณ์ของเรา ตอนนี้เวลาไปทำบุญที่ใดจะเห็นว่ามีคนใส่ชุดประจำเผ่ากันเกือบทุกคน เมื่อเห็นแล้วก็เกิดความปลื้มใจ

เยาวชนบ้านเด่น (นายจันทร์ชัย เกษมวิริยะเลิศ)

การทำบุญสัจจกรทำให้เราได้พบปะกัน พูดคุยแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ทำให้คนต่างหมู่บ้านมีโอกาสพบกัน ทำให้เกิดความสามัคคีทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้าน ซึ่งความสามัคคีเหล่านี้ก็เกิดจากการ

ที่เราได้มีโอกาสได้พบปะกัน โดยเฉพาะการเรียกแขกรับประทานอาหารเมื่อมีคนต่างหมู่บ้านมาหาเรา ผู้เป็นเจ้าภาพจะต้อนรับด้วยน้ำใจไมตรีที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส เกิดความสุขใจเวลาที่ได้พบกัน

ในการไปทำบุญสังฆกรรมแต่ละครั้งจะต้องมีการใส่ชุดประจำเผ่า เยวชนสมัยนี้เริ่มที่จะไม่ค่อยใส่ชุดประจำเผ่ากันแล้ว แต่เมื่อมีโอกาสเช่นนี้จะต้องใส่ เมื่อเห็นทุกคนใส่ตัวเองจะต้องใส่หากไม่ใส่ก็จะมีภาพแปลกไปจากคนอื่น และในแต่ละชุมชนเกิดการเรียนรู้ มีความตระหนักถึงการอนุรักษ์รักษาประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่ามากขึ้น ทำให้เด็กรุ่นใหม่ได้รับรู้และจะต้องมีการศึกษาเล่าเรียนสืบทอดต่อไป

ตัวแทนจากบ้านห้วยบง (นายสาเบล เกศสุภาพงษ์)

จากที่เกิดการทำบุญสังฆกรรมตั้งแต่แรกจนถึงปัจจุบันได้มีพระธรรมจาริก แกนนำ และคณะศรัทธาชาวบ้านทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ผู้เฒ่าผู้แก่ ได้ร่วมกันไปทำบุญสังฆกรรมทุกเดือน ทำให้เกิดความสัมพันธ์กันในอีกรูปแบบหนึ่ง ถึงแม้ว่าไม่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวปกาเกอะญอ แต่ก็ก็เป็นสิ่งที่ดีที่เกิดขึ้นในชีวิตของเรา มีการได้พบปะกันอย่างตลอดสม่ำเสมอ พร้อมกับได้มีการปลูกจิตสำนึกให้มีการอนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมของชนเผ่าที่กำลังจะสูญหายไปจากสังคมปกาเกอะญอ

จากการดำเนินโครงการทำบุญสังฆกรรมจึงก่อให้เกิดกิจกรรมแต่ละชุมชน เกิดการเรียนรู้มากขึ้น ทำให้เกิดสิ่งที่ดีๆ ตามมาอีกหลายอย่าง ทำให้มีคนเข้าวัดทำบุญมากขึ้น พุทธศาสนิกชนมีความภาคภูมิใจในความเป็นชาวพุทธมากขึ้น ขอให้พวกเราจงช่วยกันต่อไป

นายยกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านจันทร์ (นายวิระ ยิ่งรักษเพ็ญจันทร์)

สำหรับตัวเองแล้วไม่ได้มีโอกาที่จะไปเข้าร่วมทำบุญสังฆกรรมกับพวกเราได้ทุกครั้ง เท่าที่ผ่านมาก็ได้ไปร่วมหลายครั้ง ทำให้เกิดความรู้สึกดีใจที่ได้มาร่วม เมื่อไปแต่ละครั้งได้เห็นพ่อแม่พี่น้องมาร่วมกันมากมายในการทำบุญทำกุศล มีความรักความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกัน มีพระพุทธรูปโดยมีพระเป็นผู้นำในการทำให้ชาวบ้านได้มีโอกาสทำบุญ ฟังหลักธรรมคำสอนทั้งหลักธรรมทางศาสนาและหลักคำสอนของชนเผ่าจากผู้เฒ่าผู้แก่

จากการทำเช่นนี้ ทำให้ศาสนาเกิดความเข้มแข็งและมั่นคงมากขึ้น มีการลด ละ เลิก อบายมุข โดยเฉพาะที่ม้งงานบุญและวันพระไม่มีการดื่มเหล้าเมายา ทางอบต.ก็จะมีการจัดให้มีการลด ละ เลิกอบายมุขในวันพระและวันอาทิตย์เช่นกัน ไม่ว่าศาสนาใดก็มีวันสำคัญที่ควรจะต้องประพฤติปฏิบัติตัวให้อยู่ในศีลในธรรม เอาหลักธรรมของศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน คิดว่าจะมีสิ่งดีๆเกิดขึ้นในสังคมของเราอีกมาก เราจะต้องทำให้เป็นตัวอย่างให้แก่ลูกหลานของเรา เพื่อให้เขาได้รับรู้และสืบทอดในสิ่งที่ดีงาม ซึ่งในปัจจุบันเราได้มีพระ มีแกนนำ เป็นผู้นำให้กับเราในทางที่เป็นประโยชน์ต่อพวกเราทุกคน เราจะต้องร่วมกันสามัคคีกันไว้ ช่วยกันประสานหรือสืบทอดกิจกรรมต่อไปในอนาคต

อาจารย์เกียรติศักดิ์ (เจ้าหน้าที่พิธียาลัย)

สำหรับตัวเองแล้วก็ได้เป็นส่วนหนึ่งที่ได้มาช่วยโครงการในเขตตำบลบ้านจันทร์แห่งนี้ ได้มาเห็นงานทำบุญสังฆกรรม ได้เห็นชาวบ้านหลายๆหมู่บ้านมารวมกันมีตั้งแต่เด็กจนถึงผู้เฒ่าผู้แก่ มีใบหน้าที่อิ่มบุญด้วยกันทุกคน จากการสังเกตที่ตัวเองมาหลายๆครั้ง รู้สึกว่าได้มีการเปลี่ยนไปหลายๆอย่างในทางที่ดีขึ้น เดิมทีในตำบลบ้านจันทร์มีวัดที่เดียว คือ วัดบ้านจันทร์ ไม่ว่าจะอยู่บ้านใดก็จะมาทำบุญรวมกันที่วัดจันทร์ ปีหนึ่งก็จะได้พบกันครั้งหรือสองครั้ง ต่อมาได้มีความเจริญก็ได้มีการพัฒนาให้มีวัดหรืออาศรมมากขึ้น ต่างคนก็ต่างทำบุญตามวัดของตนเอง การที่ได้พบกันก็มีโอกาสน้อยลง หนุ่มสาวก็มีโอกาสได้เจอกันน้อย ความสัมพันธ์ก็น้อยลง มีความห่างเหินกันระหว่างหมู่บ้านมากขึ้น

ในเขตตำบลบ้านจันทร์ก็ยังมีอีกหลายชุมชนที่ยังไม่มีวัด(อาศรม)หรือมีวัดมีอาศรมแต่ไม่มีพระมาจำพรรษา ทำให้ไม่ค่อยได้ทำบุญ แต่เมื่อมีการทำบุญสังฆกรรมขึ้นทำให้ได้มีชาวบ้านต่างหมู่บ้านได้มาหาต้องการให้มีการมาร่วมทำบุญ จากการได้จัดทำบุญสังฆกรรมได้มีสิ่งดีที่เกิดขึ้นมาหลายอย่าง เช่น

๑. การฝึกพัฒนาชาวบ้านในการเรียกแขกที่มาช่วยไปรับประทานอาหารตามบ้านต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะหายไปจากชุมชนปกากะญอ ในเวลาที่มีการทำบุญสังฆกรรมก็จะไม่เลี้ยงอาหารที่วัดแล้ว จะให้ผู้ที่ เป็นเจ้าภาพได้เรียกกันไปรับประทานอาหารตามบ้านต่างๆ

๒. มีการสวมใส่ชุดประจำเผ่า เมื่อมีการทำบุญทุกครั้ง ทุกคนที่ไปร่วมงานจะต้องใส่ชุดประจำเผ่า หากใครไม่ใส่ก็จะแปลกไปจากหมู่ เด็กและชาวบ้านมีความกล้าที่จะใส่ชุดประจำเผ่า ไม่เกิดความเสียหาย ต่อการใส่ชุดประจำเผ่าของตนเอง

๓. ช่วยให้คนที่ไม่มีเงินค่ารถในการไปทำบุญ ได้มีโอกาสที่ทางเครือข่ายและได้มีทาง สกว.ได้ช่วย ในด้านค่าใช้จ่ายด้านพาหนะ

๔. ทำให้ผู้เฒ่าผู้แก่ได้มีโอกาสพบปะไปมาหาสู่กันระหว่างหมู่บ้าน

๕. หลายหมู่บ้านได้มีการรื้อฟื้นด้านหลักคำสอนภาษาเขียนให้เด็กรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และสืบทอด

๖. เกิดเห็นผลด้านหลักคำสอนและศาสนา ทำให้มีการลด ละ เลิกอบายมุข เช่น เหล้า บุหรี่ ในวันพระและวันที่มีงานบุญ บางคนถึงกับมีการอดเนื้อสัตว์ในวันพระ ในหลักคำสอนหรือของดี ๔ อย่างที่เราควรกระทำคือ

๑. มีของดีเราต้องรักษา หากไม่รักษากันก็จะหายไปเราต้องทำให้อยู่กับเราให้นานและคงทนที่สุด

๒. ป้องกันไม่ให้สิ่งไม่ดีทั้งหลายไม่ให้มาเกิดขึ้นในชุมชนของเรา.

๓. ความดีงามทั้งหลายที่ยังไม่มี จะต้องทำให้มีขึ้น มีการประยุกต์ของใหม่ให้เข้ากับวัฒนธรรม ประเพณี แต่อย่าไปลืมของดีที่เป็นของปกากะญอ

๔. สิ่งใดที่ไม่ดีไม่งามทั้งหลายจะต้องลด ละ เว้น ทำแต่สิ่งที่ดีงาม.

พระปลัดสุชาติ สุวตฺตโก

ได้พูดสรุปในช่วงท้าย ก่อนที่จะมีการให้พร อนุโมทนาให้กับคณะศรัทธาผู้มาร่วมทำบุญสังฆกรรมครั้งนี้ว่า จากการที่ได้พูดคุยแลกเปลี่ยน ทำให้เกิดข้อคิดสิ่งดีๆ หลายอย่าง การจัดตั้งเครือข่ายขึ้นได้มีกิจกรรมทำร่วมกัน มีพระและแกนนำ เป็นผู้นำให้เราในขณะนี้และมีชาวบ้านเป็นผู้สนับสนุนร่วมมือร่วมใจกัน เราจะต้องให้กิจกรรมนี้ทำเป็นต่อไปเรื่อยๆ ถึงแม้ว่าพระบางรูปจะไม่อยู่แล้ว เพราะว่าพระธรรมจาริกจะต้องมีการโยกย้ายตลอด ที่สำคัญคือแกนนำและชาวบ้านจะต้องสืบทอดและช่วยกันให้อยู่กับพวกเรานานๆ ในตำบลบ้านจันทร์ ถือได้ว่าเป็นตำบลที่มีพระพุทธศาสนา ที่เข้มแข็งแห่งหนึ่ง มีวัดมีพระธาตุที่เก่าแก่ ให้เรามีความรัก ความสามัคคีช่วยเหลือกันต่อไป ให้สร้างรากฐานแห่งความมั่นคง หากผู้ใดผู้หนึ่งทำความเสียหาย ก็จะทำให้เสียทั้งหมด เมื่อเกิดปัญหาก็ขอให้เราได้พูดคุยกัน ช่วยกันแก้ไขปัญหาร่วมกัน จงตั้งอยู่ในหลักธรรมคำสอนของศาสนาแต่ละศาสนาและอยู่ในกรอบของประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่า(ปกากะญอ)

เวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนในงานบุญสังฆกรรม

วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๗

ณ อาคารพระธรรมจาริกบ้านเมืองน้อยด.เวียงเหนือ อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน

เวลาประมาณ ๑๓.๐๐น.คณะบุญสังฆกรรมที่มาจากตำบลบ้านจันทร์โดยการนำของพระนิคม กิจจุลาโร ก็ได้เดินทางมาถึงบ้านเมืองน้อย โดยที่ชาวบ้านเมืองน้อยส่วนหนึ่งรอดต้อนรับอยู่ที่อาคารพระธรรมจาริก บ้านเมืองน้อย อีกส่วนหนึ่งรอดต้อนรับอยู่ที่บ้าน น้ำเย็นๆ ใสๆ พร้อมแก้วอีกทั้งคำทักทายเป็นภาษาปกากะญอเป็นน้ำใจเล็กๆ น้อยๆ ที่ชาวเมืองน้อยหยิบยื่นให้กับอาคันตุกะ พักพอหายเหนื่อยจากการเดินทางร่วม ๕ ชั่วโมง อาคันตุกะที่รู้จักคนไหน เป็นญาติสนิทกับใครภายในหมู่บ้านก็ไปเยี่ยมเยียน และก็พักค้างคืนที่บ้านหลังนั้น มีอาคันตุกะอีกจำนวนไม่น้อยที่ไม่รู้จะไปไหน และยังคงค้างอยู่ที่วัด ด้วยความที่ตนเองไม่มีญาติอยู่แถวนี้และรู้จักใครเลยในหมู่บ้าน ไม่รู้จะไปไหน แต่ความโดดเดี่ยวย่อมไม่มีในคณะบุญสังฆกรรม ลักพักชาวบ้านเมืองน้อยก็งุมมือพาอาคันตุกะที่เหลือไปพักตามบ้านของตนอย่างเป็นมิตร รวากับรู้จักคุ้นเคยกันมานาน...จากนั้นก็เป็นการเที่ยวชมหมู่บ้านของอาคันตุกะ

อาคันตุกะจะลลาเวลาด้วยการเที่ยวชมหมู่บ้านเมืองน้อยจนถึงเวลาประมาณ ๑๔.๐๐น. อาคันตุกะผู้ที่เดินอยู่ตามถนนก็จะถูกงุมมือและชักชวนให้ไปทานข้าวที่บ้าน อาหาร ๓-๔ อย่างถูกจัดเตรียมไว้ในสำรับกลางบ้านเพื่อเรียกอาคันตุกะไปทาน ชิมฝีมือ แต่ก็ใช้ว่าผู้มาเยือนจะทานให้อิ่มภายในบ้านหลังใดหลังหนึ่ง เพราะถ้าขึ้นทำอย่างนั้นก็คงไม่ต้องลงจากบ้านกัน เพราะเพียงแค่คุณก้าวพ้นหน้าบ้านหลังนั้น เจ้าบ้านหลังอื่นๆ ไม่ต่ำกว่า ๕ คนก็จะคอยงุมมือและชักชวนให้คุณเข้าไปทานในบ้านอีก และก็ใช้ว่าคุณจะปฏิเสธได้ ดังนั้นวิธีการที่ดีที่สุดของอาคันตุกะที่ไม่เบียดเบียนตนเองและรักษาน้ำใจเจ้าบ้านก็คือขึ้นบ้านหลังไหนก็

ทานลัก ๒-๓ คำก็ลงมา เทียวหัวหมู่บ้านก็อึมพอสี และอาหารที่เจ้าบ้านเตรียมไว้สำหรับต้อนรับอาคันตุกะก็หมดสำหรับเช่นกัน

ผู้เขียน พร้อมทั้งพระนิคม หัวหน้าคณะ และสามเณรชัยเจ้าบ้าน ก็เดินทางมาเทียวชมเหมือนกับชาวบ้านอาคันตุกะด้วยตามประสาของคนที่ยากรู้ยากเห็นเรื่องของชาวบ้าน พอใกล้ค่ำก็เดินทางกลับทางที่จะกลับนั้นเป็นลาดชันที่ปูด้วยซีเมนต์ มีน้ำที่เกิดจากการใช้น้ำของชาวบ้านไหลลงมาเป็นทางยาว เดินได้ไม่ถึงสิบก้าว ก็มีหญิงชราสอบถามอายุได้แปดสิบกว่าปี แก่ได้นั่งลงและก้มกราบเราทั้งสาม ความรู้สึกของผู้เขียนในตอนนั้นอยากจะเข้าไปประคองให้แกลุกขึ้นมา ขนาดเราทั้งสามยังอยู่ในวัยที่พอเดินได้ยังลำบากในการเดินทางที่ลาดชันอย่างนี้ นับอะไรกับหญิงชราวัยแปดสิบ แต่ก็มีอะไรบางอย่างที่บังคับไม่ให้ผู้เขียนต้องทำอย่างนั้น ยายยังดูแข็งแรงดีเมื่อเทียบกับยายของผู้เขียนที่วัยใกล้เคียงกัน แต่แกก็บอกเราทั้งสามว่าเป็นอะไรก็ไม่รู้ลมออกหู จากนั้นแกค่อยๆ พงตัวแกขึ้นและเดินจากพวกเราไป ตอนนั้นเราทั้งสามคุยกันว่า ถ้ามีอะไรที่รักษาอาการที่ยายเป็นอยู่เราจะเอามาให้ยายทันที

ทานข้าวพอสีแล้ว ทุ่ครั้งที่ประมาณทุกคนทั้งอาคันตุกะและเจ้าบ้านก็มาพร้อมกันที่วัด เพื่อทำวัตรสวดมนต์ หลังจากทำวัตรสวดมนต์ ทำสมาธิแผ่เมตตา (ภาษาปกากะญอ) เสร็จ พระจันทร์ เขมกาโมเจ้าอาวาสวัดบ้านเมืองน้อยก็ได้กล่าวต้อนรับคณะผู้มาทำบุญสังฆจร เนื่องจากภาษาที่ใช้ในการสื่อสารครั้งนี้เป็นภาษาปกากะญอหมด ผู้บันทึกจึงอาศัยล่ามที่เป็นสามเณรซึ่งนั่งข้างๆ ช่วยแปลให้อีกทีหนึ่ง ท่านจันทร์ได้กล่าวว่า การทำบุญในครั้งนั้นนอกจากจะได้บุญแล้วยังได้พบปะพูดคุย ถามสารทุกข์สุกดิบของกันและกัน นอกจากจะได้บุญเพิ่มแล้วยังได้คนรู้จักเพิ่มขึ้นอีกด้วย หลังจากนั้นท่านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเมืองน้อยก็ได้กล่าวต้อนรับ และยังได้กล่าวลงท้ายอย่างผู้ที่ถ่อมตนว่าหากบ้านเมืองน้อยทำการต้อนรับที่ขาดตกบกพร่องประการใดก็ขอให้ออกกล่าวกันได้อย่างได้เกรงใจแต่อย่างใด

เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างกัน ทางประธานแกนนำพุทธศาสนาวัดบ้านจันทร์ นายประหยัด ก็ได้เล่าถึงการทำงานของแกนนำบ้านจันทร์ว่าหลังจากที่เราได้แต่งตั้งแกนนำแล้ว เราก็ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันถึงเรื่องของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เราคงจะไม่ยกภาระทั้งหมดนี้ให้กับพระภิกษุแต่เพียงผู้เดียว เราในฐานะพุทธศาสนิกชนก็ควรที่จะช่วยกันเผยแผ่ด้วย พุทธศาสนาจะช่วยให้บ้านของเราจ่มเย็น ซึ่งแนวทางหนึ่งที่เราทำในฐานะเป็นผู้เผยแผ่ศาสนาก็คือ การทำบุญสังฆจร โดยการทำบุญสังฆจรมันมีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. การดำรงหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ๒. ลูกหลานเกิดความสามัคคี ๓. เกิดการเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม ๔. การพบปะพูดคุยกันเสริมสร้างความสามัคคีทั้งในชุมชนและระหว่างชุมชน ซึ่งบทเรียนของการทำบุญสังฆจรทุกครั้งภายในตำบลบ้านจันทร์ที่ผ่านมาก็คือ ความสามัคคี ความสัมพันธ์กัน พุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องหรือว่าภาระหน้าที่ของพระเพียงผู้เดียว เราทุกคนต้องช่วยกัน อย่าให้พระท่านทำการเผยแผ่แต่เพียงลำพัง นอกจากนั้นนายประหยัดก็ไม่ได้ที่จะลืมกล่าวถึงความเป็นชนเผ่าว่า การแต่งการประจำเผ่าก็ควรอนุรักษ์ไว้ ในงานทำบุญต่างๆ เรายังได้เห็นการใส่ชุดประจำเผ่าอยู่ก็นับว่าดี (ค่าคืนนี้ใครจะรู้ว่าในศาลาแห่งนี้ผู้คนจะที่สวมชุดที่ประดับด้วยสีแดง สีขาว และสีน้ำเงิน เต็มไปหมด)

พระปลัดสุชาติ สุขวาทมโก พระบ้านเมืองน้อยที่ชาวบ้านตำบลบ้านจันทร์จะรู้จักกันเป็นอย่างดีก็เพราะท่านเป็นพระธรรมจาริกอยู่ที่นั่นได้กล่าวถึงงานบุญบุญจรรยาว่าเป็นการแสดงถึงการให้อย่างแท้จริง ค่ำรถโดยสารที่ทุกคนพากันควักกระเป๋าเพื่อจะจ่ายในการเดินทางในครั้งนี้ เงินทำบุญของอาคันตุกะ เงินค่าอาหารที่ใช้เลี้ยงผู้มาเยือนของเจ้าบ้าน งานบุญบุญจรรยาเราจะรณรงค์ให้ปลอดอบายมุขทุกอย่าง ซึ่งจุดนี้ก็ตรงกับงานเครือข่ายแกนนำชาวพุทธของเราที่กำลังรณรงค์ด้วยเช่นกัน เราควรส่งเสริมให้คนร่วมมือประสานช่วยเหลือกันและกัน ที่ไหนมีกิจกรรมก็ควรที่จะไปช่วยเหลือกัน

หลังจากที่ฟังอาคันตุกะพูดมานายสมบุรณ์ กะนะ แก่น้ำชุมชนบ้านจุ่มเมืองเย็นก็ได้กล่าวถึงการทำบุญบุญจรรยาของชาวบ้านตำบลบ้านจันทร์ว่าการทำบุญในครั้งนี้ได้มีการแลกเปลี่ยนพูดคุยระหว่างชุมชน เป็นการแลกเปลี่ยนความคิด ความคิดก็คือบุญอย่างหนึ่ง เด็ก ผู้ใหญ่ ผู้สูงอาย ได้มาพูดคุยเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม มีพระมาคุยเรื่องของคำสอนในทางศาสนา ซึ่งบางครั้งเราก็ไม่มีโอกาสได้พบเจอกัน เมื่อเรามาทำบุญเราก็ได้พบกันและพูดคุยกันมากขึ้น กิจกรรมของบ้านเมืองน้อยที่ทำตอนนี้ก็เป็นเรื่องของชุมชนสัมพันธ์อาจจะคล้ายบุญบุญจรรยาแต่เน้นเราไปเที่ยวอย่างเดียวไม่ได้ไปทำบุญ เป็นเพียงการแลกเปลี่ยนพูดคุยกันเท่านั้น กิจกรรมชุมชนน่าอยู่ หน้าบ้านน่ามอง ที่รณรงค์ให้บ้านแต่ละหลังมีถังขยะซึ่งผลิตจากวัสดุในท้องถิ่นตั้งอยู่หน้าบ้านของตนเองและเราก็เอาเงินซึ่งได้รับการสนับสนุนจากโครงการบ้านจุ่มเมืองเย็นมาซื้อไม้กวาดแจกัน และอีกหนึ่งกิจกรรมที่เรา กำลังดำเนินการอยู่คือ กิจกรรมการเรียนภาษาปกาเกอะญอ ภาษาพูดอาจจะไม่ต้องเรียนมากนักเราจะเน้นที่ภาษาเขียน เราจะเรียนทุกวันและหยุดเฉพาะวันพระกับวันอาทิตย์เท่านั้น

นายสมบุรณ์ ยังได้เล่าถึงสถานการณ์บ้านเมืองน้อยว่าตอนนี้ยังโชคดีที่ความเจริญก้าวหน้ายังไม่เข้ามามากและคนต่างถิ่นก็ยังเข้ามาพื้นที่เราไม่มากนัก การเรียกกันตามชาวอย่างเย็นนี้ยังมีปรากฏให้เห็นเป็นเรื่องปกติในสังคมเรา ผู้หญิงยังแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่า ในขณะเดียวกันเด็กที่อยากจะรู้เรื่องอะไรก็ยังคงกล้าที่จะถามผู้ใหญ่ เราต้องกล้าในสิ่งที่ถูกที่ควร และพ่อแม่จะต้องสอนลูกให้ถูกต้องตามหลักของชนเผ่าและหลักของศีลธรรม สอนอย่างมีเหตุมีผล

กิจกรรมในภาคกลางคืนจบลงเมื่อนายสมบุรณ์พูดจบ จากนั้นก่อนกลับชาวบ้านก็ร่วมกันไหว้พระอีกครั้งหนึ่ง ระหว่างเดินลงจากศาลาเพื่อเข้าบ้านพัก ผู้เขียนได้พูดคุยกับชาวบ้านที่มาจากตำบลบ้านจันทร์อยู่ ๒ คน ประเด็นที่พูดคุยก็คงไม่พ้นจากคำว่า "บุญบุญจรรยา" บังเอิญเหลือเกินก็คนที่ผู้เขียนได้พูดคุยด้วยนั้นต่างก็ไม่มีญาติและคนที่รู้จักอยู่ที่บ้านเมืองน้อยเลยสักคน แต่ทั้งสองก็มีที่พัก และยังไม่ทันที่จะคุยอะไรกันต่อมากนัก เจ้าของบ้านก็มาเยือนและรับทั้งสองคนเดินจากผู้เขียนไป...

เมื่อคืนนอนหนาวทั้งคืนและต้องตื่นแต่เช้าเพราะว่าวันนี้เป็นวันพระ แรม ๑๕ ค่ำ พับผ้าห่ม เก็บของยังไม่ทันที่จะล้างหน้า ชาวบ้านก็มาทำบุญกันแล้ว ซึ่งส่วนมากก็จะเป็นผู้หญิง ทุกคนแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่า ในมือถือตระกร้าที่ทำจากพลาสติก ข้างในจะบรรจุข้าวและอาหารที่อยู่ในซามและถ้วย นอกจากนั้นก็จะมีรูปเทียนดอกไม้ม และสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของผู้เขียนมากก็คือภาพของผ้าขนหนูที่กองอยู่ตามบันไดขึ้น

ศาลา ผู้เขียนนั่งสังเกตดูถึงว่าผู้หญิงโดยเฉพาะแม่บ้านและผู้สูงอายุ ที่ทุกคนจะใช้ผ้าเช็ดตัวโพกศีรษะด้วยความหนาวของอากาศที่นี่ แต่เมื่อไปถึงบันไดทุกคนจะแก้ผ้าโพกศีรษะแล้ววางไว้ตามชั้นบันไดไม่นำเข้าไปในศาลาด้วย มันเป็นการแสดงความเคารพต่อสถานที่เป็นอย่างมากในความรู้สึกของผู้เขียน เมื่อไปถึงศาลากราบพระเสร็จ ชาวบ้านก็จะนำอาหารที่ตนนำมาไปเทลงในภาชนะที่ทางวัดได้เตรียมไว้ แล้วนำดอกไม้รูปเทียนไปวางไว้บนถาด บนพาน และนั่งรับพรจากพระสงฆ์ การนั่งรับพรของชาวบ้านผู้เขียนมองดูแล้วรู้สึกว่ามันโหลมาก ยังสงสัยอยู่ว่าชาวบ้านจะได้ยินพระให้พรหรือเปล่า เห็นทีไปคราวหน้าต้องถามสักหน่อยแล้ว

สลายมาหน่อยเวลา ๐๙.๐๐ น.ชาวบ้านก็มาพร้อมกันอีกครั้งที่ศาลาทำบุญเพื่อทำวัตรสวดมนต์ ก็เพิ่งจะรู้จากการได้พูดคุยกับชาวบ้านที่นั่นว่าทุกวันพระชาวบ้านจะทำวัตรทั้งเช้าและเย็นที่วัดทุกครั้ง หลังจากทำวัตรสวดมนต์ ทำสมาธิ แผ่เมตตาเสร็จ พระจันทร์ก็ได้เปิดเวทีแห่งการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานระหว่างบ้านจันทร์กับเมืองน้อย ผู้เข้าร่วมในเวทีครั้งนี้มีพระภิกษุ ๘ รูป สามเณร ๘ รูป และชาวบ้านอีกเกือบร้อย ศาลาที่คิดว่ากว้างยามไร้ผู้คนบัดนี้ไม่มีที่แม้จะเดินผ่าน บันได ได้ถูกล้าง ล้วนถูกจับจองกันหมด ราวกับว่าวันนี้จะมีมหรลพอะไรสักอย่าง...ผมคิดแบบคนเมืองนะครับ เพราะที่นี้เมื่อมีงานบุญเกิดขึ้นผู้คนจะมากมายแบบนี้ แต่ที่ๆผมอยู่มันมักจะไม่เห็นภาพแบบนี้สักเท่าไร

การพูดคุยแลกเปลี่ยนได้เริ่มจากพระปลัดสุชาติที่นั่งอยู่ใกล้เจ้าอาวาสมากที่สุด ท่านสุชาติได้เล่าให้ชาวเมืองน้อยฟังว่าตอนนี้ชาวบ้านและพระที่วัดจันทร์ได้ทำการปลูกต้นไม้ร่วมกัน ให้ทุกคนช่วยกันดูแล บำรุงให้ต้นไม้เจริญเติบโตต่อไป มีรากอันมั่นคง มีดอกออกผลในอนาคต พระที่วัดถ้าเปรียบเสมือนสะพานที่ให้พวกเราข้าม ถ้าไม่บำรุงรักษาสักวันหนึ่งก็อาจจะชำรุดและพังไปในที่สุด พระก็เช่นกันถ้าญาติโยมไม่อุปถัมภ์บำรุงก็คงจะไม่มีกำลังที่จะเผยแผ่พระศาสนาและอาจจะแพภัยตัวเองสักไปได้เช่นกัน ดังนั้นก็ขอให้ญาติโยมช่วยกันบำรุงซ่อมแซมต่อไป

พระมหาสุริยนต์ เจ้าหน้าทีโพธิบาลย์ “เคยได้ยินคำว่า บุญลัญจรมานานแล้ว ก็ไม่เคยได้เห็นสักที วันนี้ได้เห็นแล้วรู้สึกดีมากเลย อยากให้พี่น้องปกากะญอถือวันนี้ก็เป็นอีกประเพณี วัฒนธรรมของตน ให้รักษาไว้ เพราะนี่คือสิ่งที่เชื่อมความสัมพันธ์ของเรา และอยากให้รักษาความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านไว้ อย่าให้มันหายไป บุญลัญจรมานานไป แต่ความสัมพันธ์เหล่านี้จะยังคงอยู่”

พระนิคม หัวหน้าคณะบุญลัญจร “การทำบุญลัญจรก็เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพวกเราชาวปกากะญอด้วยกัน เดิมชาวปกากะญอไม่ว่ากลุ่มไหนก็เป็นพี่น้องกัน แต่บัดนี้ห่างกัน พระจึงได้คิดเรื่องของบุญลัญจรขึ้น ความเป็นพี่น้องของเรายังคงอยู่”

พระธวัชชัย เจ้าน้ำที่โพธิyalย “ทุกท่านที่บ้านจันทรส่วนหนึ่งก็คงจะรู้จักอาตมาเป็นอย่างดีแล้วเพราะเป็นเจ้าหน้าที่คอยประสานงานบ้านจัมเมืองเย็นที่นั่น แต่คนบ้านเมืองน้อยอาจจะยังไม่คุ้น อยากให้ทุกท่านคิดว่าอาตมาก็เป็นลูกหลานของท่าน”

พระชาญวิทย์ อาศรมห้วยฮ่อม “เคยมาหลายครั้งแล้ว และพี่น้องส่วนหนึ่งก็รู้จักกันเป็นอย่างดี บุญสัจจะจะเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ของพวกเขา นี่อาจจะเป็นเพียงการเริ่มต้น แต่เชื่อแน่ว่าเหลือเกินว่ามันจะมีอะไรอยู่ตลอดไป”

พระสุทธวัฒน์ อาศรมห้วยยา “อาตมาอยู่ห้วยยา ได้เห็นบุญสัจจะ ได้เห็นความสามัคคีของผู้คนที่เห็นคนสวมชุดประจำเผ่าของตนเอง เห็นคนมาร่วมทำบุญ เห็นคนที่มจิตในฝึกฝนในการทำบุญ วันนี้เป็นวันพระก็ขอให้ทุกท่านได้นึกถึงคุณงามความดีที่ตนเองได้กระทำ นึกถึงสิ่งที่ดีๆ ของพวกเรา อย่าให้มันสูญหายไป

ความสัมพันธ์ของปกากะญอในอดีตนั้นชอยกตัวอย่าง ที่บ้านจันทรแต่เดิมมีเพียงวัดเดียว ชาวบ้านแถวนั้นเมื่อจะทำบุญก็จะไปที่วัดจันทรที่เดียว เดิวนั้นมีวัดเยอะมากขึ้นชาวบ้านก็แยกกันไปทำบุญ มีสิ่งต่างๆเกิดขึ้นอีกมากมาย กลายเป็นต่างคนก็ต่างอยู่ ทำกิจกรรมของใครของมัน บุญสัจจะจะทำให้เรามีความรู้สึกว่าเราเป็นพี่น้องกันเหมือนเดิม ที่บ้านจันทรมีค่ายุวชนที่พยายามและเน้นให้เยาวชนได้ตระหนักถึงความเป็นปกากะญอ”

นายวัชร พิริยะคุณ บ้านจันทร “ได้มาพบพี่น้องบ้านเราแล้วก็ดีใจ ตั้งแต่เกิดมาได้ไปทำบุญหลายแห่ง เดิมทีเดียวที่บ้านไม่มีวัด ไม่มีศาสนา ก็เลยสัจจะทำบุญไปตามที่ต่างๆ ทำให้เราได้รู้จักคนอื่นมากขึ้น ตอนนี้มีวัดแล้วแต่ก็ยังได้ทำบุญสัจจะ และบุญสัจจะนี้ก็ทำให้เราได้พบปะพูดคุยกัน

ความสัมพันธ์ของชนเผ่าเราทั้งในระดับชุมชนและระหว่างชุมชนถือว่ามีความมั่นคงเป็นอย่างยิ่ง วัฒนธรรมการต้อนรับถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่พวกเราปกากะญอให้ความสำคัญมากที่สุด ใครไปมาเราก็ทัก เรียกทานข้าว แสดงถึงความเป็นห่วงหา ปัจจุบันความเจริญได้เข้ามาสู่หมู่บ้านเรามากขึ้น อย่าให้มันมาแทนวัฒนธรรมของเราในส่วนของสิ่งของเครื่องใช้ในบ้านเราก็ควรที่เลือกซื้อและใช้ในส่วนที่มันจำเป็นจริงๆ เท่านั้นจะดีกว่า

ทางบ้านจันทร แต่เดิมนั้นแม่แจ่มตอนบนทั้งหมดเราเรียกว่าบ้านจันทรทั้ง ๓ ตำบล แต่มาภายหลังบ้านเมืองได้จัดแบ่งออกเป็น ๓ ตำบล ทำให้เกิดความรู้สึกแบ่งแยก ขอให้ชาวบ้านรักษาความสัมพันธ์ที่แท้จริงเอาไว้อย่าได้แบ่งความสัมพันธ์ตามบ้านเมืองที่ได้แบ่งว่าเป็นคนตำบลโน้น ตำบลนี้

สมัยก่อนมีการเลี้ยงผีบ้านผีเรือน ผีบรรพบุรุษ ซึ่งตรงจุดนี้เราก็เรียกว่ามันเป็นการทำบุญอย่างหนึ่ง แต่สมัยนี้การเลี้ยงผีเริ่มหายไป เนื่องจากมีศาสนาเข้ามาแทนที่ เราจึงควรที่จะปรับประยุกต์เข้าหากันระหว่างศาสนาและการนับถือผีดั้งเดิมของเรา

ปกากะญอของเราถือว่ามาจากที่เดียวกัน ดังนั้นเราก็เปรียบเหมือนพี่น้องกัน จึงขอให้รักษาความสัมพันธ์พี่น้องนี้ไว้ อย่าให้อะไรมาทำให้ความสัมพันธ์พี่น้องของเราลดลงไป

พ่อหลวงบ้านเมืองน้อย “จิตใจที่พี่น้องบ้านจันทร์มาเยี่ยมเยือน ที่นี้เราได้งบประมาณมาจากหน่วยงานของ สส. จ. เชียงใหม่ เชียงใหม่ จากเครือข่ายปกาเกอะญอ มาช่วยสนับสนุนให้พวกเราได้มีกิจกรรมที่ทำร่วมกัน มาช่วยกันรักษาความเป็นปกาเกอะญอ”

เจนภพ แก่นนำชาวพุทธ “มาทำบุญที่เมืองน้อยครั้งนี้ได้มาพูดคุยแลกเปลี่ยน มาเห็นบ้านเรือนของชาวเมืองน้อย เห็นการดำเนินชีวิต การเรียกแขกมาทานข้าว เห็นคนแก่คนเฒ่ามาทำบุญที่วัด ถือว่าได้บุญแล้ว”

ตัวแทนเยาวชนบ้านเมืองน้อย “ได้มาเห็นคนต่างถิ่นมาร่วมทำบุญ ก็ดีใจ ตัวเองก็ได้มาร่วมทำบุญด้วย ได้เจอเพื่อนใหม่เพิ่มขึ้น คิดว่าถ้าไปบ้านจันทร์ก็คงไม่อด พวกเราที่เป็นเยาวชนอยากเห็นภาพแบบนี้ไปนานๆ และเราก็เชื่อว่าเยาวชนรุ่นเราจะรักษาสิ่งนี้ต่อไป”

ตัวแทนแม่บ้านบ้านเมืองน้อย “จิตใจที่ได้เห็นคนต่างบ้านมาร่วมกันทำบุญ ต่อไปเราจะมีการพบปะกันมากขึ้น อันทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นระหว่างชุมชน และความสามัคคีนี้เองจะทำให้บ้านของเราเป็นบ้านจ๋มเมืองเย็น เรามาพบกันแบบนี้มันทำให้เรารู้ว่าเราจะปรึกษาใครเมื่อเราพบเจอกับปัญหา

การที่เรามาพบปะกัน สิ่งที่ได้คือความสามัคคี ความสัมพันธ์ ถึงแม้เขาจะแบ่งเขตให้กับเรา แต่เราจะไม่แบ่งแยกความเป็นปกาเกอะญอ เราจะมีความสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอ ความเป็นพี่น้องกันตลอดเวลา ซึ่งการที่เราเริ่มทำกันตั้งแต่ตอนนี้อนาटकก็จะดีขึ้น คนรุ่นหลังเขาจะทำการอย่างที่เรากำ

เราจะไม่ทอดตัวเอง ไม่ถือว่าเราเก่ง เราดี โดยไม่รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น เราเป็นชาวพุทธเราต้องรู้จักเหตุผล รู้ดีชั่ว รู้ชั่วดี ประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนา รู้ทานพิธี รู้รับในสิ่งที่ควรรับ ละในสิ่งที่ควรละ รู้จักประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่า หลักคำสอนของชนเผ่า อยากจะรู้อะไรต้องมีการถาม ปรึกษาหารือ ห็นหน้าเข้าหากัน

บุญบุญจอร์ครั้งต่อไปถ้ามีโอกาสบ้านเมืองน้อยก็อยากจะขอเข้าไปร่วมด้วย ยังไงก็ขอให้ทางวัดจันทร์ได้แจ้งให้ทราบด้วย อยากให้ทุกคนช่วยกันทำในสิ่งที่ตั้งตามอย่างนี้ตลอดไป เพื่อความเจริญและพัฒนาความเป็นชนปกาเกอะญอต่อไป”

ตัวแทนแม่บ้านบ้านเมืองน้อย พุดจบกก็พอดีกับช่วงเวลาที่แกงถูกปลดลงจากเตา พร้อมทั้งจะบริการทุกคนทันที ดังนั้นคณะบุญบุญจอร์และชาวเมืองน้อย รวมทั้งพวกเราชาวดงขมิ้นก็ได้ร่วมกันรับประทานอาหารเช้าอย่างเอร็ดอร่อย

พักพอหายอิม พุดคุยพอหอมปากหอมคอ จีบพอหายง่วง เดินเที่ยวพอเพลิดเพลิน เพียงครึ่งทางจากวัดไม่ถึงร้อยเมตรก็มีเสียงชาวบ้านขับร้องเพลงชนเผ่าปกาเกอะญอดังขึ้น ขบวนแห่ต้นเงินพร้อมทั้งบิ๊ววคือกระเทียม ก็ได้เข้ามาสู่รั้วขอบขัณฑสีมา จากนั้นก็วนรอบศาลาอีก ๓ รอบ ก่อนจะขึ้นไปประกอบพิธีถวายต้นเงินบนศาลา ถวาย พระให้พร ร่วมกันแผ่เมตตาถือว่เป็นการเสร็จพิธีบุญบุญจอร์...

แต่เนื่องจากว่าตอนนี้มันเพิ่งผ่านสงกรานต์มาไม่นาน ชาวบ้านจึงได้ร่วมกันสรงน้ำพระภิกษุและลามเณร ผู้เขียนก็ได้เข้าร่วมด้วย ตั้งแต่บวชเป็นพระมาก็ครั้งนี้แหละเป็นครั้งแรก โดยน้ำที่ใช้สรงพระนั้นก็ใช้น้ำขมิ้น ส้มป่อย เหมือนที่คนเมืองทั่วไปใช้กัน เป็นการขอภัยที่ได้ล่วงเกิน น้ำขมิ้น ส้มป่อยถูกรดลงบนฝ่ามือพร้อมคำอวยพรให้พระอยู่รับใช้พระพุทธศาสนาไปนานๆ ซึ่งพระแต่ละรูปก็ไม่ลืมที่จะ “อายุ วัฒน สุขัง พลัง” ให้กับทุกคน

เวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนในงานบุญสัญจร

วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๗

ณ อาคารบ้านห้วยบะบ้ำต.แจ่มหลวง อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

เนื้อหา

การไปทำบุญสัญจรในครั้งนี้มีฝนตกลงมาทั้งวัน ทำให้การเดินทางไปห้วยบะบ้ำตลำบาก รถยนต์ไม่สามารถที่จะเข้าไปได้ จึงจำเป็นที่จะต้องเดินด้วยเท้าไประยะทางประมาณ ๕ กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง ทำให้มีผู้ที่ไปร่วมทำบุญน้อยกว่าทุกครั้ง ด้วยสาเหตุที่มีฝนตกตลอดทั้งวัน ในขณะที่เดินทางฝนก็ตกตลอด รถยนต์ไม่สามารถที่จะเข้าไปได้ และบ้านห้วยบะบ้ำเป็นหมู่บ้านที่การคมนาคมยากลำบากมากจะต้องขึ้นเขาลงห้วย จึงต้องเอารถยนต์จอดไว้ที่บ้านห้วยยา

การไปทำบุญ การไปมาหาสู่กัน โดยการเดินทางเท้าไปพร้อมกันเป็นกลุ่มๆ หลายๆ ชุมชนเช่นนี้ไม่ได้ให้พบเห็นอีกแล้วในสมัยปัจจุบัน ะยะทุกแห่งจะมีถนนหนทางที่สะดวกสบาย รถยนต์เข้าไปถึงได้อย่างไม่ลำบาก แต่สำหรับห้วยบะบ้ำถนนเข้าไปจะลำบากมากในช่วงฤดูฝน ขณะที่เดินทางก็ได้มีการพูดคุยสนทนากันถึงเรื่องราวต่างๆ ทำให้ได้บรรยากาศแห่งการพูดคุย การสร้างความสัมพันธ์ อีกรูปแบบหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่งเป็นการฟื้นฟูวิถีชีวิตในอดีตให้ได้วนคิดถึงกันอีกครั้งหนึ่ง

การเดินทางครั้งนี้ทำให้ได้อะไรหลายอย่าง ซึ่งได้เดินไปพร้อมกับชาวบ้านหลายชุมชน ขณะที่เดินก็ได้มีการพูดคุยสนทนากันไป ได้เดินเคียงคู่กับพ่ออุ้ยพานู อายุประมาณ ๗๐ ปี ได้เล่าให้ฟังว่า ในสมัยก่อนนั้นไม่มีรถยนต์ และรถอย่างสมัยนี้ การไปทำบุญ หรือการไปมาหาสู่กันก็จะเดินไป อย่างกันไปทำบุญที่วัดจันทร์จะมีการเดินไปเป็นกลุ่มๆ เดินไปคุยกันไปทำให้ไม่เหนื่อยและเป็นการออกกำลังกายไปพร้อมกันด้วยตลอดถึงเป็นการสร้างความสัมพันธ์กันได้แลกเปลี่ยนกันในขณะที่เดินทางไปด้วย แต่เมื่อมาถึงสมัยนี้มีความเจริญเข้ามา ผู้คนมีความสะดวกสบายไม่มีการเดินทางด้วยเท้าอีกแล้ว

ได้มีการเดินไปพร้อมกับมีการพูดคุยกันซึ่งใช้เวลาไม่เท่าไรก็มาถึงบ้านห้วยบะบ้ำ ชาวบ้านที่มาด้วยกันก็ได้ขึ้นไปตามบ้านต่างๆ ภายในหมู่บ้าน ส่วนพระที่เดินมาด้วยกันก็ได้ขึ้นไปทำพิธีอาศรมฯพระธรรมจาริก มีการพักผ่อนได้ระยะเวลาพอสมควรก็ฉันภัตตาหารเพล ส่วนชาวบ้านก็ไปรับประทานอาหารตามบ้านต่างๆที่ทางเจ้าภาพได้ไปเรียกให้ไปรับประทานที่ละบ้าน เมื่อมีการรับประทานอาหารเสร็จเรียบร้อยแล้ว

ได้ร่วมกันทำบุญบริจาคปัจจัยตามกำลังศรัทธาที่ต้นผ้าป่า จากนั้นก็ได้เข้าร่วมกันรอบศาลาบำเพ็ญบุญ ๓ รอบ ก็เข้ามาประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามลำดับ

เมื่อพิธีกรรมทางศาสนาเสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อยแล้วก็ได้มีการพูดคุยกันถึงเรื่อง "ความเป็นปกาเกอะญอระหว่างในอดีตกับปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงและแตกต่างกันอย่างไรบ้าง และการทำบุญสัจจะที่ผ่านมามีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง"

ตัวแทนจากบ้านห้วยบะบ้า

ความเป็นปกาเกอะญอสำหรับบ้านห้วยบะบ้าก็มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตไปมาก หากคิดแล้วก็คงเป็นเรื่องธรรมดาที่ทางบ้านเมืองหรือโลกได้มีการเปลี่ยนไป เราจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมในปัจจุบัน ชุมชนเองก็มีความเจริญเข้ามามีการสร้างบ้านที่ถาวรมั่นคง มีเครื่องอำนวยความสะดวกมากขึ้น มีการทำงานแข่งกับเวลามากขึ้น ไม่มีเวลาที่จะไปมาหาสู่กันมาก การทำมาหากิน การเลี้ยงชีพไม่เหมือนเดิม ทุกอย่างมีการเปลี่ยนไป สิ่งที่ยังคงความเป็นปกาเกอะญอที่ยังมีให้เห็นอยู่คือภาษาพูด การแต่งกายยังมีอยู่ ประเพณี วัฒนธรรมบางอย่างเปลี่ยนไป บางอย่างหายไป บางอย่างมีการทำน้อยลง แต่บางอย่างยังมีอยู่ และอีกอย่างหนึ่งคือการต้อนรับผู้มาเยือน การมีน้ำใจไมตรีเมื่อพบปะกันก็มีการทักทายพูดคุยอย่างความเป็นที่เป็นนอ่ง นี่ก็ความเป็นปกาเกอะญอ

ตัวแทนจากบ้านห้วยยา

ปกาเกอะญอในสมัยก่อนใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย อยู่ง่ายกินง่าย ไม่ทะเยอทะยานใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย และมีความกลมกลืนกับธรรมชาติ มีจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แต่เมื่อเวลาเปลี่ยนไปก็ทำให้ทุกอย่างเปลี่ยนไปเช่นกัน ความเจริญด้านเทคโนโลยี ด้านวิทยาศาสตร์ตลอดถึงเครื่องอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆได้เข้าสู่ชุมชนปกาเกอะญอ ทำให้สิ่งดีๆเหล่านี้ลดลง จากที่เคยมีการลงแขกในการทำงานเริ่มมีการจ้างงานโดยมีสิ่งแลกเปลี่ยนต่างๆไม่ว่าจะเป็นเงินหรือสิ่งอื่นที่มีค่า ทำให้ความเป็นปกาเกอะญอ ประเพณีวัฒนธรรม จารีตความเชื่อ ถูกกลบจางหายไป ความทันสมัยความสะดวกสบายต่างๆได้เข้ามาบดบังสิ่งดีงามเหล่านี้โดยที่ชาวปกาเกอะญอเองไม่รู้ตัวหรืออาจจะไม่คิดถึง

ตัวแทนจากบ้านห้วยบง

ความเป็นปกาเกอะญอก็คือการที่มีประเพณี วัฒนธรรม การดำรงชีวิตที่ไม่เหมือนกับคนอื่น คือเหมือนคนปกาเกอะญอ จะให้เหมือนกับสมัยก่อนนั้นเป็นไปได้ยาก เพราะโลกมันเปลี่ยนไป ทุกอย่างต้องเปลี่ยนไปตาม หากเราไม่ปรับตามที่โลกหมุนไปก็จะเป็นการล้าสมัย ไม่ทันโลก ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จะทำสิ่งใดก็ไม่ทันกับคนอื่น แต่ทั้งนี้ก็ขอให้เราจงมีจิตสำนึกในความเป็นชนเผ่าเสมอ สิ่งใดที่รักษาไว้ได้ก็จงช่วยกันรักษา บางอย่างที่เราจำเป็นต้องเปลี่ยนก็เปลี่ยนด้วยความรู้เท่าทัน รับของใหม่แต่อย่าหลงลืมของเก่า เอาของใหม่กับของเก่ามาประยุกต์ให้เข้ากัน ของเก่าก็ยังมี ของใหม่ก็ได้มา ไม่ใช่ว่าไปรับของใหม่จนหมดโดยไม่สนใจของที่เป็นสิ่งดีๆของเรา ฉะนั้น ก็ให้เรามีการคิดก่อนที่จะเปลี่ยนแปลงอะไรลงไป

ตัวแทนจากบ้านเด่น

ปัจจุบันมีความเจริญไปในทุกๆด้าน โดยเฉพาะการศึกษา ผู้คนมีความรู้ มีการเรียนหนังสือ เมื่อมีการศึกษาเล่าเรียนแล้วก็นำความรู้ที่เรียนมานำไปใช้พัฒนาตัวเองและท้องถิ่น แต่ก็ยังมีบางสิ่งบางอย่างที่ทำให้หายไปหลังจากที่มีความเจริญเข้ามา อย่างเช่น ประเพณี วัฒนธรรมบางอย่างหายไป เด็กรุ่นใหม่รับเอาประเพณี วัฒนธรรมภายนอกเข้ามาสู่ชุมชนมากขึ้น โรงเรียนไม่มีการสอนความเป็นชนเผ่า ทำให้ความเป็นปกาเกอะญอที่แท้จริงหายไป วิถีชีวิตประจำวันไม่เหมือนกับสมัยก่อนแล้ว ทุกอย่างเราจะต้องปรับ หากไม่ปรับเราก็ไม่ทันต่อเหตุการณ์ จะทำให้เราเดือดร้อนอีก

ในปัจจุบันเวลามีงานประเพณีไม่ว่าจะเป็นงานแต่ง งานผูกข้อมือ งานศพ เป็นต้น ผู้ที่ทำพิธีกรรมที่ เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ตั้งแต่อายุ ๕๐ ปีขึ้นไปเท่านั้นเอง ในอนาคตเมื่อผ่านพ้นจากคนรุ่นนี้แล้วไม่รู้ว่าจะเป็นอย่างไรร เพราะเด็กรุ่นใหม่ไม่ได้เรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่าอีกแล้ว นี่เป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วง

ตัวแทนจากบ้านวัดจันทร์

เมื่อพูดถึงความเป็นชนเผ่าของปกาเกอะญอเป็นที่แน่นอนที่สุดว่า มีการเปลี่ยนไปจากสมัยก่อนมาก มีการเปลี่ยนไปในทุกๆด้าน มีทั้งที่เปลี่ยนไปในทางที่ดี และเปลี่ยนไปในทางที่เลวร้ายลง การเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นเช่น มีความเจริญขึ้น

มีถนนหนทางที่ดีและสะดวกสบาย มีโรงเรียน มีสถานีนอนำมาย ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีมีความปลอดภัยมากขึ้น ส่วนทางตรงกันข้ามที่เป็นทางที่เลวร้ายลงเช่น มีการแข่งขันกันมากขึ้น ต่างคนต่างหาความสุขส่วนตัวมากขึ้น มีการรับเอาวัฒนธรรม ค่านิยมภายนอกเข้ามาสู่ชุมชนมากขึ้น เด็กรุ่นใหม่ไม่สนใจประเพณี วัฒนธรรมของชนเผ่า เป็นต้น เราต้องมีความตื่นตัวอยู่เสมอ ต้องรู้เท่าทันในสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งดีและไม่ดี

ตัวแทนจากบ้านหนองแดง

เมื่อก่อนการไปทำบุญเราต้องใช้เดินเท้าไปด้วยกัน ซึ่งในเขตแม่แจ่มตอนบนมีวัดที่ตั้งเป็นที่รู้จักและมีผู้คนไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็จะพากันมาที่วัดจันทร์ ในตำบลบ้านจันทร์ทุกหมู่บ้านที่นับถือศาสนาพุทธเมื่อถึงเทศกาลหรืองานบุญก็จะพากันเดินมาทำบุญร่วมกันโดยไม่จำเป็นที่จะต้องบอกกล่าวกันมาก เมื่อถึงปัจจุบันมีความเจริญ มีวัดเกือบทุกหมู่บ้านทำให้ทุกคนต่างก็ทำบุญตามบ้านของตนเอง ทำให้เกิดการห่างเหินการ ไม่มีโอกาสที่จะไปมาหาสู่กันมากนักนอกจากงานประเพณีที่สำคัญบางครั้ง การเดินทางไปไหนมาไหนปัจจุบันไม่จำเป็นที่จะต้องเดินแล้ว ทุกที่มีถนนถึงหมู่บ้าน มีรถใช้เกือบทุกหลังคาเรือน นี่เป็นการเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน

ตัวแทนจากบ้านแจ่มน้อย

สำหรับบ้านแจ่มน้อยมี ๒ ศาสนาอยู่ร่วมกัน การอยู่ร่วมกันก็ไม่มีปัญหา แต่ไม่มีการไปร่วมกิจกรรมในด้านศาสนา หรือด้านจิตใจ สิ่งนี้ก็เป็น การเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งของความเป็นปกาเกอะญอ จากสมัยก่อนชาวปกาเกอะญอนับถือผี มีการประกอบพิธีกรรมแบบชนเผ่า เมื่อถึงเทศกาลงานประเพณีคนใน

หมู่บ้านทุกคนจะมีความสามัคคีพร้อมใจกัน เป็นอันเดียวกัน เมื่อมีระบบศาสนาเข้ามาสู่ชุมชนปกากะญอ จึงทำให้เกิดการแปลกแยกขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง ระหว่างเพื่อนบ้าน ระหว่างชุมชนและ ระหว่างต่างชุมชนเกิดความห่างเหินกันขึ้นและจะไม่สามารถที่จะแก้ไขให้มีการร่วมกิจกรรมทางด้านจิตใจ ได้อีกต่อไป

ตัวแทนจากบ้านห้วยฮ่อม

สิ่งที่เราเห็นชัดอยู่ทุกวันนี้คือการแต่งกายของปกากะญอจะมีการสวมใส่ชุดคนไทย ชุดเมืองกันไปหมด ส่วนชุดประจำเผ่าจะมีการสวมใส่เฉพาะงานประเพณีและงานบุญเท่านั้น แม้แต่งานบุญหรืองาน ประเพณีบางครั้งก็ยังไม่มีการสวมใส่กัน ด้านภาษาพูดก็มีความเปลี่ยนไป มีการผสมผสาน อากัปกิริยาที่เป็นของเราแท้ๆ จะมีน้อยลงและจะหายไป ถูกกลืนไปในที่สุด ส่วนด้านอื่นๆก็เช่นเดียวกัน ในการทำบุญ สังฆะเรามีโอกาสได้พบปะกัน มีการพูดคุยถึงความเป็นชนเผ่าทำให้เราได้มีจิตสำนึกขึ้นมาบ้าง แต่ไม่สามารถที่จะแก้ไขได้หมด ก็ยังดีที่เราไม่มีการทำอะไรเลย

อุปสรรคในการไปทำบุญสังฆะ

๑. การคมนาคมยากลำบาก
๒. หารถไปส่งยาก รถไม่มี
๓. ความพร้อมเพรียงของชาวบ้านยังไม่มีเท่าที่ควร
๔. ชาวบ้านบางคนไม่ให้ความร่วมมือ (ไม่สนใจที่จะไปร่วม เอาแต่งานตัวเอง)
๕. การร่วมกิจกรรมไม่เสมอต้นเสมอปลาย
๖. แก่นนำไม่เป็นผู้นำที่แท้จริง
๗. ฤดูฝนการสังฆะลำบาก
๘. ไม่มีปัจจัยไปร่วมทำบุญ
๙. กิจกรรมแต่ละครั้งไม่หลากหลาย

เวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนในงานบุญสัจจะ

วันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๗

ณ อาศรมพระธรรมจาริกบ้านห้วยบง ต.บ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

กิจกรรม/เนื้อหา

เริ่มตั้งแต่เวลา ๙.๓๐ น. เป็นต้นไปได้มีคณะศรัทธาชาวบ้านแต่ละชุมชนได้ทยอยกันมาที่อาศรมพระธรรมจาริกบ้านห้วยบง เมื่อมาถึงที่อาศรมฯ (วัด) บ้านห้วยบงแล้วทุกคนได้ขึ้นบนศาลาเพื่อกราบพระพุทธรูป นำดอกไม้ธูปเทียนลงในพานที่ทางเจ้าภาพได้จัดไว้ให้ จากนั้นก็ได้เข้าไปในหมู่บ้านเพื่อนไปเยียนเยียนหากัน พูดคุย แลกเปลี่ยน พร้อมกับได้รับประทานอาหารภายในบ้าน โดยทางเจ้าภาพได้มีการเรียกแขกที่มาไปรับประทานอาหารตามบ้านต่างๆ ภายในหมู่บ้าน และยังมีการร่วมกันบริจาคปัจจัยตามกำลังศรัทธาที่ตนบุญ (ต้นผ้าป่า) ที่ทางเจ้าภาพได้เตรียมไว้กลางหมู่บ้าน

เมื่อถึงเวลาหลังเที่ยงเวลาประมาณบ่ายโมง ทุกคนได้พร้อมกันแห่ต้นบุญ (ต้นผ้าป่า) จากกลางหมู่บ้านไปที่อาศรมฯ (วัด) มีการแห่รอบศาลาบำเพ็ญบุญ ๓ รอบ แล้วขึ้นบนศาลาบำเพ็ญบุญ ประกอบกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยแกนนำบ้านห้วยบงได้จุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย ให้ว้พระสวดมนต์ กล่าวคำอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล ให้โอวาท ตามลำดับ

เมื่อพิธีกรรมทางศาสนาเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะเป็นการเปิดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน ทางนายเกียรติศักดิ์ ม่วงมิตรเจ้าหน้าที่ทางสถาบันโพธิยาลัยได้ตั้งประเด็นให้มีการพูดคุย ๓ ประเด็น คือ

๑. การทำบุญสัจจะที่ผ่านมาปีกว่าทำให้ชาวบ้านตำบลบ้านจันทร์มีความเข้มแข็งหรือเปล่า
๒. ยังมีอะไรที่ยังไม่เข้มแข็งในเขตตำบลบ้านจันทร์
๓. จะทำอะไรกันต่อไปที่จะทำให้บ้านจันทร์เกิดความเข้มแข็ง

เมื่อทางนายเกียรติศักดิ์ ม่วงมิตร ได้เปิดประเด็นพร้อมกับทำความเข้าใจให้ชาวบ้านแล้วก็ให้ตัวแทนแต่ละชุมชนได้แสดงความคิดเห็นที่จะชุมชนตามลำดับดังนี้

บ้านห้วยบง

การทำบุญสัจจะเท่าที่ผ่านมาทำให้บ้านเรามีความร่มเย็นเป็นสุขขึ้นหลายอย่าง เท่าที่ได้พบและสัมผัสและก็เป็นจริง ที่เห็นได้คือ

- อบายมุขต่างๆ ลดลงและแทบจะไม่มีในเวลาที่งานบุญเกิดขึ้น ชาวบ้านเองก็มีการสำรวมในการดื่มสุรามากขึ้น คือรู้จักเวลาว่าเวลาไหนควรไม่ควร
- เด็กเยาวชนมีความสามัคคีกันมากขึ้น มีการร่วมกันทำกิจกรรมที่เป็นส่วนรวม
- มีการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชนเผ่า เช่นการเรียกแขกกินข้าว การแต่งกาย
- ชาวบ้านมีการเข้าวัดมากขึ้น เนื่องจากการได้รับหลักธรรมคำสอนที่ถูกที่ควร

สิ่งที่ยังไม่ไม่จุ่มเย็นก็ยังมีหลายอย่าง แต่เป็นด้านภายนอกเป็นส่วนมาก เช่นการทำมาหากิน ความยากจน การทำงานเลี้ยงชีพประจำวัน การเกิดโรคภัยไข้เจ็บเหล่านี้เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ย่อมมีความทุกข์อยู่ แต่ก็เป็นเรื่องธรรมดาของสัตว์โลก สำหรับเกี่ยวกับทางด้านจิตใจหรือศาสนาปัจจุบันดีมากช่วยกันอย่างต่อเนื่องต่อไป ส่วนประเด็นที่สามที่ถามว่าจะทำอย่างไรต่อไปที่จะเกิดความจุ่มเย็น หากเรามีความสามัคคีร่วมมือกันเช่นนี้และดี มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นก็จะดีขึ้น ทำให้บ้านเรามีความจุ่มเย็นเช่นนี้และเย็นมากยิ่งขึ้นในอนาคตต่อไป

บ้านเด่น

เท่าที่ผ่านมาเราได้มีการทำบุญจุ่มเย็นกัน เราได้มีการพูดคุยกันในหลายๆ เรื่อง ทำให้ชาวบ้านตำบลบ้านจันทร์และตำบลใกล้เคียงที่ได้มาร่วมกับเราได้มีสิ่งที่ดี สิ่งที่เกิดความร่มเย็นหรือจุ่มเย็นคือ

- อบายมุข เช่นการดื่มเหล้าในวันพระลดลง หรือแทบจะไม่มีให้เห็นในเวลาที่เราได้มีการทำบุญในแต่ละครั้ง

- การทะเลาะวิวาทไม่มีในกลุ่มวัยรุ่นในขณะที่มีงานเกิดขึ้น
- ชาวบ้านแต่ละชุมชนมีความสัมพันธ์กันมีการไปมาหาสู่กัน
- ทำให้ได้รู้เท่าทันกัน คือบ้านใดมีกิจกรรมอะไรเกิดขึ้นก็รู้จากการที่มาร่วมทำบุญสัจจกร
- ศาสนาเกิดความเข้มแข็ง มีโอกาสได้รับฟังหลักคำสอนโดยตลอด

สิ่งเหล่านี้ที่เกิดขึ้นคิดว่าเป็นสิ่งที่จุ่มเย็นมากในชุมชนบ้านเรา แต่จะต้องมีการร่วมมือทำให้จุ่มเย็นมากกว่านี้และให้มีการดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์เช่นนี้ต่อไปและตลอดไป

สิ่งที่ควียังไม่จุ่มเย็นอยู่ที่ตัวเราเองและในแต่ละชุมชนจะต้องมีการร่วมมือกันหากไม่มีการสามัคคีกันก็ไม่สามารที่จะทำให้เกิดความจุ่มเย็นได้ บางคนบางท่านที่ยังไม่ให้ความร่วมมือก็ยังมีที่จะทำให้เกิดความจุ่มเย็น

ในอนาคตต่อไปจะต้องมีการร่วมมือและสามัคคีกันมากขึ้น ให้ทุกวัยได้มีส่วนร่วมรวมทั้งเด็กและผู้ใหญ่ มีการเสียสละเวลาในเดือนละครั้งเพื่อได้มาพบปะแลกเปลี่ยนกัน

บ้านหนองแดง

ความจุ่มเย็นที่เกิดขึ้นคือการที่เราได้มีการได้มาพบปะกัน ได้มีการรับประทานอาหารร่วมกัน ถึงแม้ว่ากับข้าวจะไม่อร่อยเมื่อเรากินด้วยกันหลายคนก็ทำให้อร่อย เหมือนกับคำพูดของผู้เฒ่าผู้แก่ที่ว่า " กินด้วยกันจะอร่อย อยู่ด้วยกันจะอบอุ่น"

ปัจจุบันความเจริญเข้ามาสู่ชุมชนบนดอยมากขึ้นทำให้หลักคำสอนศาสนามีความหมายน้อยลง ผู้คนไม่สนใจการทำบุญเข้าวัด ต่างคนก็ต่างไม่มีโอกาสที่จะได้ทำบุญร่วมกัน เมื่อมีงานบุญสัจจกรเกิดขึ้นทำให้ชาวบ้านได้มีการพบปะกัน ทำให้เกิดความสัมพันธ์กันระหว่างชุมชน อันจะก่อให้เกิดการได้พูดคุยแก้ไขปัญหาร่วมกัน ความเป็นพี่เป็นน้อง ความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งจะไปสู่ความจุ่มเย็นในชุมชนของเราได้ ได้เห็นพี่

น้องแต่ละชุมชนได้ลามาค์ตีรุมใจกันไปทำบุญทำกุศลแล้วเกิดความสุขทางจิตใจเป็นที่สุด ถึงแม้ว่าจะมีความทุกข์ทางด้านการประกอบสัมมาอาชีพอยู่บ้าง

สิ่งที่ยังไม่จุ่มเย็นในขณะนี้ได้แก่ความทุกข์ทางกายนอกร่างมากกว่า เช่น การประกอบอาชีพ การมีหนี้สิน การเผชิญกับวัฒนธรรม ค่านิยมที่เข้ามาสู่ชุมชน เป็นต้น

สิ่งที่อยากให้มีและจะต้องให้เกิดขึ้นก็คือทุกอาชีพจะต้องมีพระธรรมจาริกประจำที่จะคอยอบรมสั่งสอนชาวบ้าน มีพระและชาวบ้านร่วมมือกันพัฒนาศาสนาให้มีความเจริญให้เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองให้ได้

บ้านห้วยฮ่อม

ตั้งแต่มีการทำบุญสังฆกรรมเกิดขึ้นก็ทำให้มีสิ่งดีๆเกิดขึ้นหลายอย่างโดยเฉพาะทางด้านศาสนา มีความเข้มแข็งมากขึ้น มีการพูดคุยกัน ปกป้องหรือกัน แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะมีความจุ่มเย็นไปทุกอย่าง ก็ยังมีอีกหลายอย่างที่ยังไม่จุ่มเย็น เช่น การประกอบอาชีพประจำวัน การได้รับโรคภัยไข้เจ็บ ความยากจนไม่มีเงินทอง เป็นต้น

ต่อไปก็ขอให้เราได้มีการร่วมมือลามาค์ตีกันมากขึ้นเรื่อยๆ มีอะไรที่ยังไม่เข้าใจหรือไม่รู้จักขอให้ได้มีการปรึกษาหารือกันช่วยกันปรับปรุงแก้ไข ให้ทุกฝ่ายได้หันหน้าเข้าหากัน

บ้านห้วยยา

สิ่งที่มีความจุ่มเย็นที่เกิดขึ้นในชุมชนปัจจุบันได้แก่

- ศาสนามีความเข้มแข็งขึ้น มีการเข้าวัดทำบุญมากขึ้น
- มีความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน
- มีการอนุรักษ์รักษาการแต่งกายในชุดประจำเผ่า
- มีการไปมาหาสู่กันพร้อมๆกับได้มีการเรียกกันกินข้าวแต่ละบ้าน

สิ่งที่ยังไม่จุ่มเย็นจะเป็นทางกายนอกร่างมากกว่า อยู่ที่แต่ละคนจะต้องทำ ต้องร่วมมือกัน ต่อไปต้องมีการไปมาหาสู่กันในยามที่เกิดความเจ็บไข้ได้ป่วย หรือคอยช่วยเหลือแก่ผู้ที่ช่วยตนเองไม่ได้ ทำให้เขาได้มีกำลังใจที่ดี

บ้านห้วยบะบ้า

ตามปกติแล้วบ้านห้วยบะบ้าเป็นหมู่บ้านที่อยู่ไกลและลำบากกว่าทุกหมู่บ้าน ชาวบ้านไม่ค่อยได้มีโอกาสที่จะไปร่วมทำบุญกับบ้านอื่น และทางบ้านอื่นก็ไม่ค่อยได้มาทำบุญที่บ้านห้วยบะบ้าเช่นกัน เมื่อมีการจัดทำบุญสังฆกรรมขึ้นทำให้ชาวบ้านได้มีโอกาสไปบ้านอื่นและบ้านอื่นได้มาหาเรา ทำให้เกิดความจุ่มเย็นทางด้านความรู้สึก มีความรู้สึกที่เราได้มาเป็นพี่น้องกัน มีการไปพบปะกันทุกเดือน แต่บางครั้งก็เกิดความ

ขัดข้องทางด้านการเดินทาง ทั้งเรื่องพาหนะไม่มีและถนนหนทางยากลำบากโดยเฉพาะฤดูฝน ส่วนต่อไปก็ขอให้มีการจัดกิจกรรมอย่างนี้ต่อไป หากไม่มีงบประมาณก็ช่วยกันต่อไป...

บ้านวัดจันทร์

สิ่งที่เกิดความจุ่มเย็นในชุมชนที่ผ่านมาถึงปัจจุบันพอจะสรุปตามความเห็นส่วนตัวได้ดังนี้

- ได้รู้จักกัน มีการช่วยเหลือเอื้อยเพื่อเอื้อแก่กัน
- แต่ละชุมชนมีความสัมพันธ์กัน
- อบายมุข ของมีเนมาลดลง
- ไม่มีการทะเลาะวิวาท
- มีการสวมใส่ชุดประจำเผ่า
- มีการเรียกแขกกินข้าวเกิดขึ้นหรือฟื้นขึ้นมา
- มีความสุขใจเมื่อเห็นชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านหรือแต่ละชุมชนพร้อมใจกันเข้าวัดทำบุญ

ส่วนสิ่งที่ยังไม่จุ่มเย็นก็ยังมีอีกหลายอย่างแต่คิดว่าเท่านี้ก็จุ่มพอสมควรแล้ว ต่อไปในการทำบุญให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง แขนงให้มีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างต่อเนื่อง ให้มีการไปปรึกษากับทางโรงเรียนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในแต่ละเดือน หากวันทำบุญไม่ใช่วันหยุด หากมีการร่วมมือและเข้าใจกันทุกฝ่ายทุกอย่างต้องดีแน่นอน.

บ้านห้วยครก

สิ่งที่ทำให้เกิดความจุ่มเย็นที่เป็นหลักๆ ได้แก่

- คาลนามีความเข้มแข็งหรือเคลื่อนไหว กระตือรือร้นมากขึ้น
- ความสามัคคีเกิดขึ้นทั้งในชุมชนและระหว่างชุมชน
- มีความสัมพันธ์กันมากขึ้นอย่างแน่นแฟ้น
- เกิดการเกาะกลุ่มหรือเป็นเครือข่ายขึ้น
- มีการฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมบางอย่างของชนเผ่า

ที่ยังไม่จุ่มเย็นก็เกิดจากความไม่พร้อมของแต่ละชุมชน ความไม่พร้อมก็มาจากหลายสาเหตุที่ทำให้ไม่พร้อม เช่น พาหนะ ถนนหนทาง การเจ็บป่วย ความยากจน ดิถีฐานะบางอย่าง เป็นต้น

หากจะทำให้เกิดความจุ่มเย็นต่อไปก็ช่วยกัน มีการร่วมมือกันทุกฝ่ายทั้งทางหน่วยงานภาครัฐและเอกชน พระและผู้นำ หรือแกนนำ มีการวางแผนงานร่วมกันทำในสิ่งที่ดี และเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง

การแลกเปลี่ยนพูดคุยกันในการทำบุญสังฆกรรมที่บ้านห้วยบงในครั้งนี้นี้แต่ละชุมชนได้พูดคุยในสามประเด็นที่ทางอาจารย์เกียรติศักดิ์ ม่วงมิตร เจ้าหน้าที่โศภนาลัยได้เปิดประเด็นไว้คือ การทำบุญสังฆกรรมที่ผ่านมาปีกว่าทำให้ชาวบ้านตำบลบ้านจันทร์มีความจุ่มเย็นหรือเปล่า ยังมีอะไรที่ยังไม่จุ่มเย็นในเขตตำบล

บ้านจันทร์ จะทำอะไรร่วมด้วยที่จะทำให้บ้านจันทร์เกิดความจุ่มเย็น ก็มีหลายชุมชนที่ไม่ได้นำมาบันทึกลงในที่นี้เพราะว่าได้พูดในเรื่องเหมือนกันและซ้ำกับชุมชนที่ได้บันทึกไว้ได้แก่ บ้านโป่งขาว บ้านแจ่มน้อย บ้านดอยตุง

เมื่อมีการแลกเปลี่ยนพูดคุยกันเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว ทางประธานฝ่ายสงฆ์ ได้แก่พระปลัดสชาติ สุวฑฺฒโก จึงได้สรุปประเด็นที่ตัวแทนแต่ละชุมชนได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

สิ่งที่เกิดจากการการทํานุญสัญญาที่ผ่านมา ได้แก่

- การฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมบางอย่าง
- เกิดความสามัคคี
- อบายมุขลดลง
- ศาสนา (รู้หลักคำสอน) งานบุญ
- มีการพบปะแลกเปลี่ยน

สิ่งที่ยังไม่จุ่มเย็น ได้แก่

- สิ่งที่เป็นสิ่งภายนอก เช่น การประกอบอาชีพ การมีหนี้สิน ความลำบาก การคมนาคม เป็นต้น
- สิ่งที่จะต้องดำเนินการต่อไป
- ให้มีเด็กนักเรียนเข้าร่วม
 - การไปเยี่ยมเยียนผู้ป่วย
 - ประชุมแกนนำอย่างต่อเนื่อง

เวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนในงานบุญสังฆาร

วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๕๗

ณ อาศรมพระธรรมจาริกบ้านห้วยฮ่อม ต.บ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

กิจกรรม/เนื้อหา

เริ่มตั้งแต่เวลา ๙.๓๐ น. เป็นต้นไปได้มีคณะศรัทธาชาวบ้านแต่ละชุมชนได้ทยอยกันมาที่อาศรมพระธรรมจาริกบ้านห้วยฮ่อม เมื่อมาถึงที่อาศรมฯ(วัด) บ้านห้วยฮ่อมแล้วทุกคนได้ขึ้นบนศาลาเพื่อกราบพระพุทธรูป นำดอกไม้ธูปเทียนลงในพานที่ทางเจ้าภาพได้จัดไว้ให้ จากนั้นก็ได้เข้าไปในหมู่บ้านเพื่่นไปเยี่ยมเยียนหากัน พูดคุย แลกเปลี่ยน พร้อมกับได้รับประทานอาหารภายในบ้าน โดยทางเจ้าภาพได้มีการเรียกแขกที่มาร่วมรับประทานอาหารตามบ้านต่างๆ ภายในหมู่บ้าน และยังมีการร่วมกันบริจาคปัจจัยตามกำลังศรัทธาที่ตนบุญ (ต้นผ้าป่า) ที่ทางเจ้าภาพได้เตรียมไว้กลางหมู่บ้าน

เมื่อถึงเวลาหลังเที่ยงเวลาประมาณ ๑๒.๐๐ น. ทุกคนได้พร้อมกันแห่ต้นบุญ (ต้นผ้าป่า) จากกลางหมู่บ้านไปที่อาศรมฯ(วัด) มีการแห่รอบศาลาบำเพ็ญบุญ ๓ รอบ แล้วขึ้นบนศาลาบำเพ็ญบุญ ประกอบกอบ

พิธีกรรมทางศาสนา โดยแกนนำบ้านห้วยบงได้จุดเทียนบูชาพระรัตนตรัย ให้พระสวดมนต์ กล่าวคำอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล ให้โอวาท ตามลำดับ เมื่อพิธีกรรมทางศาสนาเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะเป็นการเปิดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน โดยมีพระปลัดสุชาติ สุวฑฺฒโก ได้พูดคุยถึงการทำบุญสังฆจรในเครือข่ายพระธรรมจาริกและเครือข่ายแกนนำชาวพุทธตำบลบ้านจันทร์ มีการร่วมมือกันและมีความสามัคคีกันเป็นอย่างดี ได้มีหลายหน่วยงานที่ได้รับรู้ ได้ยินได้ฟังแล้วเกิดความชื่นชมในกิจกรรมที่พวกเขาได้ทำ มีสื่อต่างๆ ให้ความสนใจ มีการเผยแพร่ข่าวของเราไปออกในทีวีช่อง ๑๑ ขอให้พวกเราได้ทำในสิ่งที่ดีและมีความรักความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกัน เช่นนี้ต่อไป การทำความดีไม่เหมือนกับคนที่ทาแบ่งเพื่อที่จะทำให้ตัวเองนั้นมั่งคั่งหอม ไม่นานก็จืดจางหายไป แต่การทำความดีหรือทำบุญจะเป็นสิ่งที่ติดตัวเราไป ยิ่งทำก็ยิ่งเพิ่มพูนมากขึ้น ตอนนี้ทางโรงเรียนได้นำนักเรียนมาร่วมด้วยก็นับว่าเป็นสิ่งที่ดีที่นักเรียนจะได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในงานบุญสังฆจร

จากนั้นอาจารย์เกียรติศักดิ์ ม่วงมิตร ได้พูดคุยเกี่ยวกับงานบุญสังฆจรโดยได้เปรียบเทียบกับไร่หมุนเวียนของชาวปกากะญอที่มีความคล้ายคลึงกันในหลายๆส่วนว่า ในกระบวนการทำไร่หมุนเวียนมีการสร้างวิถีการดำรงชีวิตด้วยความสัมพันธ์กันทุกส่วนแบบองค์รวม คือมีความสัมพันธ์กัน ๓ มิติ ได้แก่ ความสัมพันธ์กันระหว่างคนกับคน ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ และความสัมพันธ์กันระหว่างคนกับสิ่งสูงสุด ในความสัมพันธ์ ๓ มิติถูกถ่ายทอดให้กับสังคมในแง่พิธีกรรมและชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะกระบวนการผลิตที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทุกส่วนของชีวิต ไร่หมุนเวียนแฝงไปด้วยคุณค่าและคุณธรรมในการดำรงชีวิต เป็นระบบที่มีการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนี้แล้วกระบวนการผลิตของไร่หมุนเวียนมีการสืบทอดชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ อุดมการณ์ ในการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติเพื่อความยั่งยืน

ความสัมพันธ์กันระหว่างคนกับคนในสังคม ไร่หมุนเวียนเป็นปัจจัยก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันและช่วยเหลือกันตามธรรมชาติ มีความรักความเข้าใจ การเอื้ออาทร การแบ่งปัน มีการช่วยเหลือร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงานทุกๆ ขั้นตอนในการทำไร่ ตลอดถึงในการร่วมพิธีกรรมต่างๆ ไร่หมุนเวียนยังเป็นเวทีธรรมชาติ ที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนแรงงาน แลกเปลี่ยนน้ำใจในความเป็นพี่เป็นน้อง แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (พูดคุยสนทนากันในขณะที่ทำงาน) และมีการขับร้องบทลำน้า เล่านิทานในขณะที่ทำงานเป็นต้น

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า และสัตว์ป่า อันแสดงถึงแนวคิดหรือจิตวิญญาณของผู้ทำไร่หมุนเวียนในการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด คือมีการใช้ประโยชน์และรักษาควบคู่กันอย่างสมดุล คือเมื่อมีการใช้ประโยชน์แล้ว ยังมีการอนุรักษ์รักษาควบคู่กันไปด้วย เพื่อการดำรงอยู่ของชีวิตของมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปอย่างยั่งยืนและมีกินมีใช้จนชั่วลูกหลานต่อไป

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งสูงสุด ปกติแล้วชาวปกากะญอมีความเชื่อว่าธรรมชาติมีเจ้าของที่เรียกว่า ต้าหิด้าตาอะ ที่คอยช่วยเหลือคอยดลบันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ ให้กับข้าวหรือพืชผลที่ปลูกไว้ในไร่ คอยปกป้องดูแลชีวิตความเป็นอยู่ การกระทำใดๆ ต่อธรรมชาติจะต้องมีการขออนุญาตจาก

เจ้าของหรือสิ่งสูงส่งสูญเสียก่อน จะไม่กลัวที่จะทำอะไรที่ผิดต่อธรรมชาติ จะต้องให้ความเคารพยำเกรงและเชื่อฟัง ต้องปฏิบัติต่อธรรมชาติอย่างซื่อสัตย์บริสุทธิ์

จะเห็นได้ว่าไม่ใช่ทำอะไรแล้วได้ข้ามมากินมาใช้ประโยชน์เท่านั้น ยังมีสิ่งที่มาเกี่ยวข้องมาสัมพันธ์อีกมากมาย การทำบุญสร้างบุญของเราก็เช่นกัน ทางเครือข่ายพระธรรมจาริกและเครือข่ายแกนนำชาวพุทธตำบลบ้านจันทร์ได้จัดทำขึ้นโดยมีการหมุนเวียนกันตามชุมชนต่างๆ ไม่ใช่เราไปทำบุญแล้วจะได้บุญคือความสุขใจเท่านั้น ยังได้อะไรๆ อีกหลายอย่าง เช่น ความสัมพันธ์กันระหว่างชุมชน เด็กกับผู้ใหญ่ เด็กกับเด็ก ชาวบ้านกับวัด ได้มีการฟื้นฟูประเพณีเรียกแขกกินข้าว มีการรณรงค์สวมใส่ชุดประจำเผ่า มีการไปมาหาสู่กัน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นต้น สิ่งเหล่านี้ที่จะทำให้เกิดการพูดคุยที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนที่เราอยู่ มีสิ่งใดก็จะมี การไปช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งเป็นสุข ความเข้าอกเข้าใจในในชุมชนปกากะญอของเรา

จากนั้นได้มีการตั้งประเด็นแลกเปลี่ยน ๒ คือ ไร่หมุนเวียนกับบุญสร้างบุญเหมือนและต่างกันอย่างไร และจะทำให้บุญสร้างบุญเงินหน้าต่อไปจะปรับเปลี่ยนสิ่งใด? จากการแลกเปลี่ยนได้ได้ผลโดยรวมดังนี้

ความเหมือนและต่างกันระหว่างไร่หมุนเวียนกับบุญสร้างบุญ

ที่	ไร่หมุนเวียน	บุญสร้างบุญ
๑	มีการหมุนเวียนกันทำไร่เพื่อพักฟื้นป่าแล้วมาทำใหม่	มีการหมุนเวียนหรือสร้างบุญตามชุมชนต่างๆ ๑๒ ชุมชน
๒	ผู้ใหญ่เป็นผู้ทำ	มีการไปร่วมได้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่
๓	ไม่ต้องแต่งตัวให้สะอาด	ต้องแต่งตัวชำระกายใจให้เรียบร้อย
๔	ใช้กำลัง / ความสามารถ	ใช้ความศรัทธา
๕	ประกอบพิธีกรรมทางชนเผ่า	ประกอบพิธีทางศาสนา
๖	ไม่มีพระมาเกี่ยวข้อง	มีพระมาเกี่ยวข้อง
๗	มีการทำนาค (เลี้ยงนาค)	วางแผนกิจกรรม
๘	ได้ผลทางกาย	ได้ผลทางจิตใจ
๙	พบปะแลกเปลี่ยนภายในแต่ละชุมชนเป็นส่วนใหญ่	พบปะแลกเปลี่ยนกันหลายชุมชน
๑๐	อยู่ที่แจ้ง	อยู่ที่ร่ม
๑๑	มีความร่วมมือ ลாமัคคิกัน	ร่วมมือ/ ลามัคคิกันหลายชุมชน
๑๒	ไม่แต่งชุดประจำเผ่า	แต่งชุดประจำเผ่า
๑๓	กินข้าวร่วมกัน	กินข้าวร่วมกัน
๑๓	ไม่ร่วมบริจาคปัจจัย	ร่วมบริจาคปัจจัย
๑๔	เกิดความสัมพันธ์ระหว่าง ๓ มิติ	เกิดความสัมพันธ์ไม่ครบ ๓ มิติ
๑๕	ไม่ใช้งบประมาณ(เงิน)	ใช้งบประมาณ(เงิน) ฯลฯ

สำหรับประเด็นที่จะเพิ่มเติมที่จะทำให้บุญสัจธรรมมีความสมบูรณ์และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้นแต่ละชุมชนได้เห็นว่าเท่าที่ได้ดำเนินการส่วนนี้ก็ดีแล้วหากมีการทำอย่างนี้ต่อไปตลอดก็ทำให้ศาสนาเราความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นจะอยู่ได้นาน แต่ก็มีผู้อาวุโสได้ย้ำให้มีสิ่งเหล่านี้ให้มากขึ้นคือ ความสามัคคี การจัดกลุ่มกันให้มีความเป็นเครือข่าย มีจิตสำนึกในความเป็นชนเผ่า มีความศรัทธาในศาสนา มีความเสียสละเวลาในการไปร่วมกิจกรรม และไม่นำอบายมุขมาสู่ชุมชนที่จะทำให้เกิดความแตกแยก แตกความสามัคคีกัน

ในการทำบุญสัจธรรมครั้งนี้ได้มีนักเรียนจากโรงเรียนสามัคคีสันม่วงมาร่วมด้วยประมาณ ๗๒ คนทางคณะทีมวิจัยจึงได้ให้นักเรียนได้เขียนบทเรียงความเกี่ยวกับงานบุญสัจธรรมที่ได้สัมผัสมา ซึ่งจะขอเอามาเป็นตัวอย่างบางส่วนที่นักเรียนได้เขียนมาจากความรู้สึกหรือความเห็นของนักเรียนเอง ดังนี้

งานบุญสัจธรรมนั้นเป็นงานที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับชาวพุทธ งานนี้เป็นงานกลุ่ม ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะต้องไปทำบุญร่วมกันในหมู่บ้านต่างๆ เป็นหมู่คณะและเป็นงานที่แสดงถึงความสามัคคีด้วย

เมื่อหลายสิบปีที่ผ่านมาชาวพุทธภายในตำบลบ้านจันทร์มักจะไปทำบุญร่วมกันที่บ้านวัดจันทร์ เพราะแต่ละหมู่บ้านนั้นยังไม่ได้สร้างวัดเป็นของหมู่บ้าน หลายครั้งที่ชาวพุทธในตำบลบ้านจันทร์ไปทำบุญที่วัดบ้านจันทร์เห็นจะมีความสามัคคีกันมาก ต่อมาในแต่ละหมู่บ้านก็ได้สร้างวัดเป็นของตนเองในแต่ละหมู่บ้าน

หลังจากนั้นแต่ละหมู่บ้านก็ไปทำบุญในวัดของตนเองไม่ค่อยไปทำบุญร่วมกันที่วัดบ้านจันทร์ เนื่องจากในแต่ละหมู่บ้านก็มีวัดหรืออารามภายในหมู่บ้าน ด้วยเหตุนี้ชาวพุทธภายในตำบลบ้านจันทร์ต่างก็ปรึกษากันกับพระธรรมจารีว่าน่าจะมีการทำบุญเป็นกลุ่มบ้างเพราะความสามัคคีนั้นหายไปความเป็นพี่เป็นน้องก็ยิ่งหายไปเรื่อยๆ ไม่เหมือนเมื่อก่อน หลังจากนั้นชาวพุทธในตำบลบ้านจันทร์ก็ได้มีงานทำบุญสัจธรรมขึ้นมา

งานบุญสัจธรรมนั้น ไม่ใช่เพียงการทำบุญอย่างเดียว เราได้ทำทั้งบุญสัจธรรมและเราได้รู้ถึงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า มีการไปมาหาสู่กัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เป็นต้น ฉะนั้นงานบุญสัจธรรมนี้เป็นสิ่งที่ดีต่อคนเรามาก เราจึงควรไปทำบุญทุกครั้งเมื่อมีงานบุญสัจธรรมเราจะได้รู้จักกับคนในชุมชนอื่นๆ มากขึ้น ผู้ที่เคยทำบุญบ่อยๆ นั้นเขาจะรู้ว่าควรทำบุญนั้นเป็นสิ่งที่ดี แต่อาจมีบางคนที่ไม่เคยไปทำบุญเลยเขาจะไม่รู้เลยว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ แต่คนที่ชอบทำบุญนั้นเขาจะรู้ถึงคำพูดคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและได้ฝึกอบรมคำสั่งสอนของผู้หลังผู้ใหญ่อด้วย

ฉะนั้นงานบุญสัจธรรมนั้นซึ่งเราทุกคนที่ถือศาสนาพุทธต้องไปร่วมทำบุญกันเป็นกลุ่มๆ และจะต้องรู้ถึงความสามัคคีด้วยแล้วแต่ละหมู่บ้านน่าจะหมุนเวียนกันไปเรื่อยๆ ตามหมู่บ้านต่างๆ

***นางสาว ประภาพร รุ่งเรือง วิทยาลัย ม.๒ โรงเรียนสามัคคีสันม่วง ต.บ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

งานบุญสังฆกรรมเป็นงานที่สำคัญสำหรับชาวพุทธงานหนึ่งที่ชาวพุทธและพระสงฆ์ได้ร่วมกันชุมนุมและคิดขึ้นมาจัดงานบุญสังฆกรรมขึ้นเพื่อให้ชาวพุทธได้มาทำบุญรวมกันและได้รู้จักทำบุญมากขึ้น ฉะนั้นชาวพุทธก็ได้คิดค้นจัดงานบุญสังฆกรรมขึ้นมาด้วยศรัทธา เมตตาพณภูมิใจ ชาวพุทธทุกคนก็ต่างมาทำบุญกันอย่างมีความสุขและผู้เฒ่าผู้แก่ได้เจอหน้ากันพูดคุยกันอย่างสนุกสนานและผู้ที่มาในงานบุญสังฆกรรมนั้นมีทั้งเด็กและผู้ใหญ่กลุ่มหนุ่มสาวมีพระสงฆ์หลายรูปมาทำบุญรวมกันกับชาวบ้าน ก่อนที่ชาวบ้านจะเข้าวัดทำบุญชาวบ้านที่รู้จักกันก็จะพูดคุยกันและเชิญการเข้าไปในบ้านเชิญร่วมรับประทานอาหารด้วยกัน ตื่นน้ำชาด้วยกันอย่างสุภาพ พอรับประทานเสร็จเรียบร้อยแล้วทุกคนก็ต่างเตรียมตัวที่จะเข้าวัดเพื่อไปทำบุญรวมกันที่วัดและชาวบ้านมีการทำบุญด้วยเงินเล็กน้อยๆ ตามกำลังศรัทธา

การทำบุญเป็นความร่วมมือกันของพระสงฆ์และชาวบ้านเพื่อให้มีการได้มาเจอกันประสานสัมพันธ์ต่อกันได้ทำบุญร่วมกัน มีหลายท่านที่ไม่ได้เจอกันนานแล้วเมื่อเจอหน้ากันในงานทำบุญสังฆกรรมแต่ละครั้งก็ทำให้เกิดความสุขใจที่ได้พบปะเจอจะเจอกัน

***ด ช ทนชัย อิงรัชเพญจันทร์ชั้น ม.2 โรงเรียนสามัคคีสันม่วง ต.บ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

เพื่อให้พระพุทธรูปศาสนาอยู่คู่กับคนไทยและชาวปกากะญอ ไปตลอดและเป็นเวลานานๆ ตลอดไปจนชั่วลูกหลาน พวกเราชาวปกากะญอโดยมีคณะพระธรรมจาริกและแกนนำชาวพุทธได้มีปาริประชุมปรึกษาหารือกันในการที่จะทำให้ชาวปกากะญอมีการสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น จึงได้มีการจัดทำงานบุญสังฆกรรมขึ้น ผมจำได้ว่างานนี้มีการเริ่มขึ้นตั้งแต่ในปีพ.ศ. ๒๕๔๕ มาแล้ว ซึ่งมีการหมุนเวียนกันตามหมู่บ้านต่างๆภายในตำบลบ้านจันทร์และตำบลแจ่มหลวงทั้งหมด ๑๒ หมู่บ้าน ในการทำบุญสังฆกรรมผมเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีและเกิดประโยชน์ต่อทุกคน ที่ได้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งผลที่เกิดขึ้นคือ

๑. ชาวบ้านเฒ่าแต่ละชุมชนรู้จักกันมากยิ่งขึ้น ๒. มีความสัมพันธ์กันในทุกวัยระหว่างชุมชน ๓. มีการรณรงค์อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่าบางอย่างได้ ๔. มีการไปมาหาสู่กันระหว่างชาวบ้านต่างหมู่บ้าน ๕. มีการได้ไปทำบุญหรือทำความดีด้วยกัน ๖. ได้รับฟังหลักธรรมของศาสนาและคำสอนของคนเฒ่าคนแก่ สิ่งเหล่านี้เป็นประโยชน์และมีผลต่อตนเองและสังคม หากมีการสามัคคีกันเช่นนี้จะป็นตัวอย่างให้กับคนรุ่นหลังต่อไป ในการที่จะทำความดีให้เกิดขึ้น พระพุทธรูปศาสนาก็จะมีบทบาทต่อชาวบ้าน ดังคำกลอนที่ว่า

ศาสนาพุทธ	คนไทย
ตัวเราอยู่เป็นสุข	เพราะศาสนา
หัวใจปกากะญอ	คือพุทธแท้

***ด ช ทนชัย อิงรัชเพญจันทร์ชั้น ม.๒ โรงเรียนสามัคคีสันม่วง ต.บ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

การทำบุญสังฆกรรมนั้นเป็นการทำบุญที่จะต้องเวียนกันตามหมู่บ้านต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ใกล้ๆ และบางครั้งจะมีการทำบุญสังฆกรรมนอกพื้นที่ด้วยการทำบุญสังฆกรรมภายในพื้นที่ใกล้ๆ น้อยอย่างเช่น ห้วยฮ่อม, ห้วย

ยา, ห้วยบง, ห้วยบะบัว, บ้านจันทร์, แจ่มน้อย เป็นต้น ที่ใกล้ๆ นี้ไปกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านที่เขาพูดกันมากขึ้น จะมีการรักษาประเพณีของชนเผ่าเช่นการไปเรียกกันกินข้าวตามบ้าน แต่ละคนพูดคุยกันสนุกสนานกัน ส่วนการไปทำบุญบุญสัจจกรนอกพื้นที่ก็เช่นแม่ปิง, ห้วยบง, เมืองเปง, เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และเป็นการไปมาหาสู่กันเพื่อให้ให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ฉะนั้นการทำบุญนั้นเป็นสิ่งที่ดีมาก

*เด็กหญิง วรณ... สิมคำ นาม น. 2 โรงเรียนสามัคคีสันม่วง ต.บ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

ถ้าพูดถึงการทำบุญแล้ว ในตำบลบ้านจันทร์ก็มีการทำบุญหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการทำบุญทอดผ้าป่า การทำบุญสัจจกัตต์ การทำบุญในวันพระ การทำบุญปีใหม่สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา เป็นต้น แต่ที่ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไปนี้เป็นงานทำบุญอีกอย่างหนึ่งคือ “ การทำบุญสัจจกร ”

การทำบุญสัจจกรนั้นหมายถึง การทำบุญแบบหมุนเวียนในแต่ละหมู่บ้าน มีการไปทำบุญทุกวันพระ เดือนละ ๑ ครั้ง ทุกวันแรม ๑๔ หรือ ๑๕ ค่ำ ของแต่ละเดือน ในจำนวน ๑๒ ชุมชน(หมู่บ้าน)

การทำบุญสัจจกรไม่เพียงแค่นี้ไปทำบุญเท่านั้น ยังมีอะไรอีกมากที่เกิดจากบุญสัจจกร เช่น เป็นการฟื้นฟูความสัมพันธ์ของชนเผ่า การอนุรักษ์รักษาประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่าง และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เป็นต้น อย่างไรก็ตามการทำบุญสัจจกรนั้นเป็นสิ่งที่ดีสำหรับชาวบ้านเป็นอย่างมาก และชาวบ้านก็ได้รับประโยชน์จากบุญสัจจกรหลายอย่างที่ก่อให้เกิดความชุ่มเย็นเป็นสุขหรือทำให้ชุมชนเป็นสุขอีกวิธีหนึ่ง

*เด็กหญิง พรทิพย์ ยิ่งรัก, พิณจันทร์ ชัย น. ๓ โรงเรียนสามัคคีสันม่วง ต.บ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

เวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนในงานบุญสัจจกร

วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๗

ณ อาคารพระธรรมจาริกบ้านหนองแดง ต.บ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

กิจกรรม/เนื้อหา

งานบุญสัจจกรในครั้งนี้ก็เหมือนกับงานบุญสัจจกรในทุกครั้งที่ผ่านๆ มา แต่ในช่วงนี้อยู่ในช่วงฤดูเข้าพรรษา หลายท่านได้มีการปฏิญาณตนที่จะรักษาศีล มีการลด ละ อบายมุขต่างๆ ตั้งใจที่จะทำบุญทำกุศล จึงมีคนมาร่วมเป็นจำนวนมาก และวันนี้เป็นวันอาทิตย์จึงทำให้มีเด็กนักเรียนมาร่วมมาก เมื่อถึงเวลาประมาณ ๑๐.๐๐ น. ได้มีคณะศรัทธาชาวบ้านแต่ละชุมชนได้ทยอยกันมาที่อาคารพระธรรมจาริกบ้านหนองแดง เมื่อมาถึงที่อาคารฯ (วัด) บ้านหนองแดงแล้ว ได้เข้าไปกราบพระประธาน นวดอกไม้ธูปเทียนลงในพานที่ทางเจ้าภาพได้จัดไว้ให้ จากนั้นก็ได้เข้าไปในหมู่บ้านเพื่อนไปเยี่ยมเยียนหากัน พูดคุย แลกเปลี่ยนกัน พร้อมกับได้รับประทานอาหารภายในบ้าน โดยทางเจ้าภาพได้มีการเรียกแขกที่มาไปรับประทานอาหาร

ตามบ้านต่างๆ ภายในหมู่บ้าน และยังมีมาร่วมกันบริจาคปัจจัยตามกำลังศรัทธาที่ตนบุญ (ต้นผ้าป่า) ที่ทางเจ้าภาพได้เตรียมไว้ภายในหมู่บ้าน.

เมื่อถึงเวลาหลังเที่ยงเวลาประมาณบ่ายโมง ทุกคนได้พร้อมกันแห่ต้นบุญ (ต้นผ้าป่า) จากกลางหมู่บ้านไปที่อาศรมฯ(วัด) มีการแห่รอบศาลาบำเพ็ญบุญ ๓ รอบ แล้วเข้าไปประกอบพิธีทางศาสนาในศาลาบำเพ็ญบุญ โดยแกนนำบ้านหนองแดงได้จุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย ให้ว้พระสวดมนต์ กล่าวคำอาราธนาศีล พระสงฆ์ให้ศีล ให้โอวาท ตามลำดับ

การให้โอวาทหรือข้อคิดในครั้งนี้ ซึ่งได้นิมนต์พระสงฆ์ที่มาจากวัดศรีโสดาจำนวน ๒ รูปและพระที่อยู่ประจำอาศรมฯบ้านหนองแดงอีก ๑ รูป สำหรับโอวาทข้อคิดของพระสงฆ์มีดังนี้

พระเพชร อาภสฺสโร

วันนี้เป็นวันแรม ๑๕ ค่ำของเดือนสิงหาคม ๒๕๔๗ และเป็นวันที่ชาวคณะศรัทธาพุทธศาสนิกชนในตำบลบ้านจันทร์และตำบลแจ่มหลวงบางส่วนได้มาร่วมกันทั้งหมด ๑๒ ชุมชน มาทำบุญสังฆกรรมตามที่มีการนัดหมาย ได้ตามพระในพื้นที่ยี่ว่าสาเหตุที่จัดในวันพระแรมเดือนดับ เพราะว่าวันพระขึ้นมักจะตรงกับวันทำบุญใหญ่ เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เป็นต้น ทุกอาศรมฯก็จะต้องทำบุญตามบ้านของตนเอง นี่คือเหตุผลที่เลือกวันพระแรม

การทำบุญสังฆกรรมนับว่าเป็นสิ่งที่ดีสำหรับพวกเราชาวตำบลบ้านจันทร์ที่มีการคิดหากิจกรรมที่นำมาซึ่งความสามัคคี การรวมตัวกันทำในสิ่งที่เป็บุญเป็นกุศล นับว่าผู้ที่มาในวันนี้เป็นผู้ที่เสียสละ คือเสียสละทรัพย์ เสียสละการงาน เสียสละเวลาส่วนตัว การมาทำบุญสังฆกรรมก็ได้ประโยชน์หลายอย่าง สังเกตจากการเดินไปตามหมู่บ้าน มีการเดินไปกินข้าวตามบ้านต่างๆ ก็ถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่ดีงาม ทำให้คนต่างบ้านที่มาเยือนมีความสนิทสนม รักใคร่ ชื่นชมยินดี ความเอื้อเฟื้อเกิดจากใจ

มีความคุ้นเคย และมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน สังเกตว่าคนที่ไม่ถูกกันจะไม่มานั่งกินข้าวด้วยกัน คนที่มาั่งกินข้าวด้วยกัน เรียบกินข้าวกัน แสดงว่าต้องมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน การกินข้าวด้วยกัน มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องราวต่างๆ ถาถามไถ่สารทุกข์สุกดิบระหว่างกัน ทำให้เด็กรุ่นหลังได้จำไว้ทำเป็นแบบอย่างต่อไป จะไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งกัน ผิดใจกัน ยกต้อยกัน ยิงกัน ในอนาคตลูกของเราที่เราพามาด้วยก็จะซึมซับวัฒนธรรมอันดีไว้ เกิดการเรียนรู้ภายในตัว นี่คือนี่ที่เราได้จากงานบุญสังฆกรรม นอกจากที่จะได้บุญจากการทำบุญที่อาศรมฯ(วัด) ไม่มีวัฒนธรรมอย่างนี้ในหมู่บ้านอื่น ในหมู่บ้านชาวเขาได้ไปมาหลายที่หลายแห่งก็ไม่มิจิจกรรมเช่นนี้ การทำบุญส่วนใหญ่ก็จะทำบ้านใครบ้านมัน จะมีก็เพียงบางครั้งบางคราวเท่านั้นเอง

กิจกรรมเช่นนี้เป็นกิจกรรมที่ทำได้ยาก แต่ตำบลบ้านจันทร์ได้ได้ง่าย เนื่องจากมีตัวสามัคคีขึ้นมา มีคุณธรรม มีศีล มีการบรู้งให้สวดย คือสวดยด้วยคุณงามความดี มีจิตใจที่ปกติทางกาย วาจา ใจ ไม่มีการหลงไหลไปกับวัตถุภายนอกมากนัก รู้จักการนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งปัจจุบันมีเทคโนโลยีมาก เช่น โทรศัพท์ วิทยุ ตู้เย็น เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆมากมายที่ทำให้คนไม่ค่อยได้เจอกัน นี่เป็นสิ่งที่ดี

นำชื่นชม อีกอย่างหนึ่งเป็นการรวมตัวกันที่ทำให้มีพลัง ไม่สามารถที่จะทำให้สิ่งอื่นที่มาทำลายพวกเราได้ การรวมพลังทำให้เกิดจุดเด่นและผลักดันให้เรามีกิจกรรมในการสร้างความสัมพันธ์กันเป็นมิตรเป็นพี่เป็นน้องต่อกัน ซึ่งพวกเรามีวัฒนธรรมที่เป็นความเป็นปกาเกอะญอและผนวกกับความเป็นชาวพุทธที่มีความเอื้อเฟื้อ จิตใจงาม เจอหน้ากันก็ยิ้ม ทำให้เกิดความสุขขึ้นมา จากการทำเช่นนี้ถือว่าเป็นการเดินทางที่ถูกต้องแล้วตามแนวทางในทางพระพุทธศาสนา คือ "มรรค" ในอริยสัจ ๔ นั่นเอง

พระธีรภัทร์ โรจนธมโม

ได้มาพบเห็นการรวมตัวกันจัดกิจกรรมเช่นนี้รู้สึกมีความสุขและชื่นชมยินดีเป็นอย่างมากที่ไม่มีกิจกรรมเช่นนี้มาก่อนเท่าที่ผ่านมา ซึ่งตัวเองก็เป็นคนบ้านหนองแดง ตำบลบ้านจันทร์แต่ไปอยู่ในตัวเมือง เมื่อมาเห็นสิ่งที่ดีที่เกิดขึ้นในบ้านของตัวเองแล้วมีความสุขมาก ให้เราได้ร่วมกันเช่นนี้ต่อไป

ในความเป็นชาวพุทธ การกราบการไหว้พระพุทธรูป พระสงฆ์ ทุกวันคืออะไร มีหลักหรือแก่นคืออะไร บางคนไม่รู้ไม่เข้าใจ ทำให้เกิดความลังเลใจ ไม่มั่นใจในการนับถือศาสนา จะขอพูดถึงความเป็นพระว่า พระสงฆ์ก็คือลูกชาวบ้านคนหนึ่ง ไม่มีความวิเศษหรือแตกต่างอะไรมากมายในตอนแรก สิ่งทีวิเศษหรือแตกต่างจากคนธรรมดาอยู่คือการมีศีล การฝึกจิต แนวทางประพฤติปฏิบัติที่มีขั้นสูงกว่าคนธรรมดา มีการทวนกระแล รู้จักหักห้ามใจไม่ให้หลงไปกับสิ่งที่ยั่วยุ หากไม่ทำตามแนวทางที่พระพุทธองค์วางไว้ก็เป็นพระไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นเทวดา ผี ก็มีความยำเกรงและเกรงกลัวในอำนาจของศีล ฉะนั้นพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีศีล มีใจที่บริสุทธิ์ ไสยะอาด จึงมีการกราบการไหว้ โดยเฉพาะการฝึกจิตและเรียนรู้ด้านจิตใจคือฝึกดูตัวเองดูจิตใจตัวเองซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก นี่คือการเป็นพระที่เรากราบไหว้อย่างสนิทใจ

พระอุดม จรณธมโม

ได้มาอยู่ที่อาศรมบ้านหนองแดง ตำบลบ้านจันทร์นี้ก็รู้สึกว่าชาวพุทธเรามีความสามัคคีกันดี ถ้าเรามีความสามัคคีกันแล้วไม่ต้องกลัวอะไร ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันนั้นเป็นสิ่งที่หายากในปัจจุบัน เท่าที่ได้ไปพบไปเห็นไม่เคยเจอชาวพุทธศาสนิกชนมาสนใจมาเข้าวัดทำบุญทำกุศลกันมากมายในวันศีลวันพระเช่นนี้ บางที่บางแห่งในตัวเมืองวันพระหรือวันทำบุญในวัดก็หาอบายมุขมาดื่มมากินกัน เกิดทะเลาะวิวาท ชกต่อยกันในวัด หากไม่มีความรักความสามัคคีกันก็จะนำพามาแต่ความทุกข์ความเดือดร้อน ความไม่เข้าใจกัน ได้มาพบเห็นชาวตำบลบ้านจันทร์เวลามีงานบุญหรือวันพระไม่ดื่มเหล้าเมายา รู้สึกชื่นชมและเกิดความสุขที่จะคอยอนุโมทนาเป็นอย่างยิ่ง ขอให้รักษาความดีเหล่านี้ให้อยู่กับพวกเราตราบนานเท่านาน ไม่ที่ใดจะทำได้ดีเท่าพวกเราอีกแล้วขอฝากไว้เพียงแค่นี้

เมื่อทางพระสงฆ์ได้ให้ขอคิดและความรู้สึกที่ดีต่อกันบุญสัจจะที่ทางพระธรรมจาริกและเครือข่ายแกนนำชาวพุทธตำบลบ้านจันทร์ได้ร่วมกันทำ โดยมีสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) เป็นผู้สนับสนุนให้กิจกรรมที่ดีๆเช่นนี้เกิดขึ้น จากนั้นก็เป็นการแลกเปลี่ยนพูดคุยในประเด็นที่ว่า " ประเพณี

วัฒนธรรมของปกากะญอในปัจจุบันเป็นเช่นไร? อะไรที่ควรละ และอะไรที่จะช่วยกันอนุรักษ์รักษาไว้? เพราะเหตุใด?”

นายสำตะ พัทธกัญมิลาเนา (บ้านหนองแดง)

ประเพณีวัฒนธรรมของชาวปกากะญอของเราในปัจจุบันนี้ได้มีการเปลี่ยนไปมาก บางอย่างก็ทำกันอยู่ แต่บางอย่างก็มีการลด ละและเลิกไป โดยมีการหันกลับมาทางศาสนาแทน เช่นการเลี้ยงผีบ้านผีเรือน แม้แต่ผีไร่ผืนนาที่มีการเปลี่ยนรูปแบบ จะทำไม่เหมือนกับในอดีตแล้ว นี่ก็เพื่อให้มีความสะดวกและเข้ากับยุคที่มีความเปลี่ยนไป ประเพณีอันใดที่เป็นความรักความสามัคคี นำมาซึ่งความอยู่เย็นเป็นสุข ที่ทำแล้วไม่เดือดร้อน มีประโยชน์มากกว่าที่จะเดือดร้อนก็ขอให้ช่วยกันรักษาเอาไว้ เช่น การผูกข้อมือ การเรียกแขกกินข้าว การลงแขกช่วยงาน การแต่งกาย เป็นต้น

นายจอสี ยิงรักเพ็ญจันทร์ (บ้านโป่งขาว)

ตอนนี้ของใหม่เข้ามาของเก่าก็หายไป ลูกหลานมีการไปศึกษาเล่าเรียน ไม่อยู่บ้านเหมือนกับสมัยก่อน เมื่อเป็นเช่นนี้ประเพณีวัฒนธรรมบางอย่างต้องมีการเปลี่ยนไป เช่นการเลี้ยงผีบ้านผีเรือนที่เวลามีการเลี้ยงจะต้องเรียกลูกหลานที่เป็นฝ่ายหญิงมาให้ครบ ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดจะต้องมาให้ครบ หากมาไม่ครบก็ไม่สามารถที่จะทำได้ ซึ่งประเพณีนี้จะสร้างความลำบากให้กับผู้ที่ถือเป็นอย่างมากในสมัยปัจจุบัน ฉะนั้นทางพระธรรมจาริกก็ได้ใช้วิธีการทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ให้ โดยการทำพิธีเลิกแล้วหันมาใช้วิธีการถวายอุทิศที่วัดแทน ส่วนผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ก็จะยกเลิกพิธีกรรมเหล่านี้ไปเช่นกัน ส่วนประเพณีอื่นๆ ที่ไม่สร้างความยุ่งยากก็ขอให้มีการอนุรักษ์รักษาเอาไว้ เช่น การผูกข้อมือ การแต่งกาย งานศพ การแต่งงาน เป็นต้น เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของปกากะญอที่มีประเพณีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง เด็กรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ความเป็นของชนเผ่า ของดีที่เป็นของชนเผ่า หากหมดยุคผู้เฒ่าผู้แก่รุ่นปัจจุบันแล้วในอนาคตของปกากะญอไม่รู้จะเป็นเช่นไร ขอให้ทุกคนช่วยกันหน่อย

นายเผล่อคา วิทยารุ่งเรือง (บ้านดอยตุง)

หากพูดถึงความเปลี่ยนไปของประเพณีและวัฒนธรรมของชนเผ่าแล้วมีความเปลี่ยนไปแน่นอนและต้องเปลี่ยนไปตามสังคมปัจจุบัน เพียงแต่เราจะทำอย่างไรและเอาอะไรไว้ เอาอะไรทิ้ง ทุกอย่างควรที่จะเก็บไว้ ไม่ควรที่จะทิ้ง แต่บางอย่างเมื่อเราไม่ละทิ้งก็สร้างความลำบากให้กับเรา จึงต้องมาการละแล้วเอาสิ่งอื่นมาทดแทน

ตั้งแต่เราเกิดมาเรามีสิ่งดีอยู่ ๓ อย่างคือ ๑) การแต่งกาย ๒) หลักคำสอน คุณธรรมจริยธรรมของชนเผ่า ๓) การประกอบพิธีกรรมต่างๆ สิ่งที่เราควรอนุรักษ์รักษาไว้ก็ควรที่จะมีการอนุรักษ์รักษาไว้ทุกอย่าง หากเป็นไปได้อยากให้มีการรักษาไว้ทุกอย่าง แต่ก็เป็นไปได้ เพราะสังคม สิ่งแวดล้อม ชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนไป สิ่งที่เราคิดว่าต้องมีการรักษาไว้คือการแต่งกายและการช่วยการเอาหลักคำสอนของชนเผ่า

(คำสุภาสิต บทขอต่างๆ ที่เรียกว่า ธา) ให้กับคนรุ่นใหม่ คือ ลูกหลานของเราให้มีความรู้และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต สิ่งเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้ให้ไว้กับเรา

นายเจ้ายะดี เกษมวิริยะเลิศ (บ้านเด่น)

ประเพณีที่สร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีกันที่มีอยู่ปัจจุบันที่เราได้ทำกันทุกหมู่บ้านคือการผูกข้อมือ (กัจจ) ในการผูกข้อมือแต่ละครั้งจะมีการทำกันอย่างพร้อมเพียง มีการจ่ายการขอ (อิธ) เป็นการอนุรักษ์หลักคำสอนของคนเฒ่าคนแก่ในรูปแบบหนึ่งเช่นกัน ส่วนประเพณีที่จะตั้งก๊อให้มีการคิดให้ดีกว่าหรือคิดแล้วว่ามีดีน้อยกว่าเสียก็จะได้ แล้วเอาสิ่งใหม่มาทดแทน หรือที่เรียกว่านำเอาของใหม่กับของเก่ามาประยุกต์ให้เข้ากัน

บ้านแจ่มน้อย

ประเพณีวัฒนธรรมของชาวปกาสณบางหลายอย่างที่ไม่มีคนทำแล้วก็เกิดจากการนับถือศาสนาบางศาสนาที่มีการละทิ้งในประเพณีของชนเผ่า ไม่มีการทำพิธีแบบชนเผ่าแล้วหันไปรับเอาพิธีกรรมทางศาสนาทั้งหมด เราจะนับถือศาสนาอะไรก็ตามแต่อย่าลืมความเป็นชนเผ่า ในสมัยก่อนมีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ มีประเพณีที่สมบูรณ์ ผู้คนต่างบ้านจะมีโอกาสได้พบปะกันบ่อย แต่ในปัจจุบันประเพณีไม่ค่อยมีการประกอบกันมากแล้ว ทำให้คนเราห่างเหินกัน การรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้เราได้มีโอกาสได้พบปะกัน แลกเปลี่ยนไปมาหาสู่กัน ในยุคปัจจุบัน เมื่อรับของใหม่มาก็อย่าลืมของเก่ามาประยุกต์ใช้ด้วย

นายสาเบล เกศสุภาพงษ์ (บ้านห้วยบง)

ประเพณีที่ดำรงอยู่ได้ก็จะเป็นประเพณีที่ไม่ยุ่งยากที่ใครก็สามารถที่จะประกอบพิธีได้ ส่วนพิธีกรรมที่ยุ่งยากก็จะหายไปทีละเล็กละน้อย เพราะเด็กรุ่นใหม่ไม่มีใครที่จะสนใจศึกษาเรียนรู้พิธีกรรมและการสืบทอดวัฒนธรรมของชนเผ่าแล้ว จะศึกษาในสิ่งที่ไม่เป็นของตัวเองเป็นส่วนมาก แม้แต่การแต่งกายหากไม่ใช้วันทำบุญหรือวันทำพิธีก็ไม่มีใครใส่กัน ความเชื่อที่เป็นข้อห้ามต่างๆ ที่ผู้เฒ่าผู้แก่ได้ห้ามเอาไว้ก็มี ความหมายทั้งสิ้นที่จะไม่ให้ผู้คนในชนเผ่าหลงผิดและมีการเชื่อถือซึ่งกันและกัน ถ้าใครที่ถือได้ก็จะดีแก่ตนเอง ถ้าลบหลู่ก็จะเกิดภัยพิบัติได้ หากไม่เชื่อก็อย่าได้ลบหลู่

บทสรุปเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป(จากการพูดคุยครั้งนี้)

ประเพณี/วัฒนธรรม	สาเหตุมีการอนุรักษ์รักษาไว้/ฟื้นฟู	สาเหตุที่ลดลง/มีบทบาทน้อย
การแต่งกาย	เป็นเอกลักษณ์ที่แสดงออกภายนอก ควรที่จะช่วยกันไม่ให้สูญหายไป โดยเฉพาะวันที่มีงานประเพณีและงานบุญเกิดขึ้น จะต้องใส่ชุดประจำเผ่า	มีชุดสำเร็จรูปทางตลาดมากขึ้น ได้แล้วไม่สะดวกสบายเวลาทำงาน เกิดความอายผู้อื่นที่ใส่ชุดประจำเผ่า มีความคิดที่ว่าไม่ทันสมัย

การผูกข้อมือ	เป็นประเพณีที่สร้างความสามัคคีเกิด ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นการสร้าง ขวัญและกำลังใจให้แก่กัน	ค่านิยมภายนอก ลูกหลานไปไป อยู่ที่อื่น
การเลี้ยงผีบ้านผีเรือน	เป็นประเพณีที่สร้างความสัมพันธ์ภายใน ครอบครัว	เป็นประเพณีที่ยุ่ยยาก ไม่สามารถ ทำได้หากลูกหลานอยู่ไม่ครบ เด็ก รุ่นใหม่ประกอบพิธีไม่เป็น ไม่เข้ากับสังคมในปัจจุบัน
การเลี้ยงผีไร่-นา	เป็นการเคารพเจ้าที่เจ้าทาง สร้างความ มั่นใจในการประกอบอาชีพ	จะต้องฆ่าสัตว์อย่างโหดร้ายในการ เซ่นไหว้ เด็กรุ่นใหม่ไม่สามารถ ประกอบพิธีได้
การทำพิธีเวลาเจ็บป่วย		ไม่เข้ากับสังคมปัจจุบัน มียา สมัยใหม่รักษา
การเรียกแขกกินข้าว	เป็นการสร้างความสัมพันธ์และมิตรไมตรี ต่อผู้มาเยือน การแสดงถึงความมีน้ำใจ	ความเจริญทางวัตถุทำให้ผู้คน หลงลืมการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไป การไปมาหาสู่กันน้อยลง
การลงแขกช่วยงาน	การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามัคคีร่วมใจ กันทำให้งานหนักเป็นงานเบา และงาน เสร็จรวดเร็ว	มีการจ้างแรงงาน อยากให้งาน เสร็จตามที่ตนต้องการ การไม่มี เวลา
พิธีแต่งงาน	เป็นแบบอย่างที่ถูกต้องของบกา.กะอูอู	การตามค่านิยมสมัยใหม่ อยากได้ ความรวดเร็ว
พิธีงานศพ	เป็นการสืบทอดกันมาจะต้องทำเช่นนี้โดย มีการอ้อฮา เป็นวิธีการที่อยู่ร่วมกันเป็น จำนวนมากในงานศพเพื่อไม่ให้เกิดความ หวาดกลัว	เด็กรุ่นใหม่อ้อฮาไม่เป็น เขา เทคโนโลยีเน้นทีวี ซีดี มาขาย มี การเล่นการพนันเข้าแทน

เรียงความเรื่องทำบุญสัจจ

สมัยก่อนกับปัจจุบันมีความแตกต่างกันและเปลี่ยนไปมาก วันนี้พวกเราสนใจสามัคคีกัน
มาร่วมกันทำบุญสัจจที่อาศรมพระธรรมจาริกหมู่บ้านต่างๆ ในวันนี้ทุกคนได้เสียสละเวลาไปร่วมใจกัน
ดำเนินกิจกรรมอันนี้ให้มีความเจริญก้าวหน้าไปในอนาคต สมัยก่อนตำบลบ้านจันทร์ยังไม่มีวัดและมีพระ
มากอย่างปัจจุบัน มีวัดที่วัดจันทร์ที่เดียวเท่านั้นเอง ผู้คนไม่ว่าที่ใดก็จะมาทำบุญกันที่วัดจันทร์ มีการ

เดินด้วยเท้ามากันทั้งนั้น เมื่อมาถึงที่วัดจันทร์ชาวบ้านวัดจันทร์ก็ต้อนรับด้วยความมีไมตรีแห่งความเป็นมิตร ซึ่งสมัยก่อนผู้คนในตำบลบ้านจันทร์อยู่ด้วยกันไม่มากอย่างปัจจุบัน ความสัมพันธ์นอกจากทางศาสนาแล้วก็ยังมีในเรื่องของประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่า ปัจจุบันนี้มีวัด(อาศรม)เกือบทุกหมู่บ้าน ก็เป็นสิ่งที่ดีอย่างหนึ่งที่ชาวปกากะญอได้รับรู้หลักธรรมคำสอนของศาสนา

เมื่อเห็นพี่น้องปกากะญอได้รวมใจกันทำบุญกันอย่างมากมายมีการสวมใส่ชุดประจำเผ่า หญิงสาวก็สวมใส่ชุดชาวแม่บ้านก็ได้ชุดแม่บ้านผู้ชายใส่ชุดแดงของผู้ชาย ทำให้ได้เห็นแล้วเกิดความภูมิใจและสุขใจมาก หมู่บ้านที่ไปทำบุญที่หมู่บ้านต่างๆมีหลายหมู่บ้านเช่น บ้านวัดจันทร์ บ้านหนองแดง บ้านเด่น บ้านห้วยฮ่อม บ้านสันม่วง บ้านห้วยบง บ้านห้วยครก บ้านห้วยยา บ้านแจ่มน้อย บ้านดอยตุง บ้านโป่งขาว เป็นต้น ถ้าไปถึงหมู่บ้านที่จะไปทำบุญนั้น เมื่อถึงแล้วแต่ละคนก็ไปตามบ้านต่างๆ ในหมู่บ้านจากนั้นก็ไปพบกับคนในบ้านหรือในหมู่บ้านมี ก็พูดคุยกันดื่มน้ำชากันอย่างสนุกสนานแล้วชาวปกากะญอไม่เสียมารยาทอย่างหนึ่งคือเรียกแขกที่มาทำบุญมารับประทานอาหาร ถ้ารับประทานอาหารเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ชาวบ้านที่มาทำบุญต่างก็เตรียมตัวจะไปทำบุญที่วัด เมื่อทำบุญเสร็จแล้วจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากหมู่บ้านต่างๆ หลังจากประธานในพิธีกล่าวคำสาธุการก็เป็นอันว่าเสร็จพิธี ชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านก็เดินทางกลับอย่างมีความสุขและคิดถึงพี่น้องๆและเพื่อนๆที่มาทำบุญด้วยกันในครั้งนี้

นายแสงยนต์ จันทเลิศ ชั้นม.๔ โรงเรียนสนมิตวิทยา

เรียงความเรื่องการทำบุญสัจจ

การทำบุญนั้นย่อมเป็นกิจของมนุษย์ทุกคนอยู่แล้ว การทำบุญไม่จำเป็นจะต้องทำเฉพาะในงานที่ใหญ่เท่านั้น เช่นเดียวกับกับการทำบุญสัจจ ซึ่งเป็นการทำบุญร่วมกันกับหลายๆหมู่บ้านและทำให้ชาวบ้านต่างถิ่นได้พบปะพูดคุยกัน เป็นการทำบุญที่ยิ่งใหญ่กว่าได้ โดยเฉพาะเด็กเล็กหรือหนุ่มสาวได้มาศึกษาและเป็นการเรียนรู้พิธีกรรมต่างๆ เพื่อดำรงไว้มิให้เสื่อมสูญไปในภายภาคหน้า

ในเรื่องของการทำบุญสัจจนั้นเป็นการรื้อฟื้นการทำบุญในอดีต ซึ่งเมื่อก่อนนั้นมีวัดแค่แห่งเดียวคือวัดบ้านจันทร์ ชาวบ้านหัวทูลารทิศ (กะเหรี่ยง) ต่างพากันทำบุญ ณ.ที่แห่งนี้คือวัดบ้านจันทร์ จากอดีตมาปัจจุบันทุกหมู่บ้านต่างก็มีวัดมีวิหารของแต่ละหมู่บ้านทำให้ชาวบ้านไม่ได้ทำบุญร่วมกันอีกและมีขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างที่อาจจะเสื่อมสูญไป ถ้าหากว่ายังเป็นเช่นนี้อีก ด้วยเหตุเช่นนี้จึงมีการทำบุญสัจจขึ้น ซึ่งจะมีประชาชนแต่ละหมู่บ้านมาร่วมกันเริ่มจาก บ้านห้วยยา ห้วยบง บ้านดอยตุง บ้านจันทร์ บ้านเด่น บ้านห้วยฮ่อม บ้านหนองแดง โป่งขาว ห้วยครก เป็นต้น การทำบุญนี้จะปีทุกๆวันธรรมสวนะหรือวันพระแรม ๑๕หรือ๑๕ ค่ำและในช่วงที่ไม่ใช่เข้าพรรษาจะไปทำบุญสัจจ ๑ เดือนต่อหนึ่งครั้ง ทุกคนต่างก็พากันไปทำบุญไม่ว่าจะเป็นคนเฒ่าคนแก่ พ่ออู๊ย แม่อู๊ย เด็กเล็ก เด็กโตถ้าวันพระตรงกับวันเสาร์หรืออาทิตย์ก็จะมีนักเรียนหรือยุพบุตรไปกันมากก็ถือว่าเป็นการปลูกฝังนิสัยของเยาวชนรุ่นจื๊วนี้ได้รับรู้ในเรื่องของพระพุทธศาสนาและพิธีกรรมต่างๆ ต่อไปนี้ข้าพเจ้าจะเล่าถึง

ความรู้สึกและสิ่งที่ข้าพเจ้าไปเห็นในการทำบุญสังฆจร เมื่อทุกคนไปถึงเขาจะต้อนรับอย่างดีโดยการเอาน้ำหรือผลไม้ ขนม มาให้แขกได้รับประทานกัน คนที่มีพี่น้องอยู่ ณ.หมู่บ้านที่ไปทำบุญก็จะไปเยี่ยมเยียนกัน จากนั้นถึงเวลาทุกคนรอคอยคือการเรียกแขกกินข้าวทุกบ้านจะเตรียมอาหารไว้ให้แขกรับประทาน แขกบ้างคนไม่กินเนื้อสัตว์.จำ.ของบ้านก็มีอาหารที่ปลอดเนื้อสัตว์ไว้ให้กับแขก ทุกบ้านจะเป็นเช่นนี้หมดเพื่อสัมพันธ์ไมตรีที่ดี เราจะต้องไปทุกบ้าน กินไม่มากแค่คำสองคำแล้วมานั่งพูดคุยกับเจ้าของบ้าน เมื่อครบทุกบ้านแล้ว ก็ถึงเวลาที่จะมาถามสารทุกข์สุกดิบกัน เมื่อถึงเวลาเช้าวัดชาวบ้านพากันแห่ต้นพร้อมกันถึงวิหารก็ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เมื่อเสร็จก็มีการให้ตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านมาพูดคุยกันเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ (ในช่วงที่ไหว้พระวิหารไม่กว้างขวางพอได้มีชาวบ้านจับกลุ่มกันอยู่ได้ร่มไม้ต่างๆ จุดเป็นจุด) เมื่อเวียนมาครบทุกหมู่บ้านก็ลาพระเป็นอันว่าเสร็จพิธี ก่อนกลับชาวบ้านก็พูดคุยกันตามแบบมารยาทกระหรืเยี่ยงแล้วก็กลับบ้านอย่างอิมบุญอิมใจอิมท้องในความคิดของข้าพเจ้าคิดว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องและดีที่สุดแล้วที่ได้มีกิจกรรมนี้ขึ้น เพราะจะทำให้ประเพณีของกระหรืเยี่ยงเรายังคงไว้ให้ลูกหลานต่อไป

จะเห็นได้จากการกล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นสิ่งที่น่าประทับใจอย่างยิ่ง ซึ่งพี่น้องแต่ละหมู่บ้านได้มาร่วมทำกัน ณ.จุดนั้นได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยังมีอีกมากที่ไม่ได้กล่าวพรรณนา ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงขอฝากไว้ในเรื่องของการทำบุญทำทาน ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงได้ตรัสรู้ไว้ว่า (ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว) การทำดีก็เป็นบุญจะทำบุญก็ต้องให้มีใจควบคู่กันไปด้วย

เด็กหญิงเจนจิรา ศิริเกษตร ชั้นม.๓ โรงเรียนบ้านจันทร

เวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนในงานบุญสังฆจร

วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๕๗

ณ อาศรมพระธรรมจาริกบ้านโป่งขาว ต.บ้านจันทร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

กิจกรรม/เนื้อหา

การทำบุญสังฆจรที่บ้านโป่งขาวในครั้งนี้ก็เป็นการทำบุญเหมือนกับทุกเดือนที่ผ่านมา ในวันนี้มีสภาพอากาศที่ไม่ค่อยดีใจมากนัก เพราะในระยะเวลา ๒ - ๓ วันมีฝนตกตลอดทั้งวัน แต่ถึงสภาพอากาศจะเป็นอย่างไรก็ตาม คณะศรัทธาแต่ละชุมชนก็มาร่วมงานทำบุญสังฆจรกันอย่างมากมายตามปกติ บ้านโป่งขาวเป็นหมู่บ้านเล็กๆมี ๒๒ หลังคาเรือน เป็นหมู่บ้านที่แยกออกจากบ้านหนองแดง สภาพหมู่บ้านเป็นสันดอยมีสภาพแวดล้อมที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ทุกหลังคาเรือนยังมีการรักษาประเพณีวัฒนธรรมของปกากะญอและนับถือศาสนาพุทธทั้งหมด

เมื่อแต่ละชุมชนมาถึงที่อาศรมฯ หลังจากกราบพระแล้วก็พากันเดินไปเที่ยวตามหมู่บ้าน มีการไปร่วมบริจาคปัจจัยตามกำลังศรัทธาและพูดคุยกันตามประสาของความเป็นชาวปกากะญอ ทำให้แต่ละคนที่ได้มาร่วมงานวันนี้มีความสุขสนุกสนานรื่นเริงมีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส เมื่อถึงเวลารับประทานอาหาร ทางเจ้าภาพก็ได้เรียกแขกที่มาแต่ละชุมชนไปรับประทานอาหารตามบ้านต่างๆ ขึ้นบ้านโน้นลงบ้านนี้ แต่ละคน

ที่มาได้รับประทานอาหารกันอย่างอิมหันตสาธุด้วยกันทุกคน เมื่อได้เวลา ๑๓ นาฬิกา เสียงสัญญาณจากอาศรมได้ประกาศบอกให้ทุกคนนำต้นบุญแหมาที่อาศรมได้แล้ว จากนั้นก็จะไปรวมตัวกันที่กลางหมู่บ้าน แหต้นมาที่อาศรม โดยแหรอบศาลาบำเพ็ญบุญ ๓ รอบ แล้วเข้ามาประกอบพิธีทางศาสนาในศาลาบำเพ็ญบุญ ประธานในการประกอบพิธีได้มีการจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย ไหว้พระสวดมนต์ อาราธนาศีล ๕ กล่าวคำถวายสังฆทาน อาราธนาธรรม พระสงฆ์ให้ข้อคิดแล้วด้วยการเปิดประเด็นการพูดคุยโดยพระนิคม กิจจุลสาร ซึ่งในครั้งนี้ได้มีการตั้งประเด็นในการพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ใน ๓ มิติ คือ

- ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน
- ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ
- ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

ความสัมพันธ์ ๓ มิตินี้จะอยู่กับคนเรา ปกป้องอยู่มาตลอด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสิ่งที่อยากทราบก็คือ ความสัมพันธ์ใน ๓ มิติ นี้เกิดการเปลี่ยนแปลงไป มากน้อยอย่างไร ซึ่งก็ได้มีตัวแทนในแต่ละชุมชน ซึ่งวันนี้มีฝนตกหนักทำให้เป็นอุปสรรคในการพูดคุย ซึ่งมีเสียงดังมากเนื่องจากหลังคาศาลาบำเพ็ญบุญ เป็นสังกะสีและอีกอย่างหนึ่งบางชุมชนอยู่ไกล เช่น ห้วยยา ห้วยบะบ้า ถนนหนทางก็ลำบากและสิ้น จึงทำให้มีการแลกเปลี่ยนเพียงแค่ ๓๐ นาที แต่ใน ๓๐ นาทีนี้ ก็ทำให้ได้รับรู้อะไรมาพอสมควร ในเวทีครั้งนี้ก็ได้ฟังจากชาวบ้านพูดถึงความสัมพันธ์ ๓ มิติ ดังนี้

นายวัชร พิริยวราคุณ (บ้านหนองแดง)

ความสัมพันธ์ก็อย่างที่เรามาพบปะกัน พูดคุยกัน สามัคคีกัน ซึ่งตามที่ได้มีการตั้งประเด็น ใน ๓ อย่าง ที่ว่าความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับคน ความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับธรรมชาติ ก็หมายถึง สิ่งที่ไม่มีใครเป็นผู้สร้าง เกิดขึ้นมาเอง โดยเราไม่รู้ใครเป็นผู้สร้าง หรือปลูกเอาไว้ เช่น ไม้ หิน ดิน ทราบ เป็นต้น และอีกอย่างหนึ่งคือ ความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ (สิ่งสูงสุด) อย่างเช่นความเชื่อ และหลักคำสอน หรือสิ่งที่ผูกพันกันโดยเรามองไม่เห็น มีผู้ได้ศึกษาและค้นคว้าด้านสังคมมนุษยวิทยา ก็จะได้ศึกษาความสัมพันธ์ ๓ มิตินี้

ในวันนี้ จะขอพูดถึงความสัมพันธ์ใน “มุजेคี” ที่เราได้อยู่อาศัยทุกวันนี้ ว่าเป็นอย่างไร ในสมัยก่อนชีวิตความเป็นอยู่ ความรักความผูกพัน สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ การอยู่ร่วมกันระหว่างญาติพี่น้อง บ้านใกล้เรือนเคียง บ้านเหนือบ้านใต้ เป็นอย่างไร มาถึงปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน ที่จริงอยากจะให้คนรุ่นก่อน ได้มีการเล่าให้เราฟังบ้างว่า อดีตเป็นอย่างไร ทำไมผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่มีการแบ่งแยกทะเลาะวิวาท

ปัจจุบันมีความเจริญ มีการเปลี่ยนแปลงไปในทุกๆ ด้าน มีถนนหนทางเข้ามา ทุกอย่างจะเข้ามาใกล้พวกเราเหมือนกับคำกล่าวที่บอกว่า จะมั่งใหญ่มากสิ้นหากเราไม่คิดดู ไม่มีจิตสำนึกคอยระวัง ก็จะกลืนเราในที่สุด จะเปลี่ยนสิ่งใหม่ๆ ให้กับเรา มุजेคีทุกวันนี้เปลี่ยนไปมาก สิ่งที่ไม่เคยเห็นก็ได้เห็น สิ่งที่ไม่

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งที่เรามองไม่เห็น ทำให้เราเกิดความเกรงกลัวและเชื่อในสิ่งที่เป็นวิถีของเรา ไม่ทำให้พวกเราละเมิดไปก่อสิ่งที่เลวร้าย สังคมของปกากะญอจึงอยู่อย่างปกติสุขและไม่ออกนอกกฎแห่งความเป็นชนเผ่า

นายเจาะดี (บ้านเด่น)

สังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนไปมีความเจริญเข้ามาทำให้ความสัมพันธ์ทุกระดับและทุกมิติเปลี่ยนไป ความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับคน ในปัจจุบันก็เปลี่ยน การมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่น้อยลง ความเห็นแก่ตัวมากขึ้น การพบปะพูดคุยกันมีโอกาสน้อยลง ยิ่งการนับถือศาสนาต่างศาสนา ก็ยิ่งทำให้เกิดการห่างเหินมากขึ้นอีกหลายเท่า

ความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับธรรมชาติ ก็มีการเปลี่ยนไปอย่างมาก เพราะปัจจุบันคนเราไม่ค่อยจะอยู่ร่วมกับธรรมชาติ การทำอาชีพ ไร่นา ก็ใช้ยาหรือสารพิษไปฆ่าหญ้า ฆ่าแมลง ทำให้สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เกิดผลกระทบกันไป ไม่เหมือนกับสมัยก่อน ที่มีการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างบริสุทธิ์

ความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ก็เช่นกันข้อนี้ก็ยิ่งเปลี่ยนไปมาก เด็กรุ่นใหม่ปัจจุบันไม่สามารถประกอบพิธีได้ ไม่เชื่อเรื่องสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ เพราะมีการศึกษา วิทยาศาสตร์ มากทุกอย่าง มีแต่เหตุผล ผู้เฒ่าผู้แก่จะพูดอะไรก็จะเถียง ไม่เหมือนสมัยก่อน จะไม่มีการเถียงผู้ใหญ่ แต่ก็จะเป็นไปตามสังคม แต่ขอให้พวกเราได้คิด และช่วยกัน สามัคคีร่วมใจกันทำในสิ่งที่จะเกิดสิ่งดีงาม ก่อให้เกิดความสัมพันธ์แห่งชนเผ่า...

พ่ออุ้ยมานู กิรติกรกุล (บ้านเด่น)

ความสัมพันธ์ของชาวปกากะญอในมูจะคี หากเทียบหรือมาเปรียบกับสมัยก่อนมีความเปลี่ยนไปมากในทุกๆ ด้าน ทั้งความสัมพันธ์ใน ๓ มิติที่กล่าวมา การต้อนรับผู้มาเยือน การช่วยเหลือจนเจือต่อกัน การจับกลุ่มบวบลำนำ ทำให้เกิดการสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี การลงมือทำทุกประการเผื่อถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ หากมีการเลี้ยงผีบ้านผีเรือน แต่ไม่มีการใส่ชุดประจำเผ่า ผีจะไม่มารับเครื่องเซ่นไหว้ นี่ก็เป็นความสัมพันธ์และความเชื่อระหว่างคนกับสิ่งสูงสุด ถึงแม้ว่าความเปลี่ยนแปลงเข้ามามาก็ตาม ขอให้เรามีความสามัคคีกันเอาไว้ ความสามัคคีเท่านั้นที่จะทำให้เราผ่านพ้นสิ่งเลวร้ายได้...

นายวีระ ยิ่งรักเพ็ญจันทร์ (นายก อบต.บ้านจันทร์)

ความสัมพันธ์ของชาวปกากะญอระหว่าง คนกับคน ในอดีตนั้นการเรียกพี่เรียกน้องมีมาก ความรักความเข้าใจต่อกันมีแน่นแฟ้น หลักคำสอนทางศาสนาไม่มี มีแต่หลักคำสอนของชนเผ่า แต่ก็ยังแน่นแฟ้นกว่าในปัจจุบัน พวกเราเจอกันก็ทักทายกัน อย่างสนิทสนมแบบปกากะญอ ปัจจุบันเรารับวัฒนธรรมจากภายนอกมาใช้เป็นส่วนใหญ่ ทำให้ต้องเปลี่ยนไป ตอนนี้อาจจะให้ความสัมพันธ์ของปกากะญอกลับคืนมา มีความรัก ความผูกพันระหว่างกันให้มากขึ้นกว่าเดิมก็ได้ ถึงแม้ว่าจะมีอะไรเข้ามาก็ตาม สิ่งใดที่ควรเปลี่ยนก็เปลี่ยน สิ่งใดที่ควรอนุรักษ์ก็ควรที่จะช่วยกันอนุรักษ์ อย่างที่ลองคือความสัมพันธ์ระหว่าง

คนกับธรรมชาติ สมัยก่อนเราอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ การทำไม้ ไม่ต้องมีความกระวนกระวาย กลัวว่าจะมี
เจ้าหน้าที่เข้ามาจับ เรามีพื้นที่เราดูแลเองเรารักษาเอง ไม่ต้องพึ่งพาจากหน่วยงานใดมาคอยเป็นผู้จ
ทะเบียน วัดพื้นที่อย่างปัจจุบัน ธรรมชาติในสภาพแวดล้อมอุดมสมบูรณ์ เราใช้เราดูแลกันอย่างสมดุล ส่วน
ความสัมพันธ์อย่างที่ดีงาม คือความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ หรือสิ่งสูงสุด ซึ่งปัจจุบัน
ความเชื่อมี ๓ เชื้อแต่ละศาสนา เชื่อในหลักคำสอนของชนเผ่า แต่ความเชื่อของชนเผ่า ไม่มีปัญหาจะมี
ปัญหาที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในด้านของศาสนา ยิ่งเรามีการนับถือศาสนาหลายศาสนา ก็ยิ่งทำให้คนเรา
ห่างเหินกันมากขึ้น แต่ถึงจะเป็นอย่างไร ก็ขอให้พวกเราได้เรียนรู้และศึกษาช่วยกัน ให้เกิดความความ
อันหนึ่งอันเดียวกัน อันจะก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง และการดำรงคงไว้ของสิ่งดีๆ ของชนเผ่าต่อไป...

เวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนในงานบุญสังเวย

วันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๗

ณ อาศรมพระธรรมจาริกบ้านวัดจันทร์ ต.บ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

กิจกรรม/เนื้อหา

การทำบุญสังเวยในครั้งนี้เป็นครั้งที่ ๒๑ ซึ่งมีการจัดขึ้นที่ศูนย์ธรรมศีลธรรมและส่งเสริม
พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูงบ้านวัดจันทร์ ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้มี
ผู้เข้าร่วมทำบุญเป็นจำนวนมากกว่าทุกครั้งที่ได้จัด เพราะอยู่ในช่วงที่ชาวบ้านว่างจากการงานและเป็น
เวลาที่ทางโรงเรียนปิดเทอม ทำให้มีนักเรียนมาร่วมมาก เริ่มตั้งแต่เวลา ๑๐.๓๐ น. ชาวบ้านแต่ละ
ชุมชนก็ทยอยกันมาโดยได้เข้าไปกราบพระนำดอกไม้เทียนธูปบูชาพระรัตนตรัยแล้วก็ไปเที่ยวตามหมู่บ้าน
พร้อมกันรับประทานอาหารกลางวันในหมู่บ้าน

เมื่อถึงเวลาในช่วงบ่ายทุกคนได้พร้อมกันที่ขุมประตุน้ำวัด ได้แห่ต้นผ้าป่าพร้อมกันโดยเดินขบวน
กันเป็นจำนวนมาก หลักหลายใบด้วยชุดแต่งกายของชนเผ่าแต่ละเพศและแต่ละวัยเดินรอบพระเจดีย์
และศาลาบำเพ็ญบุญ ๓ รอบ แล้วก็เข้าไปประกอบพิธีทางศาสนาในศาลา การพูดคุยแลกเปลี่ยน
ในครั้งนี้ได้มีประเด็นพูดคุยว่า “ ได้อะไรจากงานบุญสังเวย ” การพูดคุยครั้งนี้ได้มีชาวบ้านในแต่ละชุมชน
ได้พูดถึงสิ่งที่ได้จากงานบุญสังเวยดังนี้

๑. ทำให้มีการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย มีการกระจายกลุ่มเป้าหมายที่มั่นคง ดั่งต้นไม้ที่
กระจายรากออกไป

๒. ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากแต่ละหมู่บ้านที่มาพบปะพูดคุยและเปลี่ยนกันในขณะที่มีบุญ
สังเวยในแต่ละครั้ง

๓. ทำให้ได้รับความสุขทางด้านจิตใจ ทุกคนมาด้วยความเต็มใจ นอกจากมาทำบุญร่วมกันแล้ว
ยังได้อะไรอีกหลายอย่างในงานบุญสังเวย

๕. ได้มีการฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมบางอย่างขึ้นมา เช่น การเรียกแขกกินข้าว การใส่ชุดประจำเผ่า

๕. ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างวัยและระหว่างชุมชน

๖. ความสามัคคีร่วมกันเป็นจำนวนมากทำให้เกิดความสุขอย่างแท้จริงคือ เมื่อเห็นผู้คนมาร่วมใจกันมาทำบุญเป็นจำนวนมาก เมื่อเห็นแล้วเกิดความสุขใจมาก ถือแม้ว่าวัดจะเล็กแต่มีคนมาร่วมกันมาก เช่นนี้ทำให้เกิดความสุขใจความศรัทธาขึ้นมาทันที

๗. ได้พัฒนาตนเองด้านการปรับปรุงตนเองในทุกๆด้านที่มีความไม่เหมาะสม เมื่อเราได้มีการพูดคุย ได้ฟังจากการพูดคุยในเวทีแต่ละครั้งทำให้เกิดจิตสำนึกหันกลับทำในสิ่งที่ถูกที่ควร

๘. ทำให้อายมุลลดลงและหายไปในเวลาที่มีงานบุญ จะสังเกตว่าในระยะหลังในวันพระและวันทำบุญจะไม่มีใครที่ลี้ลา ทำให้งานบุญสมบูรณ์มีความบริสุทธิ์และศรัทธา

๙. ได้พูดคุยแก้ไขปัญหบางสิ่งบางอย่างให้แก่กัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้น

๑๐. ทำให้ญาติพี่น้องได้มีโอกาสไปมาหาสู่กันมากขึ้น

๑๑. ผู้นำมีความเสียสละและมีแนวคิดที่ดีในการพัฒนาชุมชน หากผู้นำแต่ละคนมีการพัฒนาและมีแนวคิดที่ดีต่อชุมชน ทำให้ชุมชนเห็นประโยชน์อย่างจริงๆ ก็ทำให้เกิดพลังแห่งความศรัทธาในการที่จะทำให้งิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

๑๒. มีงบประมาณในการจ่ายค่ารถให้กับผู้นำชาวบ้านแต่ละชุมชน ได้มีโอกาสมาร่วมงานทำบุญบุญจรรแบบต่อเนื่อง ซึ่งชาวบ้านบางคนอยากมาแต่ไม่มีเงินค่ารถ ทางผู้นำได้มีการจัดหางบประมาณให้กับค่าพาหนะทำให้ชาวบ้านแต่ละชุมชนมีโอกาสมาร่วมกันมากขึ้นและต่อเนื่องมาตลอด

๑๓. เกิดการรวมกลุ่มขึ้นเป็นเครือข่ายและมีการจัดสร้างสำนักงานของเครือข่ายที่แน่นอนมีคอมพิวเตอร์สำหรับจัดทำเอกสารต่างๆ

๑๔. ได้เรียนรู้หลักคำสอนทางด้านพระพุทธศาสนาและคำสอนของชนเผ่า ซึ่งบางชุมชนไม่มีวัด (อาครม) ทำให้ได้มีโอกาสทำบุญ

๑๕. ได้รับรู้ปัญหาและแก้ไขปัญาที่เกิดขึ้นร่วมกัน

๑๖. ทำให้เด็กเล็กเกิดการเรียนรู้และปฏิบัติตามโดยการมาทำบุญตามผู้ปกครอง ก็ได้เห็นขบวนการของกิจกรรม ทำให้เกิดการเรียนรู้โดยไม่มีรูปแบบ

๑๗. ทำให้เกิดแกนนำแต่ละชุมชน มีการติดต่อประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ชาวบ้านแต่ละชุมชนเกิดมาร่วมได้ และมีความสามัคคีกัน

๑๘. ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนได้มีลูกหลานหรือญาติพี่น้องได้มาเยี่ยมเยียนทำให้เกิดความสุขทางด้านจิตใจและลูกหลานญาติพี่น้องได้มีโอกาสไปเยี่ยมเยียนหากันในชุมชนอื่นๆ

๑๙. ทำให้เกิดการพัฒนาตัวเองในด้านของการแสดงออกของผู้นำหรือแกนนำ มีการกล้าพูดกล้าแสดงออกและมีแนวคิดที่ดีขึ้น

๒๐. ทำให้ศาสนาเกิดความเข้มแข็ง เด็กเยาวชนมีความสนใจในการไปร่วมทำบุญมากขึ้น

หลังจากที่ตัวแทนในตระกูลชุมชนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนถึงสิ่งที่ได้รับจากงานบุญสังฆจรเสร็จเรียบร้อยแล้วทางพระโณม กิจจุลาโร หัวหน้าศูนย์อบรมศีลธรรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูงบ้านวัดจันทร์ ได้เสนอกิจกรรมเพิ่มเติมในการไปทำบุญสังฆจรในแต่ละครั้งเพื่อให้เด็กเยาวชนได้มีโอกาสแสดงออกและเกิดการเรียนรู้มากขึ้นจึงได้เสนอให้มีการเตรียมปัญหาธรรมะและปัญหาหลักคำสอนของชนเผ่าไปถามในวงที่สังฆาบุญสังฆจร

รายงานการประชุมสรุปบทเรียนแก่นำกับการฟื้นฟูความสัมพันธ์-บุญสังฆจร

วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๗

ณ ศูนย์อบรมศีลธรรมฯบ้านวัดจันทร์ ต.บ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

ชื่อกิจกรรม

สรุปบทเรียนแก่นำชาวพุทธกับการฟื้นฟูความสัมพันธ์-บุญสังฆจร

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อแลกเปลี่ยนบททวนแนวคิดหลักการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและแนวคิดหลักการโครงการวิจัยการฟื้นฟูความสัมพันธ์บุญสังฆจร
๒. เพื่อประมวลผลการดำเนินงานของโครงการวิจัยร่วมกันของแกนนำชาวพุทธ ทำอะไร/ทำอย่างไร/ผลแต่ละครั้งเป็นอย่างไร/เกิดบทเรียนอะไรบ้างในแต่ละครั้ง แต่ละกิจกรรม(บทบาทหน้าที่ของแต่ละคน)
๓. เพื่อสรุปวิเคราะห์บทเรียนและมองแนวทางในการดำเนินงานต่อการฟื้นฟูความสัมพันธ์-บุญสังฆจร

กระบวนการเวที/ขั้นตอน

๑. พระโณม กิจจุลาโร กล่าวต้อนรับคณะแกนนำและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการประชุม
๒. ทบทวนแนวคิดและหลักการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแนวคิดและหลักการทำงานบุญสังฆจร
๓. แกนนำชาวพุทธเลขาฯภาพการทำงานและร่วมประมวลผลการดำเนินงานบุญสังฆจรร่วมกัน
๔. แกนนำชาวพุทธสรุปวิเคราะห์บทเรียนจากการดำเนินงานปัญหา/อุปสรรค
๕. วางแนวทางในการดำเนินงานการฟื้นฟูความสัมพันธ์-บุญสังฆจร

ผู้เข้าร่วมประชุม

พระธรรมจาริกและแกนนำชาวพุทธจำนวน ๓๕ คน

โครงการ “บุญสัจจร” ว่าท่านทำงานวิจัยเรื่อง “โครงการวิจัยการฟื้นฟูความสัมพันธ์” มาก่อน เมื่อปี ๒๕๔๖ จากนั้นท่านจึงแจ้งวัตถุประสงค์ของการประชุมพูดคุยในวาระพิเศษวันนี้ให้ทราบก่อน

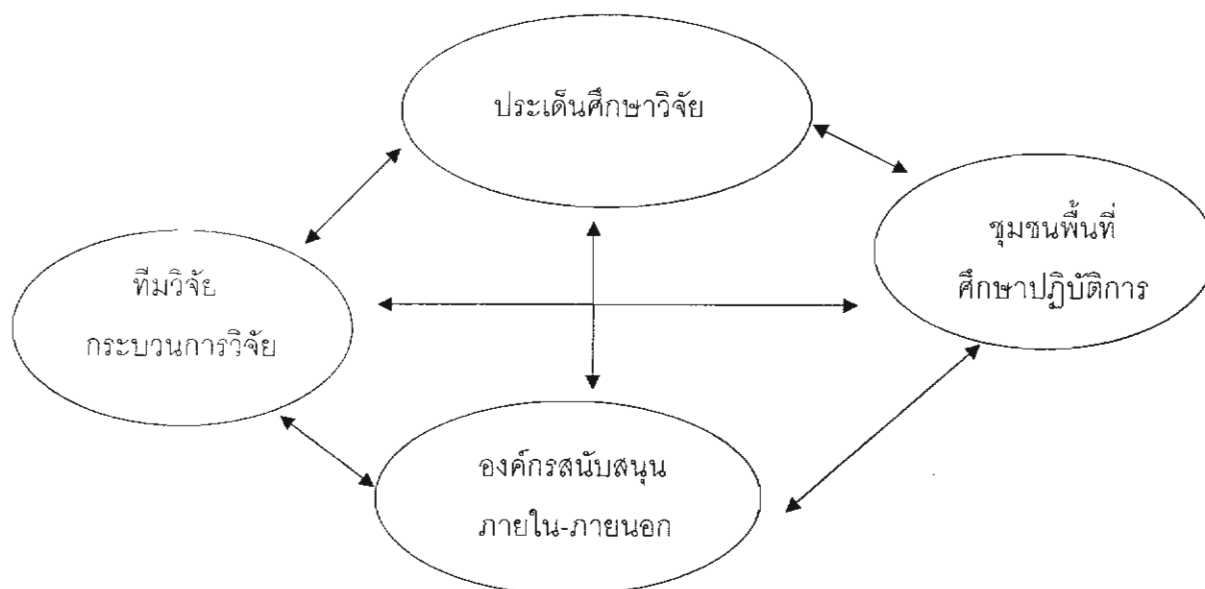
ทบทวนแนวคิดและหลักการบุญสัจจร

พี่เอ๋ เริ่มกระบวนการเวทีโดยตั้งคำถามว่า แก่นนำรู้หรือเปล่าว่างานที่ร่วมทำกันอยู่นี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย ? มีแก่นนำกล่าวว่า “ดูไม่ได้บอก” พระนิคมจึงกล่าวว่า “ชาวบ้านอาจไม่เข้าใจและเกิดความสับสนไม่กล้า จึงให้การทำงานร่วมกันไปเอง และท่านจะเก็บข้อมูลรวบรวมไว้ตลอด”

พี่เอ๋ จึงอธิบายถึงงานวิจัยพอเข้าใจว่า เป็นการวิจัยแบบใหม่ “แบบชาวบ้าน” เรียกว่า “งานวิจัยท้องถิ่น” เริ่มต้นมาประมาณ ๔-๕ ปีแล้ว เป็นการวิจัยโดยชาวบ้านเพื่อการเข้าถึงที่ดีกว่า ชัดเจน รู้ลึกถึงแก่นแท้ และปัญหา เพื่อคืนผลประโยชน์จากการวิจัยให้เกิดแก่ชุมชนนั่นเอง แล้วจึงเชิญให้พระนิคม กล่าวถึงที่มาของงานวิจัยเรื่องนี้

พระนิคมกล่าวว่า มีจุดเริ่ม “โครงการวิจัยการฟื้นฟูความสัมพันธ์” มาจาก อาจารย์เกียรติศักดิ์ ม่วงมิตร (เจ้าหน้าที่อาวุโสสถาบันโพธิยาลัย) มาพูดคุยว่าท่านน่าจะลองทำงานวิจัยที่เกี่ยวกับพี่น้องชนเผ่าปกากะญอ ดู กอปรกับที่ท่านสนใจในวัฒนธรรมของปกากะญออยู่แล้ว (สมัยนั้นเป็นพระธรรมจาริกประจำอำเภอฯ บ้านห้วยบง) และตั้งข้อสังเกตว่าความสัมพันธ์ของพี่น้องปกากะญอเริ่มห่างเหินและเข้าไปในทางที่ไม่ค่อยจะดีนัก โดยช่วงแรกได้ศึกษาเน้นไปที่บทคำสอน ธา กับการทำกิจกรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน เช่น การกีฬา โครงการเข้าค่ายยุวพุทธ โครงการลด ละ เลิกอบายมุข โครงการอบรมต่างๆ เป็นต้น ต่อมาเมื่อทางวัดศรีโสดา มีโครงการอบรมแก่นำชาวพุทธบนพื้นที่สูงขึ้น ท่านจึงดึงแก่นนำชาวพุทธที่ผ่านการอบรมเหล่านี้มาพูดคุยแลกเปลี่ยนครั้งแรกที่บ้านห้วยครก หากิจกรรมร่วมกันทำเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องปกากะญอ และมีข้อสรุปว่าจะมี “โครงการบุญสัจจร” เกิดขึ้น โดยตกลงกันอีกว่าจะทำในวันพระธรรม ๑๔,๑๕ ค่ำ ของทุกเดือน หลังจากนั้นจึงเกิด “กิจกรรมบุญสัจจร” ครั้งแรกที่อำเภอฯ บ้านวัดจันทร์ ในเดือนมีนาคม ๒๕๔๖ จนปัจจุบันงาน “บุญสัจจร” ผ่านมา ๒๑ ครั้งแล้ว (เกือบ ๒ ปี) งบประมาณของโครงการเกือบทั้งหมดใช้เงินทุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ท่านจึงแจ้งร่างงบประมาณนี้จะหมดในเดือนหน้า ธันวาคม ๒๕๔๗ เราควรจะพิจารณาหางบประมาณจากแหล่งทุนอื่นดูร่วมกัน เช่น จากโครงการ “บ้านจုံเมืองเย็น” (งบประมาณ สสส.) จากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือ จากกิจกรรมที่ทำร่วมกัน นี่คือข้อที่เราจะหารือกันในวันนี้ด้วย

“สรุปบทเรียน แก่นนำชาวพุทธกับการฟื้นฟูความสัมพันธ์ – บุญสัจจ”

มีการพูดถึงอดีตว่าแต่ก่อนที่จะมี “บุญสัจจ” นั้นเคยมีกิจกรรมลักษณะนี้มาแล้วเมื่อช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๖-๒๕๓๗ แต่ไม่มีความชัดเจน (ไม่มีคณะกรรมการ, แก่นนำฯ, แผนงาน, ทุน) มีแต่เพียงพระสงฆ์นำชาวบ้านไปทำบุญในที่ต่างๆ ในบางโอกาสเท่านั้น และล้มเลิกไปในที่สุด จนมายุคปัจจุบัน พระอาจารย์นิคม ได้มาเริ่มใหม่และมีการวางแผนงานที่ดี, มีการดึงมวลชน ชุมชน เข้าร่วมงาน, มีแหล่งเงินทุน, มีการวางแผนระยะยาวไว้ด้วย และพระนิคม ก็จุจลารอ กล่าวว่าจะทำให้โครงการบุญสัจจนี้คงอยู่ตลอดไป

หลังจากนั้นจึงพบหน่วยงานบุญสัจจ ๒๑ ครั้งที่ผ่านมาว่าไปที่ไหนมาบ้าง ดังนี้

ปีพ.ศ. ๒๕๔๖

ที่	กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	สถานที่	หมายเหตุ
๑.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๑	๑๓ ก.พ. ๔๖	อาศรมฯ บ้านวัดจันทร์	วัน / เวลา และ สถานที่อาจมีการ เปลี่ยนแปลงตาม ความเหมาะสม
๒.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๒	๑๓ มี.ค. ๔๖	อาศรมฯ บ้านแจ่มน้อย	
๓.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๓	๑๕ เม.ย. ๔๖	อาศรมฯ บ้านห้วยครก	
๔.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๔	๒๐ พ.ค. ๔๖	อาศรมฯ บ้านเด่น	
๕.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๕	๒๓ มิ.ย. ๔๖	อาศรมฯ บ้านห้วยบะบ้า	
๖.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๖	๒๕ ก.ค. ๔๖	อาศรมฯ บ้านห้วยยา	
๗.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๗	๑๖ ส.ค. ๔๖	อาศรมฯ บ้านห้วยบง	
๘.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๘	๒๕ ก.ย. ๔๖	อาศรมฯ บ้านห้วยฮ่อม	

๙.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๙	๒๔ ต.ค. ๕๖	อาศรมฯ บ้านหนองแดง	
๑๐.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๑๐	๒๕ พ.ย. ๕๖	อาศรมฯ บ้านโป่งขาว	
๑๑.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๑๑	๒๒ ธ.ค. ๕๖	อาศรมฯ บ้านวัดจันทร์	

ปี พ.ศ. ๒๕๕๗

ที่	กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	สถานที่	หมายเหตุ
๑๒.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๑๒	๒๑ ม.ค. ๕๗	อาศรมฯ บ้านแจ่มน้อย	วัน / เวลา และสถานที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม
๑๓.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๑๓	๑๙ ก.พ. ๕๗	อาศรมฯ บ้านห้วยครก	
๑๔.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๑๔	๒๐ มี.ค. ๕๗	อาศรมฯ บ้านเด่น	
๑๕.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๑๕	๑๘ เม.ย. ๕๗	อาศรมฯ บ้านห้วยบะบ้า	
๑๖.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๑๖	๑๘ พ.ค. ๕๗	อาศรมฯ บ้านห้วยยา	
๑๗.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๑๗	๑๖ มิ.ย. ๕๗	อาศรมฯ บ้านห้วยบง	
๑๘.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๑๘	๑๖ ก.ค. ๕๗	อาศรมฯ บ้านห้วยฮ่อม	
๑๙.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๑๙	๑๕ ส.ค. ๕๗	อาศรมฯ บ้านหนองแดง	
๒๐.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๒๐	๑๓ ก.ย. ๕๗	อาศรมฯ บ้านโป่งขาว	
๒๑.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๒๑	๑๓ ต.ค. ๕๗	อาศรมฯ บ้านวัดจันทร์	
๒๒.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๒๒	๑๑ พ.ย. ๕๗	อาศรมฯ บ้านดอยตุง	
๒๓.	การทำบุญสัจจครั้งที่ ๒๓	๑๑ ธ.ค. ๕๗	อาศรมฯ บ้านสันม่วง	

ปฏิทินการประชุมแกนนำปี พ.ศ. ๒๕๕๗

ครั้งที่	กิจกรรม	วัน/เดือน/ปี	สถานที่	หมายเหตุ
๑.	ประชุมสมาชิกกลุ่มเครือข่าย	๑๓ มี.ค. ๕๗	บ้านห้วยบง	วัน / เวลา และสถานที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม
๒.	ประชุมสมาชิกกลุ่มเครือข่าย	๑๐ มิ.ย. ๕๗	บ้านโป่งขาว	
๓.	ประชุมสมาชิกกลุ่มเครือข่าย	๑๙ ก.ย. ๕๗	บ้านวัดจันทร์	
๔.	ประชุมสมาชิกกลุ่มเครือข่าย	๒๖ ธ.ค. ๕๗	บ้านห้วยบะบ้า	

องค์กรที่ให้การสนับสนุน (ทั้งบุคลากรและเงินทุน)

ภายใน ได้แก่

- พระธรรมจาริก
- แกนนำชาวพุทธ

- ชาวบ้าน
- อบต.บ้านจันทร์
- ผู้ใหญ่บ้าน
- โรงเรียน

ภายนอก ได้แก่

- สกว.(โพนียาลัยดูแล)
- สสส.(บ้านจัมเมืองเย็น)
- วัดศรีโสดา (พระธรรมจาริก)
- ผู้มีจิตศรัทธาทัวไป

ทีมวิจัย

- เครือข่ายพระธรรมจาริก
- เครือข่ายแกนนำชาวพุทธ ต.บ้านจันทร์ และแจ่มหลวง ๑๒ ชุมชน

ประเด็นศึกษาวิจัย

๑. กระบวนการความสัมพันธ์ของชุมชน

- พระ, ชาวบ้าน, เด็กและเยาวชน (บ.ว.ร.)
- ๑๒ หมู่บ้านหลัก และข้างเคียง

๒. ปัจจัยภายใน, ภายนอก

- วัฒนธรรมเดิม และวัฒนธรรมใหม่
- การปรับตัวและแนวคิดของชาวบ้าน

๓. ทูทางสังคม

- คุณความดี บุญกุศล ความเชื่อ
- อบรมมุข และสิ่งล่อลวง

๔. เกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากเหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้น

มีการร่วมแสดงความคิดเห็นเปรียบเทียบระหว่าง “บุญลัญจกร (กิจกรรมใหม่) กับ ไร่หมุนเวียน (วัฒนธรรมเดิม)” ว่ามีลักษณะเหมือนหรือต่างกันอย่างไร ? โดยมากแกนนำฯ มีความเห็นไปในทางเดียวกันว่า มีลักษณะเหมือนกัน คือหลังจากชาวบ้านไม่มีการทำไร่หมุนเวียนอันเป็นวัฒนธรรมอันหนึ่งซึ่งเป็นตัวเชื่อมระหว่าง คนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ก็ได้บุญลัญจกรเข้ามาทำหน้าที่แทน เพียงแต่ต่างกันนิดหน่อยที่เป้าหมายที่เน้นคือ ไร่หมุนเวียนมีเป้าหมายเน้นเพื่อการเลี้ยงชีพ แต่บุญลัญจกรเน้นที่การเชื่อมความสัมพันธ์ของพี่น้องปกากะญอ

ระดมความคิดแยกแต่ละชุมชน (โดยแกนนำฯ และพระธรรมจาริกในแต่ละพื้นที่)

- อดีตก่อนมีบุญสัจธรรมชุมชนเป็นอย่างไร ?

- ปัจจุบันเป็นอย่างไร ?

บ้านวัดจันทร์ อดีตถึงปัจจุบันเป็นศูนย์กลางของชุมชนรอบๆ และมีงานบุญใหญ่เสมอๆ ทำให้กระแสความเจริญเข้ามามากมายจนชาวบ้านปรับตัวลำบาก วัฒนธรรมเดิมอันมีคุณค่าเริ่มหดหายไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย ประเพณีต่างๆ รวมถึงความเลื่อมใสศรัทธาใจและศีลธรรม เด็กรุ่นใหม่ไม่เอาใจใส่เพราะวัตถุภายนอก ดีแต่ว่าไม่ค่อยมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ควรต้องรักษาวัฒนธรรมเดิมไว้ (คนเฒ่าคนแก่ไม่ละทิ้ง) หลังจากมี “บุญสัจธรรม” ก็ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงมาก ความรักสามัคคีเพิ่มขึ้น มีการนึกถึงและพูดคุยถึงวิถีชีวิตเก่าก่อนอันมีคุณค่าที่หายไปและจะนำกลับมาประยุกต์ใช้ ที่ดีคือชาวบ้านให้ความสนใจในบุญสัจธรรมอย่างดีจะรู้วันเวลาว่าบุญวันไหนไปรวมตัวกันเดินทางบางที่รถมีไม่พอ

บ้านห้วยบง แต่ก่อนไม่มีวัด (อาศรม) มีกิจกรรมประเพณีไม่มาก แค่เข้าพรรษา ออกพรรษา เท่านั้น จนมีบุญสัจธรรมมาได้ทำบุญ ได้เข้าวัดบ่อยขึ้น ได้พบปะกันกับญาติๆ บ้านเหนือ-บ้านใต้ พี่นุโพธิ์ธรรมการแต่งกายชุดปกากะแยง แยกมาบ้านต้องฮ้อง (เรียก) กินข้าว ความสัมพันธ์พี่น้องร่วมเผ่าดีขึ้นมากๆ ต่อไปต้องรักษาความสามัคคี วัดวาแต่ก่อนมีงานบุญต้องมีเหล้าจึงแห่เพื่อนได้ทำให้มีปัญหาบ้าง งานบุญสัจธรรมห้ามกินจึงไม่มีปัญหาต่อยดี บางคนเลิกกินเหล้าไปเลยก็มี

บ้านห้วยฮ่อม แต่ก่อนทำบุญไม่มีค่ารถค่ารา พอมีบุญสัจธรรมมีเงินแค่ ๒๐ ก็มาได้เยี่ยมญาติ และยังมีการชักชวนกันเข้าศาสนาต่างๆ จนเกิดปัญหาความลูกล้าขัดแย้งกันบ้าง แต่ปัจจุบันเกิดความแน่นอนขึ้นเพราะความต่อเนื่องของกิจกรรมบุญสัจธรรมเรื่องศาสนาจึงไม่มีปัญหา ความขัดแย้งในเรื่องนี้จึงไม่มีแล้ว

บ้านสันม่วง ไม่มีอาศรมต้องไปทำบุญที่อื่น เช่นที่หนองแดง ห้วยฮ่อม จนมีบุญสัจธรรมเข้ามาทำให้ได้ไปทำบุญในที่ต่างๆ มากขึ้น รู้สึกดีใจ

บ้านห้วยบง เมื่อวัดใกล้จะร้างพุทธมีน้อยและห่างเหินวัดไม่รู้แก่นแท้ของศาสนา จนมีดีพระธรรมจาริกมาสอนอธิบายสิ่งที่เข้าใจยากจนพอเข้าใจ และมีการสร้างชักนำแกนนำจนเกิดความสนใจมากขึ้น ชาวบ้านมีการเสียสละเวลามาทำบุญเข้าวัดกันเพิ่มขึ้น

บ้านห้วยครก เป็นหมู่บ้านเล็กสุด ก้นดงที่สุด มีปัญหาในการเข้าถึงข้อมูลในเรื่องต่างๆ ไม่มีอาศรม (มีศาลาไม่มีตุ่มเจ้า) ไม่มีไฟฟ้า ไม่มีวัด ไม่มีโรงเรียน อยากมีกิจกรรมเพื่อรับข้อมูลร่วมกับหมู่บ้านอื่น จนมีโครงการมาชาวบ้านได้เปิดหูเปิดตา เข้าถึงการเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่น ได้ไปวัดไปวา มีกิจกรรมจนตระหนัก มีความกระตือรือร้นไปร่วมงานบุญสัจธรรม

บ้านหนองแดง บุญแต่ละบ้าน แต่ละที่ไม่ค่อยเหมือนกัน ทั้งพิธีกรรมและการปฏิบัติ จนเดี๋ยวนี้เหมือนกันหมด...แต่ก่อนคนไม่ค่อยปะกัน (พบ) แต่บุญสัจธรรมทำให้มีการปะกันเดือนละที..อบายมุขในวันศีลวันพระไม่มีแล้ว มีการแต่งชุดประจำเผ่า “อดีตแท้ๆ ดี” ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ และสังคม จนเข้าถึงยุค “เกษตรพัฒนา” ทำการเกษตรเพื่อค้าเอาเงินมาล่อมาฟาด จนชุมชนแตกแยกความสัมพันธ์ไม่ดี แม้แต่ศาสนา ก็มาทำลายวิถีชีวิตเดิมๆ จนชาวบ้านปรับตัวกันไม่ทัน จนมาเกิด “บุญสัจธรรม” ที่มาส่งเสริมและ

ผลงานฟื้นฟูของเก่ากับของใหม่จนดีขึ้น ชุมชนเข้มแข็งขึ้น ความสัมพันธ์วัฒนธรรมศาสนา ดี เป็นไป
เหมือนกัน รู้ว่าบ้านเหนือบ้านใต้อยู่ดีมีสุขกันอย่างไร ? จากการแลกเปลี่ยน อนาคตอยากให้ชุมชนชุมชน
สามารถยืนอยู่ได้ด้วยลำแข้งของตนเอง

โป่งขาว แต่ก่อนต่างคนต่างอยู่ ไม่เอาพี่เอาน้อง ไปถือศาสนาอื่นเพราะอยากทำบุญไม่ได้ไป ไม่มี
เงิน จนมีศาสนาอื่นที่เชื่อเรื่องนี้จึงไป จนมีพระธรรมจาริกและบุญสัจจมาช่วยป้องกันศาสนาอื่นไม่กล้าเข้า
มา เกิดชุมชนเข้มแข็งทางความคิดขึ้นมาก

แจ่มน้อย แต่ก่อนงานบุญไม่ค่อยไปไม่มีทุน ทำบุญใช้ทุนมาก พอมีบุญสัจจมีเงิน ๒๐ บาทก็ไป
ทำบุญได้ ความสามัคคีก็มากขึ้น อบายมุขไม่มี แต่ก่อนเมาเข้าวัดทำบุญ เดียวนี้ไม่มี

บ้านเด่น แต่ก่อนทำบุญไกลและไม่สุขใจ มีบุญสัจจจรูกลานมาร่วมกันก็เกิดม่วนอกม่วนใจ สุขใจ
ไปกับงานบุญ

ปิดท้ายที่นายก อบต.แสดงความเห็นว่าในอดีตชุมชนปกากะญอตำบลบ้านจันทร์ตำบลบ้าน
จันทร์มีการร่วมบุญกันหนัก ไม่ชอบชิงดีชิงเด่น อยู่กันฉันท์พี่น้องไปมาหาสู่กัน จนมีการพัฒนาเข้ามา
เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต วัฒนธรรม จากเคยเดินมาทำบุญก็พัฒนามาจนมีรถรา ไม่อยากเดินมาทำบุญเลยไม่
ค่อยได้ไปทำบุญแล้ว...เกิดบุญสัจจขึ้นชาวบ้านกระตือรือร้นอยากไปคารวะเขาก็ออกให้ เรื่องการแต่งตัวแต่
ก่อนหายไปเกือบหมดพอมีบุญสัจจทำให้กลับมาใส่กัน เรื่องการเรียกแขกกินข้าวก็กลายเป็นวัฒนธรรมที่
หันกลับมาให้ความสนใจเหมือนเดิม เรื่องการดื่มสุราเมื่อก่อนไปงานบุญมีชกต่อยกันเสมอเพราะเหล้า บุญ
สัจจจรเข้ามาลดลงไปมากจนไม่มีให้เห็น และท้ายที่สุดกล่าวว่า อนาคตคงจะมีหน่วยงานหลายแห่งเห็น
คุณค่าและความสำคัญ โดยเฉพาะ อบต.มีแนวคิดที่จะสนับสนุนบุญสัจจต่อไปแน่นอน

ภาคท้าย (๑๒.๕๑ น)

เปิดเวทีด้วยการระดมความคิด (ช่วยกันมอง) ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วและอาจจะเกิดขึ้นทั้งในส่วน
ของบุญสัจจ วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ ทุกอย่าง ให้ทุกคนช่วยกันออกความเห็นแล้วจะหาทาง
แก้ร่วมกันต่อไป โดยประมวลปัญหาได้ดังนี้

ปัญหา

๑.กลัวการประสานงานไม่ต่อเนื่อง เช่น ถ้าพระนิคมออกไป (เปลี่ยนพระธรรมจาริก) อาจ
เกิดปัญหาได้ คงต้องถ่ายทอดความรู้ให้คนที่จะมาต่อไว้ก่อน

๒.ปัญหาชาวบ้านที่ไม่เคยไปร่วมงานบุญก็ไม่เคยไปเลย มีแต่คนที่เคยไปก็ไปตลอด อยากจะให้
แกนนำช่วยกันชักนำไป คนไม่เคยเข้าวัดก็อยากให้เข้า

๓.แกนนำควรต้องรู้เรื่องศาสนพิธีที่ดีพอ

๔.ปัจจัยค่าใช้จ่ายการเดินทาง ถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนต่อจะทำอย่างไร ?

๕.กิจกรรมในงานบุญสัจจที่ควรจะต้องเอื้อต่อคนทุกกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน
ชน กลุ่มแม่บ้าน ควรทำให้มีส่วนร่วมมากกว่านี้

๖. การวางแผนกำหนดการไว้ล่วงหน้าอาจจะไม่สัมพันธ์กับความพร้อมในบางพื้นที่ (เจ้าภาพ)
๗. ปัญหาเรื่องบกพร่องของชาวบ้าน ที่ไม่มีเวลาและโอกาสไปร่วมงานบุญ
๘. ช่องว่างจากการรับรู้จากศาสนาอื่น
๙. ปัญหาเรื่องการขยายฐานงาน “บุญสัจจ” ไปในพื้นที่ ที่มีความต้องการร่วมแต่อยู่ห่างไกล
๑๐. ปัญหาการสื่อสารประชาสัมพันธ์
๑๑. การมีเวทีแลกเปลี่ยนของแกนนำน้อยเกินไป ควรเพิ่มเติมอย่างไร ?
๑๒. ขาดการให้ความร่วมมือของผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น ในหลายๆพื้นที่
๑๓. ขาดการมีส่วนร่วมของหน่วยงานในพื้นที่ เช่น โรงเรียน สถานศึกษา
๑๔. ขาดพระธรรมจาริกอยู่ประจำในบางพื้นที่
๑๕. ศักยภาพของแกนนำในการดึงระดมทุนจากหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐ และเอกชน

หลังจากเห็นปัญหาดังกล่าวแล้วที่ประชุมจึงหาแนวทางแก้ร่วมกันแยกเป็นข้อๆ ดังนี้

แนวทางแก้ไข

ปัญหาข้อที่ ๑

- พระนิคมกล่าวว่ โครงการพระธรรมจาริกวัดศรีโสดา มีการส่งพระธรรมจาริกมาเสมอโดยเฉพาะศูนย์วัดจันทร์จะไม่ให้ขาด
- โดยส่วนตัวของพระนิคมเองก็พิจารณาพระธรรมจาริกที่มีความสามารถจะรับช่วงสานงานบุญสัจจต่อได้ด้วยเหมือนกัน
- พระนิคมเสนอว่า ถ้าไม่มีพระธรรมจาริกมาสานงานต่อ แกนนำชาวพุทธเองก็คงจะสานงานนี้ได้อยู่แล้วเพราะเรามีกองทุนเครือข่ายแกนนำชาวพุทธซึ่งดูแลโดยแกนนำอยู่จำนวนหนึ่ง (มีแกนนำแย้งว่าแกนนำไม่สามารถนำชุมชนแบบพระ และสั่งสอนไม่ได้)

ปัญหาข้อที่ ๒

- แกนนำต้องพยายามพูดคุยกับชาวบ้านกลุ่มเป้าหมายในเวทีชาวบ้านบ่อยๆ
 - ควรมีหนังสือออกไปถึงผู้ใหญ่บ้านในแต่ละชุมชนให้ทั่วถึงกัน (ดึงผู้นำก่อน)
 - สำรวจหาพี่น้องแกนนำน้อย (คนเคยบวชเป็นพระเป็นเณร) ในแต่ละที่แล้วดึงมาให้มีส่วนร่วมก่อน
- โดยการพูดคุยปลุกจิตสำนึกคนเคยบวชมา ตกลงกันว่าให้แกนนำแต่ละชุมชนไปสำรวจและส่งรายชื่อเฉพาะคนที่บวช ๑ พรรษาขึ้นไป ที่นายประหยัด (ประธานแกนนำ) ภายในวันที่ ๑๙ ธ.ค. ๒๕๔๗

ปัญหาข้อที่ ๓

- พระนิคมรับว่าจะลงไปคุยกับทางวัดศรีโสดาที่เคยอบรมแกนนำให้ประสานทีมมาอบรมเรื่องนี้ดู

ปัญหาข้อที่ ๔

- พระนิคมภราดรว่าปี ๕๘.๕๘ ไม่น่ามีปัญหาเพราะมีเงินกองทุนอยู่ แต่ภายหน้าต้องพิจารณากันอีก
- พี่เอื้อแนะว่าเรามีอะไรในชุมชน เช่นสินค้าชุมชนที่พอจะนำมาแปรรูปเป็นทุนได้ไหม ถ้าไม่มีพอจะสร้างได้หรือเปล่า พระมหาคำนวณ เสนอว่าถ้าชุมชนต้องการ จะประสานพระที่มีความสามารถด้านสินค้าชุมชน เช่นการประดิษฐ์ดอกไม้จันทร์ พวงหรีดจากลูกกลั่น มาอบรมให้ความรู้ได้โดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้าน

ปัญหาข้อที่ ๕

- สำหรับคนเฒ่าคนแก่อาจมีเวทีในบุญสังฆกรรมให้ เช่น การอ้อธา ให้ลูกหลานฟังได้ร่วมไม้ เป็นต้น
- ส่วนเยาวชนจะมีกิจกรรมตอบปัญหาธรรมะและวัฒนธรรมของตนชิงรางวัล
- ให้เยาวชนที่มีความสามารถอื่น เช่น อ้อธา รำดาบแบบปกากะญอ การฟ้อน เป็นต้นได้แสดงถึงความสามารถ โดยมีเวทีให้
- ประกวด "การให้ความร่วมมือ" ในการไปร่วมกิจกรรมบุญสังฆกรรมของแต่ละชุมชน แล้วให้รางวัลสิ้นปีโดยจะมีการบันทึกไว้ตลอด * พระนิคมรับทำแบบฟอร์มการให้คะแนน

ปัญหาข้อที่ ๖

- พระนิคมรับเป็นเจ้าภาพค่าอาหาร (บุญสังฆกรรมที่บ้านสันม่วง) ส่วนหนึ่ง เงินจากเครือข่ายส่วนหนึ่ง และแต่ละอาศรมช่วยกัน
- ทางหมู่บ้านใกล้เคียงก็นำอาหารมาช่วยกัน
- ** บ้านสันม่วง ไม่มีพระธรรมจาริกและมีพี่น้องปกากะญอชาวพุทธน้อย

ปัญหาข้อที่ ๗

- แกนนำต้องเบาะเจาะหาข้อมูลแท้จริงที่ทำให้เข้าร่วมงานกับชุมชนไม่ได้
- มอบหมายให้แกนนำช่วยดูแลในรายที่มีปัญหาจริง และนำเรื่องมาที่ประชุมหาทางลงเคราะห์ต่อไป

ปัญหาข้อที่ ๘

- แกนนำต้องแน่นแฟ้นเข้มแข็งทางความคิดพอ
- อ้อเป็นมา(เรียก)พูดคุยชี้แนวทาง ไม่บังคับ
- เรียกพ่อแม่ของเด็กมาพูดคุยทำความเข้าใจกับลูกหลาน
- อาจมีการตั้งทุนจากองค์กรชาวพุทธมาช่วยเหลือในรายที่มีปัญหาเรื่องการเรียนของลูกหลาน
- ปัญหาเชิงลึกพระนิคมจะลองคุยในที่ประชุมวัดศรีโสดาต่อไป

ปัญหาข้อที่ ๘

- ส่งแกนนำส่วนหนึ่งไปแล้วเปลี่ยนให้คร่ำมรู้เรื่อง "บุญสัจธรรม"
- อาจใช้สื่อเอาสารประชาสัมพันธ์ เอกสารงานวิจัยของพระนิคมไปเผยแพร่
- ให้เขา(ชุมชนที่สนใจ)ส่งเด็กมาเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อซึมซับความเป็นพุทธ

ปัญหาข้อที่ ๑๐,๑๒,๑๓

- ทำความเข้าใจ กำหนดประเด็นงานให้ชัดเจน
- นายก อบต.อาสาว่าแกนนำสามารถร่างจดหมายต่างๆให้ อบต. พิมพ์ให้ได้ กรณีไม่มีใครช่วยงานแกนนำ

ปัญหาข้อที่ ๑๑

- การประชุมแกนนำ เปลี่ยนเป็น ๒ เดือน / ครั้ง (แต่ก่อน ๓ เดือนครั้ง)
- กรณีเร่งด่วนใช้เวทีบุญสัจธรรมแจ้งข่าว

ปัญหาข้อที่ ๑๔

- ทางผู้ใหญ่หลายๆฝ่ายดำเนินการอยู่ (วัดศรีโสดา)
- อาจมีการตั้งพระบัณฑิตอาสาสมัครด้วย
- ใช้การแบ่ง คือการเดินทางพระธรรมจาริกของพื้นที่ไปในที่ๆขาดพระบ้างในบางคราว

ปัญหาข้อที่ ๑๕

- จะผลักดันให้มีการอบรมเรื่องการเขียนโครงการ อาจแทรกไปในโครงการอบรมอื่นๆ

เรื่องอื่นๆ

- ประธานแกนนำพูดคุยถึงผ้าป่าฉลอง อาคารสำนักงานสารสนเทศ ที่อาศรมฯบ้านวัดจันทร์ โดยพระนิคมจะนิมนต์ประธานฝ่ายสงฆ์ และอาจมีการเชิญ ส.ส. หรือ ส.จ.ในพื้นที่มาเป็นประธานฝ่ายฆราวาส
- ผাগให้แต่ละอาศรมฯ คิดวางแผนงาน (งานบุญ) เสนอก่อนว่าจะทำอะไรในแต่ละปี โดยตกลงกันว่าควรมีปีละ ๒ ครั้งก็พอ เลือกตามความเหมาะสมและจำเป็น
- ผากแกนนำให้ช่วยกันดูแลระมัดระวังเรื่องสินค้าลามกอนาจาร(หนังโป๊) ที่พ่อค้านำมาเร่ขายบางโอกาส อันจะทำให้เสื่อมศีลธรรมด้านจิตใจของเยาวชน
- ลอยกระทง มีงบ อบต.สนับสนุน (ของรางวัล) , เครือข่ายสนับสนุน และอยากให้แต่ละอาศรมฯ ช่วยกันด้วย
 - * มีการประกวดกระทง, บั้งไฟ, แต่ใครลอยไม่ประกวด
 - * ต้องมีการตั้งคณะกรรมการดำเนินงานขึ้นมาชุดหนึ่ง (ภายหลัง)
 - * นายก อบต. ขอให้ส่งข้อมูลจำนวนถ้วยรางวัลก่อนหนึ่งสัปดาห์ เพื่อสะดวกต่อการจัดหา

พระนิคม กิจจุลาริ กล่าวขอบคุณผู้มาร่วมประชุมทั้งพระธรรมจาริก และแกนนำชาวพุทธ ทั้งหมด โดยปิดประชุมในเวลา ๑๕.๓๓ น.

เวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนในงานบุญสัจจร

วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

ณ สันม่วง ต.บ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในระหว่างชาวปกากะญอแต่ละชุมชน
๒. เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ไปทำบุญร่วมกัน
๓. เพื่อให้ชาวบ้านแต่ละชุมชนได้มีโอกาสไปมาหาสู่ เยี่ยมเยียนหากัน
๔. เพื่อฟื้นฟูประเพณีเรียกแขกกินข้าว
๕. เพื่ออนุรักษ์รักษาชุดประจำเผ่า
๖. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

วิธีการ/ ขั้นตอน

๑. นัดหมายวันเวลาสถานที่ทำบุญสัจจร
๒. ทุกชุมชนในกลุ่มเป้าหมายมาพร้อมกันที่บ้านสันม่วง
๓. เมื่อชาวบ้านมาถึงก็จะไปเที่ยว (เยี่ยมเยียนหากัน) ภายในหมู่บ้าน
๔. ร่วมกันบริจาคต้นผ้าป่าตามกำลังศรัทธา
๕. เมื่อถึงเวลารับประทานอาหารก็จะร่วมรับประทานอาหารตามหมู่บ้าน
๖. แห่ต้นผ้าป่าพร้อมกันจากในหมู่บ้านไปในสถานที่เตรียมไว้
๗. ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
๘. พระสงฆ์ให้โอวาทให้พร
๙. เปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
๑๐. ทุกชุมชนที่มาร่วมงานเดินทางกลับ

ผู้มาร่วมกิจกรรม

๑. พระธรรมจาริก/พระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา	จำนวน	๑๒ รูป
๒ บ้านห้วยบง ต.บ้านจันทร์ อ. แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่	จำนวน	๒๐ คน
๓. บ้านเด่น ต.บ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่	จำนวน	๑๗ คน
๔. บ้านวัดจันทร์ ต.บ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่	จำนวน	๓๐ คน

๕. บ้านห้วยฮ่อม	ต.บ้านจันทร์	อ.แม่แจ่ม	จ.เชียงใหม่	จำนวน	๒๘ คน
๖. บ้านห้วยฮ่อม	ต.บ้านจันทร์	อ.แม่แจ่ม	จ.เชียงใหม่	จำนวน	๑๒ คน
๗. บ้านห้วยฮ่อม	ต.บ้านจันทร์	อ.แม่แจ่ม	จ.เชียงใหม่	จำนวน	๑๐ คน
๘. บ้านสันม่วง	ต.บ้านจันทร์	อ.แม่แจ่ม	จ.เชียงใหม่	จำนวน	๓๕ คน
๙. บ้านโป่งขาว	ต.บ้านจันทร์	อ.แม่แจ่ม	จ.เชียงใหม่	จำนวน	๑๔ คน
๑๐. บ้านแจ่มไฉย	ต.บ้านจันทร์	อ.แม่แจ่ม	จ.เชียงใหม่	จำนวน	๑๙ คน
๑๑. บ้านหนองแดง	ต.บ้านจันทร์	อ.แม่แจ่ม	จ.เชียงใหม่	จำนวน	๓๒ คน
๑๒. บ้านห้วยยา	ต. แจ่มหลวง	อ.แม่แจ่ม	จ.เชียงใหม่	จำนวน	๑๗ คน
รวม				จำนวน	๒๔๖ คน

กิจกรรม/เนื้อหา

การทำบุญสัจจะในครั้งนี้ได้สัจจะไปที่บ้านสันม่วง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ยังไม่มีวัดหรืออาคารพระธรรมจาริก เป็นหมู่บ้านที่มี ๒ ศาสนาอยู่ร่วมกัน มีชาวพุทธ ๙ หลังคาเรือน ในการจัดกิจกรรมบุญสัจจะครั้งนี้เป็นแบบธรรมชาติ คือ มีการปูเสื่อตามพื้นดินที่ทางเจ้าภาพได้จัดเตรียมที่ไว้ได้ต้นสน บรรยากาศเป็นแบบธรรมชาติ

บุญสัจจะที่บ้านสันม่วงครั้งนี้ได้มีพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขามาร่วมและศึกษาดูกิจกรรมบุญสัจจะของเครือข่ายแกนนำชาวพุทธตำบลบ้านจันทร์ จำนวน ๗ รูป เพื่อศึกษาดูงานในการที่จะไปปรับปรุงการทำงานพื้นที่ของตนให้ดีขึ้น และยังมีเจ้าหน้าที่ทางโศภิตาจารย์มาร่วมอีก ๒ คน โดยการนำมาจากพระปลัดสุชาติ สุขวทุมโก พระเจ้าหน้าที่พระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา(ธรรมจาริก)

เมื่อขบวนแห่ต้นบุญมาถึงสถานที่จัดกิจกรรมแล้วก็มีการเริ่มดำเนินกิจกรรมโดยการไหว้พระสวดมนต์พร้อมกันต่อด้วยการเล่นน้ำตัวของพระบัณฑิตอาสาแต่ละรูปว่าปฏิบัติงานอยู่ที่อาศรมใดบ้างพร้อมกับข้อคิดความรู้สึกที่ได้มาร่วมกิจกรรมบุญสัจจะในครั้งนี้

พระสมเพชร กตติยธมฺโม

ดีใจที่ได้มาเห็นความพร้อมเพรียงลามากคึกคักของพี่น้องตำบลบ้านจันทร์ที่มาร่วมงานบุญสัจจะกันมากมาย ไม่เคยเห็นคนมาร่วมงานบุญมากเช่นนี้ในพื้นที่บนดอย ขอให้รักษาความดีของเราอย่างนี้ตลอดไป

พระสมมาตย์ ถานวโร

เป็นคนภาคอีสาน มาเป็นพระบัณฑิตอาสาอยู่บนดอยรู้สึกชอบและสนุกดี ได้เห็นชาวบ้านมาร่วมกิจกรรมมากก็ปลื้มใจ ก็ขอฝากกำลังใจของหลวงพ่อกุศลทาสไว้ว่า เป็นมนุษย์ เป็นได้เพราะใจสูงเหมือนหนึ่งยุง มีดีที่แววชน ถ้าใจต่ำเป็นได้แต่เพียงคน ย่อมเสียที่ ที่ตนได้เกิดมา ใจสะอาด ใจสว่าง ใจสงบ ถ้ามีครบ ควรเรียกมนุษย์สา เพราะทำถูก พูดถูก ทุกเวลา เปรมปรีดา คีนวัน สุขสันต์จริงเจริญพร

พระรัศมี รตนวณฺโณ

การจัดทำบุญสัจธรรมที่ตำบลแม่แดดก็มีการจัดแต่ว่าการให้ความร่วมมือกันน้อยไม่เหมือนกับทางตำบลบ้านจันทร์ เมื่อเห็นชาวร่วมใจกันมากก็เกิดความภูมิใจ จะเอาสิ่งดีๆ ไปปรับใช้ในการทำงาน

พระบุญสวัสดิ์ สุนทรธมฺโม

การทำงานต้องมีความสามัคคีร่วมมือกัน เราต้องปรึกษาหารือกัน เช่นการทำบุญสัจธรรมในครั้งนี้ถ้าไม่มีความสามัคคีกันงานเช่นนี้ก็อาจจะเกิดขึ้นได้

พระดำรงค์ อีรวโร

ได้มาเห็นคณะศรัทธาชาวบ้านมาทำบุญกันอย่างมากมายก็รู้สึกดีใจ ที่มีคณะศรัทธาหลายๆหมู่บ้าน มาร่วมกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนสังคม

พระสุพจน์ วรโท

มาที่นี้มาศึกษาดูงานเพื่อที่จะแบบปรับปรุงใช้ในการทำงานกับชนเผ่าลัวะที่ตนเองได้ปฏิบัติงานอยู่ที่ตำบลบ้านจันทร์มีการทำบุญสัจธรรม

พระนิคม กิจจุลาโร

ได้กล่าวกับคณะศรัทธาชาวบ้านที่มีการมาทำบุญสัจธรรมที่บ้านสันม่วงถึงในเรื่องของการทำบุญสัจธรรมที่ไม่เหมือนกับทุกที่ได้ไปคือ การมาครั้งนี้ทุกคนจะได้นั่งกับพื้นที่เป็นแบบธรรมชาติ ซึ่งการจัดทำบุญสัจธรรมในเขตพื้นที่ตำบลบ้านจันทร์ครบทุกหมู่บ้านแล้ว ก็จะเหลืออีกวันที่ ๑๑ เดือนธันวาคม ๑ เดือนควรที่จะไปที่ใด? ซึ่งในเวทีได้ตกลงที่จะไปสัจธรรมที่บ้านแม่ตะละกลาง ตำบลแม่แดด อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยให้แกนนำแต่ละชุมชนเป็นผู้จัดหารถที่จะนำผู้ไปร่วมทำบุญสัจธรรม

พระปลัดสุชาติ สุธมฺมโก

เห็นชาวบ้านมาทำบุญกันมากมายเช่นเดียวกันกับที่ม้งงานทำบุญสัจธรรมทุกครั้ง ถึงแม้ว่าบ้านสันม่วงไม่มีวัด แต่ก็มีคนมาทำบุญกันมาก นี่จะเห็นว่าการทำบุญ การไปมาหาสู่กัน การสร้างความสัมพันธ์ ไม่จำเป็นที่จะต้องมียอดเท่านั้น ทางเจ้าภาพเองก็มีการจัดเตรียมสถานที่ไว้ต้อนรับผู้ที่มาเยือนอย่างพร้อมเพรียงทุกคนที่มาได้กินข้าว น้ำดื่ม และผลไม้ของทุกคน

สำหรับในวันนี้จะให้พระบิณฑบาตอาลาที่มาจากศึกษาดูงานได้ถามพระและแกนนำชาวบ้านในเครือข่ายแกนนำบ้านจันทร์ที่มีกิจกรรมเด่นและเป็นที่น่าสนใจของผู้คนในขณะนี้

คำถาม (พระรัศมี รตนวณฺโณ)

สิ่งที่ทำให้กิจกรรมบุญสัจธรรมดำเนินไปได้ด้วยดีมาตลอดและเป็นที่น่าสนใจของผู้คนตลอดถึงมีชาวบ้านมาร่วมกันมากมาย ในแต่ละครั้งมีวิธีการอย่างไร?

ตอบ (พระนิคม กิจจุลาโร)

การทำให้คนมีความสนใจและมาร่วมงานอย่างต่อเนื่องของเครือข่ายบ้านจันทร์คือ

- การปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนมีความรักและความศรัทธาในศาสนาและชนเผ่า ซึ่งชาวพุทธมีทุนเดิมในการทำบุญควบคู่กับประเพณีวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่

- ความประพฤติปฏิบัติตัวของผู้นำ(ทั้งพระและแกนนำ) มีการทำในสิ่งที่ควรทำ รู้จักบุคคล ชุมชน ดี มีความเสียสละและเอาใจใส่งาน

- มีปัจจัยที่อำนวยความสะดวกด้านค่าเดินทางสัญจรในแต่ละครั้ง โดยมีทุนจาก สกว. สนับสนุน

- การคมนาคมสัญจรสะดวกไม่ห่างไกลกันมาก

- แกนนำ เอาใจใส่และมีการประชุมกันอย่างต่อเนื่อง

- มีการฟื้นฟูประเพณีบางอย่างโดยมีงานบุญที่ทำให้เกิดความศรัทธาในสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมเป็นทุนเดิม

- เป็นโอกาสที่เป็นวันพระที่ทุกหมู่บ้านจะหยุดทำงาน

คำถาม (พระรัศมี รัตนวณฺโณ)

ที่ทางบ้านจันทร์จะมีการสนับสนุนต่อจากงานวิจัยในปี ๒๕๕๗ เป็นงบประมาณในส่วนใดที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลแม่แดดบอกว่าไม่สามารถสนับสนุนได้

ตอบ (นายวีระ ยิ่งรัก.พิญจันทร์)

ที่จริงแล้วอบต.สามารถสนับสนุนได้หากอบต.นั้นมีความสนใจและเป็นกิจกรรมของชาวบ้านทุกหมู่บ้านในการที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับชาวบ้านและมีการส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมอีกด้วย งบประมาณใดก็ตามที่เป็นผลประโยชน์ต่อชาวบ้านส่วนใหญ่ทางปลดอบต.สามารถจัดสรรให้ได้ทุกแห่ง

ทางศาสนาทางอบต.ก็สามารถที่จะอุดหนุนได้ ถ้าตำบลไหนมีสองศาสนาก็ให้มีการแบ่งสรรให้ได้ทุกศาสนา โดยมีการประชุมหารือความเข้าใจร่วมกัน

คำถาม (พระมหาค่านวน คณวโร)

การทำบุญสัญจรหากไม่ตรงกับวันหยุดเรียนทางโรงเรียนจะหยุดให้เด็กเข้าร่วมจะได้ไหม เพื่อเป็นการศึกษาเรียนรู้ของเด็กภายในตัว ?

ตอบ อาจารย์บุญทอ. โรงเรียนสามัคคีสันม่วง)

สำหรับทางโรงเรียนเมื่อรู้ว่ามีการทำกิจกรรมที่จะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม หากทางโรงเรียนรู้จักสามารถคัดนักเรียนให้ไปร่วมได้

คำถาม (พระรัศมี รัตนวณฺโณ)

การเรียกแขกกินข้าวตามบ้านต่างๆหากผู้ที่มาร่วมงานที่ไม่รู้จักกับใครในหมู่บ้านจะทำให้เกิดปัญหาการไม่ได้กินข้าวหรือปลา หากมีการเลี้ยงกันที่วัดก็ทำให้หมดงบประมาณในส่วนนี้มาก ทางบ้านจันทร์มีวิธีการทำอย่างไร?

ตอบ (พระนิคม กิจจุสโร)

ในการเลี้ยงข้าวผู้มาร่วมงานทำบุญสัญจรแต่ละครั้งในช่วงแรกก็มีการเลี้ยงกันในวัด ซึ่งทำให้หมดงบประมาณมากพอสมควร แต่ต่อมาภายหลังมีการพูดคุยกันระหว่างแกนนำแต่ละชุมชน พร้อมกับการฟื้นฟูวัฒนธรรมของบก เกื้อเกี่ยวกับการเรียกแขกกินข้าวด้วยและทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น จึงมีการเลี้ยงแขกที่บ้าน ซึ่งทางเจ้าภาพก็จะมีการเรียกแขกที่มาไปกินข้าวตามบ้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นใครก็จะ

เรียกกินทุกคน สำหรับแขกที่มาถึงกันจะต้องกินข้าวบ้านละน้อย ไม่ใช่ว่าต้องกินบ้านใดบ้านหนึ่งจนอิ่ม
สิ่งแรกที่จะต้องทำคือการพูดคุยทำความเข้าใจ

คำถาม

เด็กเยาวชนในตำบลบ้านจันทร์มีกลุ่มอะไรบ้าง

ตอบ (พระนิคม กิจจสารโ)

ในตำบลบ้านจันทร์มีกลุ่มเด็กเยาวชนอยู่ ๒ กลุ่มได้แก่ กลุ่มเยาวชนและกลุ่มยุวพุทธธรรมจาริก

ข้อคิดเห็น/แลกเปลี่ยน

นายวิระ ยิ่งรักเพ็ญจันทร์ (นายกอบต.)

ผู้นำทางศาสนาเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะศาสนาพุทธในเขตตำบลบ้านจันทร์มีหลายอาศรมที่ไม่มี
พระ เมื่อไม่มีพระทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับศาสนาไม่เป็นตามที่เรากำลังต้องการเท่าที่ควร และทำ
ให้ชาวบ้านไม่มีกำลังใจคือไม่มีผู้นำทางศาสนา อยากจะให้มีการจัดส่งพระให้อยู่ครบทุกอาศรมฯ

จากการทำบุญสัจจورที่เกิดขึ้นในเขตบ้านจันทร์ตั้งแต่แรกจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
ที่ดีขึ้น มีหลายอย่างที่เปลี่ยนไป เช่น มีการแต่งกายชุดประจำเผ่าทุกครั้งที่มีงานบุญ ทำให้เกิดการภูมิใจ มี
การอนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่า ทำให้เกิดความรักความสามัคคีในชนเผ่า การลดละเลิก
อบายมุข เป็นต้น สิ่งนี้แหละที่ทางอบต. สามารถสนับสนุนได้คือการทำให้ชุมชนเข้มแข็ง มีการอนุรักษ์รักษา
ประเพณีวัฒนธรรม การยึดถือและประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาในแต่ละศาสนา ทำยนี้ก็ขอให้
มีพระจัดพระให้อยู่ครบทุกอาศรมด้วยหากเป็นไปได้

พระนิคม กิจจสารโ

การขาดพระมาอยู่ตามอาศรมต่างๆเป็นปัญหามากในโครงการพระธรรมจาริก ซึ่งทางโครงการพระ
ธรรมจาก วัดศรีโสดาเองก็พยายามที่จะจัดส่งพระธรรมจาริกให้ครบตามที่ชาวบ้านต้องการ เนื่องจากไม่มี
พระที่จะส่งขึ้นมา พระเณรที่บวชเรียน พอจบก็สึกเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งปัจจุบันมีอีกมากที่ขาดพระ ไม่ใช่เฉพาะ
บ้านจันทร์ที่เดียว แต่ทางวัดศรีโสดาเองก็พยายามที่จะส่งพระภิกษุสามเณรขึ้นมาในช่วงที่ว่างจากการเรียน
เป็นระยะๆ นอกจากนั้นก็คงขอจากพระปลัดสุชาติ สุวฑฺฒโก ให้จัดพระบัณฑิตอาสาสมัคร

อาจารย์ดนุพล (โรงเรียนสามัคคีสันม่วง)

การทำบุญสัจจอร์ก็นับมานานแล้ว จะขอสะท้อนการทำงานว่า ขอให้มีการประชาสัมพันธ์หรือทำ
หนังสือบอกไว้ก่อน เพื่อจะได้รับรู้และจัดให้นักเรียนไปร่วมได้ถูกต้อง การทำบุญอย่างนี้เป็นเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งให้กับชาวบ้าน ในส่วนของโรงเรียนขณะนี้คงจะเป็นปัญหาระดับชาติเกี่ยวกับความประพฤติ
ของเด็กมีปัญหาในทุกศาสนา การสอนหลักธรรมต่างๆที่มีอยู่ในตำราไม่ได้ผลแล้ว เด็กไม่ให้ความสนใจ ใน
การสัจจอร์แต่ละครั้งอยากจะให้มีแก่นของศาสนาให้มากๆ หากมีการไปสัจจอร์ในพื้นที่ใดขอให้มีการไป
ประสานงานกับโรงเรียนนั้นให้รับทราบเพื่อที่จะให้เด็กนักเรียนเข้าไปร่วมด้วย ทำยนี้ขอฝากพี่น้องทุกคนว่า

ศาสนาทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี ให้ทำตนเองมีเอกลักษณ์ของศาสนาที่ตนนับถือคือการทำความดีให้มากๆ เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้อื่นและสังคม

พระปลัดสุชาติ สุวฑฺฒโก

การทำงานของแกนนำตำบลบ้านจันทร์ได้ผลในระดับหนึ่งแต่ไม่เต็มร้อยเท่าที่ควร สิ่งที่ได้ค่อนข้างเต็มคือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน ในเรื่องของการไปมาหาสู่ การเรียกแขกกินข้าว การมีส่วนร่วมสมานสามัคคีเป็นต้น

แต่สิ่งที่จะต้องทำอีก ๒ อย่างคือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งสูงสุดและความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ เราจะต้องทำต่อไปให้ เกิดความสัมพันธ์ ๓ อย่างให้ได้มากที่สุด เท่าที่ผ่านมาก็ได้ในระดับหนึ่งแล้ว ในอนาคตต้องทำให้ดีกว่านี้ต่อไป ประธานแกนนำกล่าวคำถวายสังฆทาน พระสงฆ์ให้พร กล่าวคำลาพระ/ เดินทางกลับ

นัดหมายในการทำบุญสังฆกรรมครั้งต่อไปในวันที่ ๑๑ เดือนธันวาคม ๒๕๕๗ ที่บ้านแม่ตะละเหนือ ต.แม่แดด อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

- องค์ความรู้ด้านหลักคำสอน สุภาสิต คำพังเพย ข้อห้าม ข้อปฏิบัติของชาวปกากะญอ

เป็นเรื่องราวที่บอกเล่าเรื่องราวที่ครอบคลุมวิถีชีวิตปกากะญอทั้งหมด ทั้งตำนาน ความเชื่อ บทสอน โลกทัศน์ ปรัชญา วิถีชีวิต ฯลฯ ซึ่งถ้ามีหลากหลายมาก ไม่สามารถที่จะสืบค้นให้หมดสิ้นได้ ดังจะขอยกมาเป็นตัวอย่าง ดังนี้

สุภาสิตที่เป็นข้อคิดคติเตือนใจ

๑ ความประมาท (สอนไม่ให้ประมาทในการใช้ชีวิตประจำวัน หากผู้ใดมีความประมาทก็เหมือนกับคนที่กำลังหาที่ตาย จะทำอะไรก็ตามจะต้องระมัดระวังอยู่เสมอ) เช่น

- ปกายุทีเซ ปกาลอฮีเซ ปกาถ่อเสเซ ปกาลอทะเซ
คนว่ายน้ำเก่ง จมน้ำได้ คนขึ้นต้นไม้เก่ง ตกต้นไม้ได้
- ต่าเปอหล่อ เกูเหน่ต่าอู
กันไว้ดีกว่าแก้ (คาถา)

๑.๒ ความอดทน (สอนให้คนเรามีความอดทนขยันหมั่นเพียรอย่าใจร้อนไม่ว่าทำสิ่งใด)เช่น

- กอตาซี เอะอะบะตาเซอ
อดเปรี้ยวได้กินหวาน
- กอซู กอชะ (ชะโก่เต่อเก)
- อย่าใจร้อน ใจเย็นๆ

๑.๓ ความมีใจกว้าง (สอนเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน) เช่น

- ปากเอื้อถืลลเคอะเกล่อคืบ่า
ทำยทอยตนเอง มองไม่เห็น
- โตะถ่อติทิลอจจอ ผก๋อถ่อติทิลอติ
ทียวยข้าตั่งน้ำหยด ทิจนเร้วตั่งน้ำหก

๑.๔ วาจา (วาจารู้จักว่าเป็นสิ่งสำคัญ ชาวปกากะญอจึงมีที่ไพเราะต่อกัน) เช่น

- เก่อเออะอูซู่ เก่อโตไซใหม่
ก่อนกินให้เป่า ก่อนพูดให้คิด
- เตะเหมเซ เกุเหน่เก่อจ่า เตะเหมเตอเซเออเหน่เก่อจ่า
หากรู้จักพูดเป็นศรีแก่ตน หากไม่รู้จักพูดเป็นภัยแก่ตน
- เคาะปุเกุเหน่คืบู่ เกุเหมเปล เออเหมเปล
ปากร้ายกว่าทวาร ดีคือปากร้ายคือปาก

๑.๕ คุณธรรม (ชาวปกากะญอมีจิตใจที่ดี เห็นใจผู้อื่น จึงสอนลูกหลานให้ตั้งอยู่ในหลักคำสอนที่ดีงาม รู้จักการช่วยเหลือแก่ผู้อื่น ไม่ให้เบียดเบียนรังแกกันจะช่วยเหลือกันเสมอ) เช่น

- ช่อบิเตอเกุ กะเบอเตอเกุ
อย่าเอารัดเขา อย่าเอาเปรียบเขา
- นาก่าเตอเกุ เนอเตอเตอเกุ
อย่าได้โลก อย่าได้กอบโกย

ข้อห้าม/ข้อปฏิบัติ

๒.๑ ข้อห้ามระหว่างคนกับธรรมชาติ หรือสิ่งที่เหนือธรรมชาติที่สามารถพิสูจน์ได้ เช่นผีเป็นต้น

๒.๑.๑ ข้อห้ามเกี่ยวกับการเลี้ยงชีพ(ทำไร่ ทำนา) เช่น

- ห้ามทำไร่บริเวณที่มีคนตาย
- ห้ามทำไร่ที่มีน้ำออกภู
- เวลาถางไร่ห้ามตัดต้นไม้ใหญ่

๒.๑.๒ ข้อห้ามเกี่ยวกับการล่าสัตว์ (สัตว์บางชนิดมีประโยชน์ไม่ควรที่จำฆ่า และมีการจำกัดในเวลาในการล่า)เช่น

- ห้ามฆ่าชะนี
- ห้ามล่าสัตว์ในวันพระ
- เวลาภรรยาตั้งท้องห้ามล่าสัตว์

๒.๑.๓ ข้อห้ามเกี่ยวกับสัตว์เลื้อย (สัตว์ที่เลื้อยจะต้องดีต้องเป็นสัตว์ที่เป็นมงคลมากกว่าผีด
ไปจากธรรมชาติก็ต้องจัดทิ้งจะไม่เลี้ยงไว้) เช่น

- ลู่นซอกลูกเป็นตัวเมียทั้งครอกห้ามเลี้ยง
- ไก่ตัวเมียขึ้นทับกันห้ามเลี้ยง
- แม่ไก่กินไข่ตัวเองห้ามเลี้ยง
- วัวหรือควายเพศเดียวกันขึ้นทับกันห้ามเลี้ยง

๒.๑.๔ ข้อห้ามเกี่ยวกับระบบนิเวศน์ (ชาวปกาเกอะญออยู่กับธรรมชาติ รู้จักการ
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้อยู่กับเขาได้นานๆ) เช่น

- ห้ามเก็บหัวปลีปาในฤดูร้อน
- ห้ามถางป่ากิ่วลม
- ซะอมห้ามเก็บกินในฤดูฝน
- ห้ามถมนองน้ำ
- ห้ามโยนก้อนหินลงในน้ำ

๒.๒ ข้อห้ามระหว่างคนกับคน (สอนให้คนเราทำในสิ่งที่ถูกต้อง ปฏิบัติต่อกันอย่างถูกต้อง) เช่น

- ห้ามทะเลาะกันเวลารับประทานอาหาร
- ห้ามผิดประเพณีก่อนแต่งงาน
- ห้ามทะเลาะกันเวลาทำพิธีกรรม
- ห้ามแต่งงานกันในเครือญาติ

๒.๓ ข้อห้ามระหว่างคนกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติ (สิ่งที่มองไม่เห็น พิสูจน์ไม่ได้) เช่น

- ดอนพลบค่ำห้ามเด็กนอน
- ห้ามเวลาออกเดินทางมีคนจามจะหยุดเดินทาง
- ห้ามแตะต้องเสาหอเช่นไหว้
- เดือนที่มีจันทร์ปราศห้ามทำพิธี

๒.๔ ข้อห้ามระหว่างคนกับชุมชน (สอนให้คนเคารพและเชื่อฟังซึ่งกันและกันในชุมชน) เช่น

- ห้ามย้ายออกจากหมู่บ้านในเดือนที่มีคนตาย
- หัวหน้าหมู่บ้าน (ฮีโร่) ตายจะต้องย้ายหมู่บ้าน (สมัยก่อน)
- ห้ามยิงปืนในหมู่บ้าน
- ห้ามนำแก๊งที่ยิงได้เป็นตัวกลับเข้าหมู่บ้าน

คำสอนสุภาษิตหรือท้าวต่าง ๆ

๑. ถ้าเกี่ยวกับการเกี่ยวพราตระหว่างชาย-หญิง หนุ่มสาวชาวปกาเกอญอในสมัยก่อนเขาจะจับกัน ด้วย บทกลอนหรือลำนํ้าที่เรียกว่า"ธา" ได้ตอบกันระหว่างชายหญิงอย่างสนุกสนาน และมีความหมายที่ลึกซึ้ง เช่น

- โต เน่ เจ๊ะ มุ สำ มี กอ
ตัวพริกสุกแดงให้กับพี่	เจ๊ะ เอาะ เจ๊ะ สะ เต๋อ ชือ ลอ
พี่กิน ใจพี่ไม่เย็นลง
- หน่อ แล เลอ ปลิ โข้ เหม่ เซ
หากเธอเดินบนเส้นเชือกได้	เจ๊ะ แล เลอ บอ อ่า นา เจ
พี่จะเดินบนคมหอก
- เส่ ชู อ่า พอ โอะ เต๋อ เด
ไม่คำออกดอกกิ่งเดียว	เต๋อ แกะ โหม่ เจอ บ่า เก๋อ เซ
ไม่ได้เป็นสะไภ้แม่ก็ไม่ใช่ไร
- เสอะ หม่า ก่า ลอ เต๋อ แท้ ที
พญานาคทอดตัวไม่พันน้ำ	หน่อ มา ซา ลอ ด่า อ่า มี
นางทำเรื่องให้มีชื่อเอง
- เซอ กวี ลอ อ่า เจ๊ะ ตือ นา
ยอดไม้โน้มตัวลงถึงเธอ	เน่อ จี เลอะ เซอ อ่า เด ฆ๊ะ
เธอว่าเป็นกิ่งไม้แห้ง

๓.๒ ธาที่เป็นจำนวน คำกลอน เป็นคำสุภาษิตคำสอน คติเตือนใจสำหรับเตือนตนเองและสอนผู้อื่น เช่น

- คอปือแห้วควา สีจีเนอ
พี่น้องประสานมือ	มุโซลอปก่อ จ่อถ่อเจอ
ฟ้าถล่ม ช่วยกันค้าไว้
- เปื่อเอาะเส่อเกาะหวิ
เรากินด้วยกันจะอุ่น	เปื่อมีเส่อเกาะเลอ
เราอนด้วยกันจะอุ่น
- ด่าเปื่อหล่อ เกุเหน่ด่าอุ
กันไว้ดีกว่าแก้ (คาถา)	
- แพะชี เต๋อเกเตาะกูอ เต๋อเก
อย่าไปเช่นเขา	อย่าไปฆ่าเขา
- ด่าชี เอาะปี้
ของน้อยให้จ้ม	ด่าโคะ เอาะนอ
ของมากให้แบ่ง
- ทีเต๋อแซ ทีเต๋อะโอะอำปู
กระบอกน้ำมีเสียงดัง ย่อมไม่มีน้ำ	

๓.๓ ธาที่เกี่ยวกับพิธีปีใหม่ (ผูกข้อมือ) หรือกัจจี จะใช้ขับร้องกันในวงเหล้าในงานผูกข้อมือหรือกัจจี เช่น

- หมือซาเต๋อนี หมืออำเก
วันนี้เป็นวันมงคล	โอะเลอะหยี้ แคะเลอะแคเซ
อยู่บ้านพร้อมกันทุกคน
- หมือซาเต๋อนี หมืออำวา	โอะเลอะหยี้เกาะตือเกาะกา

วันนี้เป็นวันสีขาว	ทุกคนอยู่บ้านกันอย่างพร้อมหน้า
- หมื่อซาเต๋อนี้ หมื่ออาบอ	โอะเลอะหยี้ แคะเลอะแคะเจาะ
วันนี้เป็นวันสีเหลือง	ทุกคนอยู่พร้อมกัน
- หมื่อซาเต๋อนี้ หมื่อแกโร	โพสาโฮโรเบละโรโจะ
วันนี้เป็นวันดำ	เด็กๆ ล้อมวงประสานมือกัน

๓.๔ ธาที่เกี่ยวกับพิธีแต่งงาน จะขับร้องกันในงานแต่งงาน การสู่ขอ การขอกินสิ่งต่างๆ เช่น

- หน่อปกา เจาะหยะปกาเจาะหยะ เจาะปกา หน่อหยะ บะเหน่ฮา
น้องจะแต่ง พี่คอยแต่จะห้าม หากพี่แต่งน้องจะห้ามพี่ได้ไหม
- โต๊ะถ่อหยี้ปู ปกาหยี้ปูปกาก่อหยี้ ภูหวาแฮยู่
โตขึ้นมาก็เป็นคนบ้านเรา คนบ้านอื่นเป็นเพียงผู้บินมา
- หน่อลูหน่เซอเลอะอ้าย เซอหยี้ปูโอะปกาซี
เธอเที่ยวหาแต่คนที่อยู่ไกล คนบ้านเราอยู่เดียวตายจนแก่ตาย
- เต๋อแลถ่อปีบ่า หย่าคอ เอาะลูหน่เซอเลอะอ้าย
จะไม่สน คนที่มีเจ้าของ จะเที่ยวหา คนใหม่ ตั้งใจปอง
- เต๋อแลถ่อปีบ่า ปีทิ เอาะลูหน่เซอเลอะอ้าย
จะไม่สน คนที่อยู่ใกล้ติด จะเที่ยวหา คนที่อยู่บ้านไกล

๓.๕ ธาที่เกี่ยวกับพิธีศพ จะขับร้องกันในงานศพ เป็นการบอกทางให้กับผู้ตาย หนุ่มสาวขึ้นไปขับร้องโดยการเดินไปรอบๆศพ ตลอดทั้งคืน เช่น

- หมื่อแมะคิ หมื่อแมะคิ ตะวันดับแล้ว ตะวันดับ
ลาแมะคิ ลาแมะคิ เดือนดับแล้ว เดือนดับ
- หมื่อแมะคิ ปกาหน่เส่อกวิ ตะวันดับ เขาซี้กลับหัว
- อะเส่เจาะ แกะเส่ช่อทิ ยอดไม้ กลายเป็นโคนไม้
- อำทีถ่า เผลาะ ซุทีคิ ต้นน้ำ กลายเป็นทำยน้ำ

- หมื่อแมะฮาฮา หมื่อแมะฮา ตะวันค้ำแล้ว ตะวันค้ำ
- หมื่อแมะฮา ปาหน่เส่อดา ตะวันค้ำ ซี้กลับหัว
- ทิถ่าเส่อดา ซุทะปา สายน้ำไหลย้อนกลับ
- เส่อเจาะ แลล่อเส่อดา ยอดไม้กลับหัวลงพื้น

- เพดาหว่ามี หว่าเคล่อแคล ฝากไม้ขวางไม่เลมอ

เพาะเลาะเปอคี หย่อล่อแด

เดินด้วยกัน เหยียบให้เสมอ

เพตหว่ามี หว่าเคล่อแคล

ฝากไม้ข้างไม่เรียบ

เพาะเลาะเปอคี หย่อแดล

เดินด้วยกัน เหยียบให้เรียบ

ตอนที่ ๔

-หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนากับคุณค่าความหมายภูมิปัญญา คำสอน สุภาสิต คำพังเพย ข้อห้าม ข้อปฏิบัติของชาวปกากะญอ

- หลักคำสอนของชาวปกากะญอที่เป็นบทข้อห้ามที่เกี่ยวกับงานบุญ(ซอพระธาตุ) ธาตุไม่

มาบูดำ กวีเคอชอซี

เหน่บูปกาลอกลอเกือ

มาบูดำ กวีเคอชอฆา

เหน่บูปกากะดือเกะฆา

การไม่เบียดเบียนสัตว์ มีความเมตตากรุณาต่อสัตว์เป็นบุญ ธาตุนี้ สื่อถึงการที่คนเราเว้นจากการฆ่าสัตว์นั้นเป็นบุญ หากทุกคนไม่มีการฆ่าและรังแกกันก็จะได้บุญ ในวิถีของปกากะญอนั้นจะต้องมีการฆ่าไก่เป็นประจำในการทำพิธีต่างๆ แต่หากมีการลด ละ เลิกจากการฆ่าไก่แล้วหันมาพึ่งพระศาสนาจะได้มาก (ตรงกับศีลข้อที่ ๑)

มาบูดำ ออเมาะเคอเก

บะเกอจ่า อ่าหล่อแฮเก

มาบูดำ ออเมาะเกฮอ

บะเกอจ่า อ่าหล่อเกลอ

ทำบุญไม่ควรที่จะมีการสูบบุหรี่หรือเสพของมีนเมาชนิดต่างๆ ควรที่จะทำจิตใจให้ตั้งมั่น และเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมและไม่สมควรที่จะกระทำในสถานที่ที่เคารพบูชา ควรที่จะละเลย(ตรงกับศีลข้อที่ ๕)

มาบูดำ เลอะเปอหน่อซี

เหน่บูปกาดือเลอะแคอี

มาบูดำ เลอะเปอชิดา

เหน่บูปกาดือเลอะชะปกา

ทำบุญมาตั้งแต่เด็กผลบุญส่งผลให้ถึงยามแก่ชรา ธาตุนี้มีความหมายว่าบุญกุศลเป็นสิ่งที่ติดตัว ความสุขอันเกิดจากการทำความดีที่ตนได้ทำเอง บุคคลเมื่อมีบุญประจำสันดานแล้วใครจะมาลักเอาไปไม่ได้ ถึงแม้ตนยังมีชีวิตอยู่บุญก็จะติดตัวตั้งแต่เล็กจนแก่ชรา และเมื่อสิ้นชีวิตไปผลบุญก็ยังไปช่วยอำนวยผลด้วย

มาบูดำ มูฆูเพาะเพาะ

เกอจ่าเลอะมุ ชะเกอญอ

มาบูดำ มูฆูเพาะเพาะ

เกอจ่าเลอะมุเกอแฮล

บุญด้วยกันอย่างพร้อมเพรียง เนื่อนาบุญจะสงสารและลงมาหา อาบทนี้ หมายถึง ความพร้อมเพรียงของหมู่คณะทำให้เกิดความสุข สอนให้คนเรามีความสามัคคีพร้อมเพรียงกันในการทำบุญสร้างกุศล จะมีแต่คนสงสารและสรรเสริญ

มาบุญต่ำ เชาวพอแต่เต

เหนบุญกา แคลอะแคเซ

ทำบุญด้วยดอกไม้เพียงดอกเดียวก็ได้บุญ การทำบุญไม่จำเป็นที่จะต้องมีการใช้ข้าวของเงินทองมากมาย จงทำด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์มีเพียงดอกไม้เพียงดอกเดียวก็ได้บุญแล้ว

มาบุญใหม่ แควใหม่เลเล

สุญา เปอมาเซอะเซ

มาบุญใหม่ แควใหม่เปลาะเปลาะ

สุญา เปอมาญออะญอ

อาบทนี้ หมายถึงการปกป้องดูแลรักษาทำความสะอาดพระธาตุ (เจดีย์) หรือสถานที่เคารพบูชา นั้นจะได้บุญ ทำให้การดำเนินชีวิตราบรื่นและมีความสุข

มาบุญใหม่ แะะใหม่แะวะแะวะ

ใหม่อะซ่าแซ เกอสิแซ

มาบุญใหม่ แะะใหม่กะวะกะวะ

ใหม่อะซ่าแซ เกอลิดวา

การทำความดีไม่จำเป็นที่จะต้องโฆษณาหรือบอกกล่าวให้ใครรู้ เราทำเองก็ได้เอง ซึ่งตรงข้ามกับความชั่วทำให้เกิดความเศร้าหมองทุกข์ทรมาน เหมือนกับระฆัง (กริ่ง) บนพระธาตุ เมื่อมีลมพัดก็จะมีเสียงดังเอง

- คำสอนสุภาษิตของปกาเกอะญอที่มีความคล้ายคลึงและสอดคล้องกันกับหลักพุทธ

ธรรม

หลักคำสอนสุภาษิตปกาเกอะญอ	หลักพุทธธรรม
ปกาเกอะญออยู่กับป่า อยู่กับธรรมชาติ ปาคือชีวิตจิตใจที่ทำให้มีการดำรงชีวิตอยู่ได้หากขาดปาก็ไม่สามารถอยู่ได้ ธรรมชาติแวดล้อมจะต้องมีการรักษาร่วมกัน ดังคำว่า "ออที เกอต่อที เออะเกอเกอดอกอ" ดินน้ำรักษาน้ำ ไร่แผ่นดินรักษาดิน	พระพุทธศาสนาสอนในเรื่องของธรรมชาติ ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเกิดขึ้นจากธรรมชาติ ธรรมคือธรรมชาติที่มีอยู่แล้วในโลก แต่พระพุทธเจ้าเป็นผู้ค้นพบในภายหลัง ซึ่งก็ค้นพบในป่า อยู่กับธรรมชาตินั่นเอง
ปกาเกอะญอใช้เงินสิ่งเงินลงในขณะขอพรต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมปีใหม่(เกีจี้) ของชนเผ่า	ใช้น้ำเป็นสื่อส่งกระแสจิตในการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับสัตว์ทั้งหลาย
ลูกหลานเอ๋ย... จงฟังให้ดีๆนะบรรพชนท่านได้ทำนอยเอาไว้...ถึงวาระหนึ่งผู้คนจะเล่นขี้สุมสูกันโดยไม่มีวัฒนธรรมหญิงตั้งสิบจะสิบจะมีเพียงหนึ่งเดียวชายเพียงสิบมีภรรยาตั้งเป็นร้อยสามีจะรักปิดบังภรรยา ภรรยาจะรักปิดบังสามี ส่วนบนเป็นญาติกัน ส่วนล่างเป็นสามีภรรยาถ้านับญาติ	พุทธทำนายของพระเจ้าปเสนทิโกศลในความฝันเห็นต้นไม้มีดอกมีผลเต็มไปหมด พงอกได้คืบก็ออกดอก ได้ศอกก็ออกลมทั่วทั้งแผ่นดิน พระพุทธเจ้าทรงอธิบายความฝันนี้ว่า ในอนาคตศีลธรรมของคนเสื่อมลง จนแม้เด็กหญิงก็มีลูกตั้งแต่

เป็นน้ำหลานแต่เอาเข้าน้ำสามี่ หลานภรรยา ผู้คนจะ แต่งงานกันชั่วช้านกันถึงเจ็ดชั้น จนวิญญูญาณบรรพบุรุษ แยกแยะไม่ได้แล้ว	เริ่มแรกรุ่นทุกหนทุกแห่งในโลก เป็นนางก่อนนางสาว ใน ปัจจุบัน การให้การศึกษามืด ๆ ในเรื่องเพศศึกษา ทำให้ เด็ก ๆ ซึ่งสุกก่อนห่ม หมดความละอายในเรื่องเพศ การศึกษาในเรื่องเพศศึกษากลายเป็นส่วนสนับสนุนให้เด็ก ประพฤติดังทางเพศมากขึ้น และยังมีในเรื่องของหญิงชาย ที่มีการรักปิดบังกัน.
หลักคำสอนสุภามิตปกาเกษะญอ	หลักพุทธธรรม
ผู้เฒ่าผู้แก่ได้กล่าวทำนายไว้ว่าต่อไปในอนาคต จะไล่จับกินงูใหญ่ ทำให้งูต้องวิ่งหนีบเขียดอย่างสุดชีวิต	" มณฑุกิโย กณฺหสเป คินฺนติ" หมายความว่า กบเขียด ตัวเล็ก ๆ ไล่ตามงูเห่าดำตัวมหึมาทันแล้วกลืนกินเหมือนไล่ จับแมลงเล็ก ๆ กินฉะนั้น
ผู้เฒ่าผู้แก่ได้กล่าวทำนายไว้ว่าต่อไปในอนาคต แก้ง กวางจะไล่กินเสือ ทำให้เสือต้องวิ่งอย่าสุดชีวิต	"ตสาวกา เอฬิกานํ ภายนฺติ" คือ แกะทั้งหลายต่างไล่จับ เสือเหลืองมากินจนเสือทั้งหลายหนีหายไป
วันพระ(ขึ้นและแรม ๘ ค่ำและ๑๔หรือ ๑๕ ค่ำ) ในแต่ละ เดือนเป็นวันที่จะห้ามผู้ชายทำกรรมทุกอย่าง : คือ อยู่บ้าน จะไม่ออกไปทำงานและไม่ฆ่าสัตว์	วันพระเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จะต้องหยุด พักผ่อนเพื่อทำจิตใจให้บริสุทธิ์ เข้าวัด ฟังเทศน์ฟังธรรม ทำ แต่สิ่งที่ดีงาม
การถือภรรยาเดียว สามีเดียว ห้ามล่วงเกินแก่กันก่อน แต่งงาน	ศีล ข้อที่ ๓ เว้นจากการประพฤติดังในกาม /ความซื่อสัตย์
เกาะยะชฐี เกอโตโชโหม เอะพีเชอพิ เกอโตพีเชอหม่าพี ก่อนกินให้เป่า ก่อนพูดให้คิด รับกินจะสำลัก รับพูดจะผิดพลาด	โมกฺโข กลฺยาณียา สาธุ เปล่งวาจางาม ยังประโยชน์ให้ล้น เร็ว
ปกาก่อเสฐ ปกาลอเวหะชี่ ปกายูทึเช ปกาลอติด คนขึ้นต้นไม้เกินตกต้นไม้ตาย คนว่ายน้ำเก่งจมน้ำตาย	ปมาโท มจฺจุโน ปทํ ความประมาทเป็นหนทางแห่งความตาย
ตาชเาะบี่ ตาโดะเอะนอ ของน้อยให้จ้ม ของมากให้แบ่งปัน	ทํ มิตฺตานิ คนฺถติ ผู้ให้ย่อมผูกไมตรีไว้ได้
แม่พละวี่ เตอคลี่ โตลอะระ ตาวิ เวอกลีลเอะดือ ประหลิปภาโลรู้ติ มีสิ่วโมะเหินเภา	สติ สพฺพุตฺต ปตฺติยา สติจำปรารภณานันทังปวง
โก่คลีล เกอตอ ตาอะชุย ขอพา เกอตอ ตาอะโตโบ นกเงือกรักษารังของตน โก่คผู้รักษาน้ำใจของตน	อตฺตา หิ อตฺตโนนาโก ตนแลเป็นที่พึ่งของตน
มาทือเอะนือ มาแอะเอะเม ทำกับดักหนูได้กินหนู ทำมาหากินก็ได้กินข้าว	กลฺยาณการิกฺกลฺยานํ ปาปการิจ ปาปํ บุคคลหว่านพืชเช่นไร ย่อมได้รับผลเช่นนั้น

บทที่ ๕ บทสรุปวิเคราะห์

๑. วิเคราะห์ข้อมูล(เนื้อหา)ที่ได้

๑.๑ ลักคำสอน-สุภาษิต ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ

ชาวปกาเกอะญอตำบลบ้านจันทร์ในอดีตมีวิธีการสั่งสอนลูกหลานตามหลักคำสอนของชนเผ่า วิธีการสอนของชาวปกาเกอะญอจะนำเอาธรรมชาติแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ที่ได้พบเห็นในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดความเข้าใจและจดจำได้ดี เพราะมีการพบเห็นและสัมผัสอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็น ต้นไม้ ป่าไม้ สัตว์ป่าตลอดถึงสิ่งของต่างๆ คำสอนสุภาษิตของชาวปกาเกอะญอที่เรียกว่า" ธา" เป็นการบอกเล่าเรื่องราวที่ครอบคลุมวิถีชีวิตของชาวปกาเกอะญอ ทั้งหมด มีทั้ง บทสอน ข้อคิด ข้อปฏิบัติ ตำนาน ความเชื่อโลกทัศน์ ปรัชญา ฯลฯ ซึ่งมีจำนวนมาก ธา เป็นเหมือนการบันทึกประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีอยู่ มีความสำคัญต่อชีวิตและสังคมของชาวปกาเกอะญอ การสืบทอดจะมีการสืบทอดผ่านพิธีกรรม กิจกรรมของชนเผ่า ในอดีตการอบรมสั่งสอนลูกหลานจะมีการใช้หลักคำสอนที่เป็นของชนเผ่า ถึงแม้ว่าไม่มีการนับถือศาสนาใด แต่ก็สามารถอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข ในการประกอบพิธีกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่าก็จะมีบทเทศน์หลักคำสอนที่เป็นบทสอนทั้งสิ้น

ข้อห้ามและข้อปฏิบัติในอดีตมีความศักดิ์สิทธิ์มาก หากผู้เฒ่าผู้แก่บอกว่าเป็นสิ่งที่จะต้องห้าม ทุกคนจะต้องเชื่อฟังอย่างไม่มีข้อสงสัยทั้งสิ้น เมื่อมาถึงสมัยปัจจุบันเป็นสมัยที่มีความเจริญก้าวหน้าในทุกๆด้าน เข้ามาสู่ชุมชน ทำให้พิธีกรรมต่างๆของชนเผ่าหายไป มีการรับเอาศาสนาแต่ละศาสนามาเคารพนับถือ จึงทำให้ประเพณีหลายอย่างเปลี่ยนไปและหมดสิ้นไปในวิถีของปกาเกอะญอ ซึ่งหลักคำสอน ภูมิปัญญา เหล่านี้อยู่ควบคู่กับพิธีกรรม แต่เมื่อพิธีกรรมทางประเพณีลดน้อยถอยลง จึงทำให้หลักคำสอน สุภาษิต ข้อห้ามและข้อปฏิบัติมีความสำคัญน้อยลงตาม ยิ่งความเจริญทางภายนอกมีมากขึ้นความเป็นปกาเกอะญอก็จะมีน้อยลงเท่านั้น

๑.๒ ความสัมพันธ์ของชาวปกาเกอะญอตำบลบ้านจันทร์ สถานการณ์พื้นที่

จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนสถานการณ์ปัญหาของชาวปกาเกอะญอ ซึ่งมีทั้งคณะพระธรรมจาริก ผู้อาวุโส แกนนำชาวบ้าน กลุ่มแม่บ้าน ตัวแทนเยาวชน ต่างเห็นตรงกันว่าชุมชนชาวปกาเกอะญอในเขตตำบลวัดจันทร์ เปลี่ยนไปมาก และมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนไปในลักษณะที่เลวร้ายลงไปเรื่อยๆ ปัญหาที่สรุปได้จากเวทีพูดคุยพอสรุปได้ดังนี้

ห้ามและข้อปฏิบัติมีความสำคัญยิ่งยวดตาม ยิ่งความเจริญทางภายนอกมีมากขึ้นความเป็นปกาเกอะญอ ก็จะมีใจลดลงเท่านั้น

๑.๒ ความสัมพันธ์ของชาวปกาเกอะญอตำบลบ้านจันทร์ สถานการณ์พื้นที่

จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนสถานการณ์ปัญหาของชาวปกาเกอะญอ ซึ่งมีทั้งคณะพระธรรมจาริก ผู้อาวุโส แกนนำชาวบ้าน กลุ่มแม่บ้าน ตัวแทนเยาวชน ต่างเห็นตรงกันว่าชุมชนชาวปกาเกอะญอในเขต ตำบลวัดจันทร์ เปลี่ยนไปมาก และมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนไปในลักษณะที่เลวร้ายลงไปเรื่อยๆ ปัญหาที่สรุปได้จากเวทีพูดคุยพอสรุปได้ดังนี้

- ความสัมพันธ์ของชาวปกาเกอะญอเริ่มเปลี่ยนไป จากเดิมความสัมพันธ์ของชาวปกาเกอะญอ ในวัดจันทร์เป็นไปอย่างแน่นแฟ้น ตั้งแต่ในระดับครอบครัว ระดับเครือญาติ ชุมชนและระหว่างชุมชน เริ่มห่างเหินกันมากขึ้น คนรุ่นใหม่เริ่มไม่ให้ความสำคัญและไม่ค่อยเชื่อฟังคนเฒ่า คนแก่ ผู้อาวุโส เริ่มมีความห่างเหินระหว่างรุ่นมากขึ้น ความช่วยเหลือเผื่อแผ่ของชาวบ้านเริ่มลดน้อยลง เริ่มมีการจ้างแรงงานกันในกลุ่มผู้มีฐานะดีในหมู่บ้าน เริ่มมีความขัดแย้งกันเรื่องผลประโยชน์มากขึ้น โดยเฉพาะกรณีป่าสนวัดจันทร์ คนรุ่นใหม่ในต่างหมู่บ้านเริ่มไม่รู้จักกัน เป็นต้น

- ความไม่ภูมิใจ ไม่มั่นใจ ในภูมิปัญญาของชนเผ่า โดยเฉพาะกันคนรุ่นใหม่ที่ได้เข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียน เริ่มไม่เห็นคุณค่ากับภูมิปัญญาของชนเผ่าตนเองบางครั้งก็ดูถูก คำสอน ความเชื่อ สุภาษิต คำพังเพย ข้อห้าม ข้อปฏิบัติของชนเผ่าเริ่มเลือนหายไปจากวิถีชีวิตของชาวบ้าน ไปรับเอาค่านิยมใหม่จากในเมืองเข้ามาใช้ ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียตามมามากมาย

- ความสามารถในการพึ่งพาตนเองลดลง ชาวปกาเกอะญอในตำบลวัดจันทร์เริ่มเปลี่ยนการทำการมาหากิน ไปทำ ไร่ นา เลี้ยงสัตว์ เนื่องจากมีความจำเป็นที่ต้องใช้เงินเพื่อจับจ่ายซื้อของมากขึ้น เช่น ค่าไฟฟ้า ค่ารถ หรือค่าไปโรงเรียน ชาวปกาเกอะญอเกือบทั้งหมดเปลี่ยนวิถีการผลิตไปสู่การเกษตรเชิงพาณิชย์ เพื่อสร้างรายได้ แต่ยิ่งทำก็ยิ่งแย่ ชาวบ้านในทุกหมู่บ้านเริ่มเป็นหนี้เป็นสินมากขึ้น มีหลายรายมีท่าทีว่าจะไม่สามารถชดเชยได้ ชาวปกาเกอะญอที่เป็นคนรุ่นใหม่ ได้รับการศึกษาจากระบบโรงเรียนความสามารถในการพึ่งตนเองน้อยมาก หลายรายที่จบการศึกษาจากในเมืองหางานทำไม่ได้ กลับไปอยู่บ้านก็ไม่สามารถช่วยพ่อแม่ ทำไร่ ทำสวนได้ ซึ่งจะมีคนประเภทนี้มากขึ้นเรื่อย ๆ

บุญสัจจ

บุญสัจจ เป็นกิจกรรมที่เครือข่ายเลือกขึ้นมาดำเนินงานตามเป้าหมาย “บ้านจัมเมืองเย็น” โดยจะมีการเวียนไปทำบุญตามหมู่บ้านต่างในเครือข่ายฯ ทั้งนี้จะเลือกวันพระแรม ๑๕ ค่ำของทุกเดือน หลังจากช่วงเช้าชาวบ้านแต่ละแห่งทำบุญในหมู่บ้านแล้ว ก็จะเดินทางไปที่หมู่บ้านที่มีการนัดหมายให้ไปร่วมทำบุญ

การทำบุญสัจจะนี้เป็นกิจกรรมที่ผสมผสานรูปแบบการทำบุญของชาวบ้านแบบเก่าและแบบปัจจุบันเข้าด้วยกัน

การไปร่วมงานบุญแต่ละครั้ง ก่อนจะเริ่มพิธีสงฆ์ชาวบ้านจะแวะเวียนไปเยี่ยมหากันในหมู่บ้าน เจ้าภาพจะเตรียมอาหารไว้ต้อนรับแขกที่มาเยือน หลังพระสงฆ์ฉันเพลและอาหารกลางวันของชาวบ้านสิ้นสุดลงแล้ว ผู้คนก็จะไปรวมตัวกันที่วัดทั้งเจ้าภาพและแขกที่มาเยือน เพื่อประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา อันได้แก่การถวายผ้าป่าและสังฆทาน การฟังเทศน์ธรรมจากพระสงฆ์

เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมทางศาสนา ภายในศาลาบำเพ็ญบุญก็กลายเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะแตกต่างไปตามสถานการณ์ในขณะนั้น

เมื่อมีการทำบุญสัจจะขึ้นทำให้ได้มีชาวบ้านต่างหมู่บ้านได้มาหาต้องการให้มีการมาร่วมทำบุญ การจัดบุญสัจจะมีสิ่งดีๆเกิดขึ้นมาหลายอย่าง เช่น

๑. การฟื้นฟูวัฒนธรรมเรียกแขกที่มาร่วมไปรับประทานอาหารตามบ้าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะหายไปจากชุมชนปกากะญอ ในเวลาที่มีการทำบุญสัจจะก็จะไม่เลี้ยงอาหารที่วัดแล้ว จะให้ผู้ที่ไปเป็นเจ้าภาพได้เรียกกันไปรับประทานอาหารตามบ้านของชาวบ้านซึ่งถือเป็นเจ้าภาพ

๒. มีการสวมใส่ชุดประจำเผ่า เมื่อมีการทำบุญทุกครั้ง ทุกคนที่ไปร่วมงานจะต้องใส่ชุดประจำเผ่า หากใครไม่ใส่ก็จะแปลกไปจากหมู่ เด็กและชาวบ้านมีความกล้าที่จะใส่ชุดประจำเผ่า ไม่เกิดละอายที่จะใส่ชุดประจำเผ่าของตนเอง

๓. ช่วยให้คนที่ไม่มีเงินค่ารถในการไปทำบุญ ได้มีโอกาสที่ทางเครือข่ายและได้มีส่วนช่วยในด้านค่าใช้จ่ายโดยเฉพาะค่าพาหนะ

๔. ทำให้คนเฒ่าคนแก่ได้มีโอกาสพบปะไปมาหาสู่กันระหว่างหมู่บ้าน

๕. หลายหมู่บ้านได้มีการสอนภาษาเขียนให้เด็กและเยาวชนในหมู่บ้าน

๖. เกิดเห็นผลด้านหลักคำสอนและศาสนา ทำให้มีการลด ละ เลิกอบายมุข เช่น เหล้า บุหรี่ ในวันพระและวันที่มีงานบุญ บางคนถึงกับมีการอดเนื้อสัตว์ในวันพระ

ในครั้งเดียวกันนี้ มีข้อเสนอให้เป็นภารกิจของเครือข่าย ๔ ประการคือ

๑. ระวัง เติเราต้องรักษาหากไม่รักษากันก็จะหายไป เราต้องทำให้อยู่กับเราให้ได้นานและคงทนที่สุด

๒. ป้องกันไม่ให้สิ่งไม่ดีทั้งหลายไม่ให้เกิดขึ้นในชุมชนของเรา

๓. ความดีงามทั้งหลายที่ยังไม่มี จะต้องทำให้มีขึ้น มีการประยุกต์ของใหม่ให้เข้ากับวัฒนธรรม ประเพณี แต่อย่าลืมของดีที่เป็นของปกากะญอ และ

๔. สิ่งใดที่ไม่ดีไม่งามทั้งหลายจะต้องลด ละ เว้น ทำแต่สิ่งที่ดีงาม ฯลฯ

บางครั้งก็เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานในแต่ละชุมชน ทั้งนี้ประเด็นการพูดคุยในแต่ละครั้ง จะมีการหารือกันในกลุ่มพระสงฆ์และคณะกรรมการเครือข่ายฯ

ผลลัพธ์และผลกระทบ

การนำคุณค่าทางศาสนามารับใช้สังคมในสถานการณ์ใหม่

“...เรามีการจัดตั้งแกนนำและเครือข่ายชาวพุทธภายในตำบล ซึ่งมีตัวแทนชุมชนละ ๒ คน เพื่อให้เกิดการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน โดยการเอาศาสนาเป็นที่พึ่งในการที่จะนำเอาหลักธรรมคำสอนไปประเพณีปฏิบัติร่วมกัน การทำบุญสัจจกรเดือนละทำให้ได้พบปะเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีโอกาสพูดคุยกันหารือกันถึงแนวทางในการดำเนินงานร่วมกัน และยังได้มีโอกาสไปเยี่ยมเยียนหากัน... (นายประหยัด บันดี แกนนำชุมชนจากบ้านเดนม)

การกระชับความสัมพันธ์

เด็กกับคนเฒ่าคนแก่

“...การทำบุญสัจจกรที่ผ่านมา ทำให้เด็กกับผู้อาวุโสได้พบปะเรียนรู้ร่วมกัน เด็กมีโอกาสที่จะเรียนรู้จากผู้อาวุโส ส่วนผู้อาวุโสเองก็มีโอกาสในการถ่ายทอดให้กับเด็กในเรื่องของหลักคำสอน ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ตลอดจนข้อห้าม สิ่งที่เป็นของปกากะญอ เมื่อก่อนเด็กกับผู้ใหญ่ที่จะพบปะกันมีน้อย การจัดเวทีที่ผ่านมาถือว่าเป็นสิ่งที่ดี เด็กมีการกระตือรือร้นพอสมควร... (นายชยัน รัตนอารยธรรม แกนนำชุมชนจากบ้านห้วยฮ่อม)

ความสัมพันธ์หลายระดับ

“...การทำบุญสัจจกร เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ต่างชุมชน และวัดกับชุมชน โดยการทำบุญสัจจกรแต่ละครั้งในแต่ละเดือนเราก็ได้มีโอกาสได้พบกันทำให้ความสัมพันธ์แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น คิดว่าความสัมพันธ์นี้จะดีขึ้นได้เรื่อยๆ ได้คงจะดีขึ้น ขอให้มีการจัดเช่นนี้อีกอย่างต่อเนื่อง...” (นายชยัน รัตนอารยธรรม แกนนำชุมชนจากบ้านห้วยฮ่อม)

“...การทำบุญสัจจกรเป็นสิ่งที่ดีที่จะทำให้ชาวปกากะญอหมู่บ้านต่างๆมีโอกาสได้พบปะพูดคุย มีความสัมพันธ์ดีขึ้น ทุกวันนี้ผู้คนมีจิตใจต่ำลงเพราะมีความเจริญทางวัตถุมากขึ้น พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ อยู่คู่กับผืนแผ่นดินไทยมาตลอด คนเผ่ากะเหรี่ยงเองก็มีการนับถือพระพุทธศาสนา มาช้านานแล้วเช่นกัน...” (นายชาติ ทะบือ แกนนำชุมชนจากบ้านห้วยบง)

“...ผมเป็นคนบ้านโป่งขาว ตั้งแต่เกิดมายังไม่เคยเห็นคนมาเยี่ยมเยียนทำบุญร่วมกันมากเช่นครั้งนี้เลย นี่ก็เกิดจากความร่วมใจสามัคคีของพวกเราทุกคนทุกชุมชนที่ได้มาวันนี้ ความสัมพันธ์ในสมัยก่อนจริงๆ ไม่มีศาสนาเป็นตัวรวบรวมแต่เป็นประเพณีวัฒนธรรม แต่ปัจจุบันเราได้รับพุทธศาสนา เราจึงมีวัดมีพระเป็นจุดรวมจิตใจทำให้เกิดความสามัคคี บางคนคิดว่าโลกหมุนเราต้องหมุนไปกับโลก หากเราทำ

เช่นนั้นความเป็นตัวของตนเอง ความเป็นชนเผ่าไม่มีให้ลูกหลานได้สัมผัสอีกแล้ว ให้ทุกคนรวมใจสามัคคีกัน
เช่นนี้ตลอดไป..." (นายวิระ ยิ่งรักเพ็ญจันทร์ นายก อบต.บ้านจันทร์)

การฟื้นฟูและสืบทอดภูมิปัญญา

"...การทำบุญสังเวย การจัดกิจกรรมให้เด็กมีการเรียนรู้หลักคำสอน ภูมิปัญญาของชนเผ่า
นับว่าเป็นสิ่งที่ดีที่จะต้องช่วยกัน..." (นายขยัน รัตนอารยธรรม แกนนำชุมชนบ้านห้วยฮ่อม)

"...เดี๋ยวนี้ประเพณี ความเชื่อ ชุดประจำเผ่า การพูดการกระทำ เปลี่ยนไปหมด การใส่ชุด
ประจำเผ่าไม่ค่อยจะมีให้เห็นแล้ว มีการเลียนแบบของที่ทันสมัยมาก ผู้ใหญ่บอกอะไรไม่ค่อยจะฟัง เขาบอก
ว่าไม่ทันสมัย เดี่ยวนี้เขาไม่เอากันแล้ว ตามความรู้สึกส่วนตัวแล้วเมื่อเห็นการสวมใส่ชุดประจำเผ่าในการ
ทำบุญสังเวยแล้วรู้สึกชอบและชื่นชม..." (นายจรัส กงมะลิ แกนนำชุมชนบ้านวัดจันทร์)

"...ด้านหลักคำสอน สุภาจิต ข้อห้าม ภูมิปัญญาด้านต่างๆ หลายท่านได้พูดว่าส่วนหนึ่งขาด
การถ่ายทอดจากผู้ใหญ่ เช่น พ่อแม่สมัยก่อนจะไปทำงานก็จะชวนลูกไปด้วย ทำงานไปอบรมสั่งสอนไป
พร้อมกัน กลับมาตอนเย็นก็จะเล่านิทาน ขับร้องเพลงที่เรียกว่า "ทา" ให้ลูกหลาน ไม่เหมือนกับสมัยนี้ พ่อ
เด็กโตขึ้นมาหน่อยจะต้องไปโรงเรียนพอลกลับมาตอนเย็นต้องทำการบ้านที่ครูให้ไว้ ทำให้ลูกกับพ่อแม่จะ
อบรมด้านหลักคำสอนหรือภูมิปัญญาต่างๆที่เป็นของชนเผ่าไม่มี และในช่วงการทำกรรมต่างๆเด็กที่จะ
ได้เรียนรู้้น้อยมาก ความล้าในในด้านหลักคำสอน วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาของชนเผ่าไม่ได้มีการ
ปลูกฝังมาตั้งแต่เล็ก คิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ความเจริญในด้านต่างๆเข้า
มา ผู้คนเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ มีการศึกษาทดลองมีเหตุมีผลมีกาวิเคราะห์วิจารณ์ ทำให้ข้อห้าม ข้อ
ปฏิบัติต่างๆไม่ได้รับความเชื่อถือเท่าที่ควร กลับหาว่าเป็นสิ่งมงาย ตลอดถึงการประกอบพิธีกรรมต่างๆเดี..
รุ่นใหม่คงทำไม่เป็นแล้ว การจัดให้เด็กเขาได้เรียนรู้ในสิ่งที่เป็ของชนเผ่าเป็นสิ่งที่ดี การทำบุญสังเวยก็เป็น
การสร้างควมสามัคคีกัน เป็นการได้ทำบุญร่วมกันตลอดถึงร่วมกิจกรรมต่างๆ ด้วยกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีมาก
..." (นายจรัส กงมะลิ แกนนำชุมชนบ้านวัดจันทร์)

"...การจัดกิจกรรมเช่นนั้นนับว่าเป็นสิ่งที่ดีมาก การจัดกิจกรรมให้เด็กกับผู้อาวุโสได้มีโอกาสพบ
กันเรียนรู้วัฒนธรรมของชนเผ่า และมีการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลังได้รับรู้ สืบทอดต่อไป เท่าที่ผ่านมายังไม่
เคยมี หากจะมีก็คงจะเป็นสิ่งที่ดี..." (นายชาติ ทะปือ แกนนำชุมชนบ้านห้วยบง)

ผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล

- พระสงฆ์

ตลอดระยะเวลาการจัดกิจกรรมบุญสังเวยกว่า ๑ ปีที่ผ่านมา ทำให้พระสงฆ์ในแถบนี้ได้กา..
ยอมรับจากชาวบ้านมากขึ้น มีความใกล้ชิดกับชาวบ้าน/ชุมชน ทำให้เข้าใจสภาพความเป็นจริงได้มาก
ส่งผลต่อการทำงาน/การอบรมศีลธรรมแก่ชาวบ้านที่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

- ผู้อาวุโส

ได้รับการยอมรับและมีบทบาทมากขึ้น รวมทั้งยังมีสุขภาพจิตที่ดีมากขึ้นจากการที่ได้ไปทำบุญต่างหมู่บ้าน ซึ่งการออกไปต่างหมู่บ้านโดยปกติของคนเฒ่าคนแก่เป็นไปได้น้อย การทำบุญสัจจจึงเป็นโอกาสที่ทำให้คนเฒ่าได้ออกไปเยี่ยมเยียนชุมชนอื่น คนเฒ่าคนแก่ที่ไม่มีโอกาสได้พบปะเพื่อนฝูงเป็นเวลานานสืบปักษ์ได้พบเจอกัน พุดคุยกัน

ระยะเวลาแห่งการรอคอยของคนเฒ่าคนแก่คือวันแรม ๑๕ ค่ำของทุกเดือนที่จะได้ไปร่วมพิธีบุญสัจจ ซึ่งเป็นวันที่คนกลุ่มนี้มีความสุข

นอกจากการได้ออกไปต่างบ้าน ได้พบปะเพื่อนเก่า ยังได้รับการยอมรับและให้ความสำคัญมากขึ้น เช่น การมีเวทีและโอกาสให้คนเฒ่าคนแก่เหล่านี้ได้ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ คำสอนที่เป็นภูมิปัญญาที่ตกทอดมา

- แก่นนำชุมชน/เครือข่าย

มีความมั่นใจที่จะทำงานมากขึ้น เนื่องจากเห็นผลงานที่เกิดขึ้น

- เยาวชน

มีโอกาสร่วมกิจกรรมกับผู้ใหญ่และผู้อาวุโส ทำให้ได้ซึมซับเอาคุณค่าบางอย่างติดตัวไป นอกจากนี้การไปร่วมกิจกรรมยังทำให้รู้จักเพื่อนต่างบ้าน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในระยะยาว

ความสัมพันธ์ของชาวปกาเกอะญอ

ความสัมพันธ์ในอดีต

๑. ภายในชุมชน

- ความสัมพันธ์ระดับครอบครัว

ครอบครัวของชาวปกาเกอะญอมีการรักใคร่กลมเกลียวกัน พุดคุยกันปรึกษาหารือกันในระดับครอบครัวพ่อแม่จะมีการอบรมสั่งสอนลูกให้เป็นคนดีของครอบครัวและสังคมประเทศชาติจะมีการรับประทานอาหารพร้อมกันพ่อแม่ลูกเวลารับประทานอาหารก็จะถือโอกาสอบรมสั่งสอนลูกไปด้วย ยามเย็นหรือยามที่ไม่ได้ออกไปทำงานครอบครัวจะอยู่กันพร้อมหน้า จะมีการเล่านิทานหรือสอนถึงกฎระเบียบวัฒนธรรมประเพณีให้กับลูกๆ ใ้รับรู้ พ่อก็จะสอนลูกชายให้รู้จักการทำมาหากินเลี้ยงชีพที่เกี่ยวข้องกับงานของลูกผู้ชายส่วนแม่ก็จะสอนลูกผู้หญิงให้อยู่ในกฎระเบียบและการทำงานที่ลูกผู้หญิง เช่น การทอผ้า การทำงานบ้านงานเรือน เป็นต้น

ในยามที่ประกอบพิธีกรรมที่เป็นประเพณี เช่น การเลี้ยงผี การผูกข้อมือก็จะมีคนในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างพร้อมเพรียง ในเวลาออกไปทำงานก็จะพาลูกๆ ไปทำงานด้วยลูกก็ได้เห็นสภาพความเป็นจริงของ

การดำเนินชีวิตเมื่อกลับมาบ้านก็อยู่กับครอบครัว เมื่อโตขึ้นก็จะออกเรือนไม่ห่างไกลกัน มีการไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ

- เครือญาติหรือญาติพี่น้อง

ความเป็นเครือญาติของชนชาวปกากะญอภายในชุมชนจะมีการรักใคร่กลมเกลียวช่วยเหลือเอื้อเฟื้อต่อกันอย่างสม่ำเสมอ หากมีอะไรเกิดขึ้นแก่ญาติคนใดก็ต้องช่วยกัน ถึงแม้ว่าจะแยกครอบครัวอยู่กันคนละหลังคาเรือนเมื่อได้อาหารที่หาได้ก็แบ่งกันทุกหลังคาเรือนมีการงานก็จะไปช่วยกัน เมื่อยามว่างจะไปเยี่ยมบ้านกันพูดคุยสนทนากัน บางครั้งใครที่อยากได้สิ่งใดก็ขอกัน โดยไม่คิดค่าเป็นเงินเป็นทอง ส่วนลูกหลานของญาติพี่น้องก็จะเปรียบเสมือนเป็นลูกเป็นหลานแท้ๆของตนเอง หากจะเปรียบกับคำพูดของปกากะญอก็เหมือนกับคำพูดที่ว่า พี่น้องด้วยกันไม่กั้น หากตกทุกข์ได้ยากจะช่วยเหลือกัน

เมื่อมีงานประเพณีแต่ละครั้งเช่นงานปีใหม่ เลี้ยงผีบรรพบุรุษก็จะความพร้อมเพรียงกันไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็จะมาร่วมงานกันอย่างพร้อมหน้า ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในเครือญาติเป็นอย่างดี

- เพื่อนบ้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านของชาวปกากะญอก็ใกล้ชิดกันไม่แตกต่างไปจากเครือญาติมากนักการอยู่รวมกันในชุมชนเดียวกันก็เปรียบเหมือนญาติพี่น้องกัน มีทุกข์หรือมีสุขก็เผชิญร่วมกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีกัน ไปมาหาสู่กัน แลกเปลี่ยนแรงงานกัน ช่วยกันโดยไม่คิดเป็นค่าจ้าง สมัยก่อนเวลาได้แกงหรือหมูปิ้งตัวหนึ่งก็จะได้รับประทานกันทั่วทั้งหมู่บ้าน หากใครได้ก็จะแบ่งให้แก่กันจะได้มากน้อยสุดแล้วแต่เนื้อที่ได้มา นี่จะเห็นว่าเป็นการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างผู้คนในชุมชน ดังคำพูดที่ว่า ของมีน้อยก็ช่วยกันจิ้ม ของมีมากก็แบ่งกัน ไม่เหมือนปัจจุบันหากมีน้อยก็กินคนเดียว หากมีมากก็แบ่งขาย ไม่มีการแบ่งให้คนนั้นคนนี้อีกแล้ว

- กลุ่ม/วัย

เมื่อพูดถึงกลุ่มต่างๆ ในการอยู่ร่วมกันของชาวปกากะญอในอดีตก็จะมีกลุ่มหรือวัยหลักๆ ก็พอจะจำแนกได้ดังนี้

๑. กลุ่มเด็กเล็กที่เล่นด้วยกันภายในชุมชนกลุ่มนี้เป็นเด็กที่เดินได้พูดได้แล้วไม่โตมากนักจะชอบชวนกันเล่นตามบ้านและพื้นที่บ้านตามประสาของเด็ก ซึ่งจะชักชวนกันเล่นร่วมกันพูดคุยกันใกล้ ๆ กับพ่อแม่เวลาทำงานที่บ้าน บ้างครั้งก็รักใคร่กัน บ้างครั้งก็ทะเลาะกัน แต่ก็ไม่ถึงกับโกรธเกลียดกันไม่กี่วันก็เข้าใจกันเล่นร่วม

กันอีก เวลาทะเลาะกันก็จะร้องไห้เป็นส่วนใหญ่ซึ่งจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มของเด็กภายในชุมชนอันเป็นฐานของความสัมพันธ์จนแน่นแฟ้นที่ดีขึ้นในอนาคต

๒. กลุ่มของเด็กโตที่ยังไม่ถึงกับเป็นวัยรุ่น เด็กกลุ่มนี้มักจะชักชวนกันออกนอกบ้าน ไปยิงนกตกปลา ตามทุ่งไร่ ทุ่งนา หรือไปกับพ่อแม่ผู้ปกครอง สำหรับเด็กผู้ชาย เด็กวัยนี้เป็นวัยที่ซุกซน มักมีเรื่อง

ทะเลาะวิวาทถึงกับชกต่อยกันบ้างเป็นเรื่องธรรมดา สำหรับเด็กชาย ส่วนเด็กหญิงก็จะเริ่มฝึกช่วยแม่ใน การทำงานของหญิง เช่น การหุงต้ม ทำอาหาร การทำงานบ้านงานเรือน เป็นต้น จะสนุกสนานว่าเรีง มี การเรียนรู้เรียนหนังสือ ด้วยกันก็จะมี ความผูกพันเป็น อย่างดีสำหรับกลุ่มของเด็กในวัยนี้

๓ กลุ่มเด็กวัยรุ่น วัยรุ่นเป็นวัยที่อยากรู้ อยากลอง เป็นวัยที่มีกำลังมาก มีการพบปะกับเพื่อนทั้ง ภายในหมู่บ้านและต่างหมู่บ้าน มีการไปมาหาสู่กัน ร่วมกิจกรรมภายในกลุ่มวัยรุ่นหรือเยาวชน เวลาว่างงาน ว่างเรียน ว่างงานก็พบปะกัน เล่น ไปร่วมงานกันอย่างพร้อมเพรียง วัยรุ่นปกากะญอไม่ว่าจะเป็น ชายหรือหญิง จะทำอะไรต้องอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมประเพณี หากใคร

- ความเชื่อ

ความเชื่อเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคนให้เกิดการรวมตัวกันในการที่จะประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทำให้เกิดความสัมพันธ์กันโดยมีความเชื่อเป็นตัวทำให้เกิดการรวมตัว ทั้งที่เป็นความที่เกี่ยวกับ ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อเรื่องผีต่างๆ (ผีบ้านและผีป่า) และการเคารพนับถือในผู้อาวุโส รวมถึง ศาสนา (งานบุญ) ชาวปกากะญอเมื่อมีความเชื่อในสิ่งใดก็จะเชื่ออย่างจริงจังและทำอย่างจริงจัง

- การลงแขกช่วยงาน

ชาวปกากะญอเวลาว่างงาน เช่นงานทำไร่ทำนา ก่อสร้างบ้าน และงานที่ต้องใช้คนจำนวนมาก เป็นต้น จะมีการบอกกล่าวกันทุกคนภายในชุมชนก็จะพากันไป ทำให้งานที่หนักก็จะเป็นงานเบาและใช้เวลาไม่ นานก็เสร็จ หากใครมีงานก็จะบอกกันเช่นนี้ มีการพลัดกันไปช่วยกันเป็นหมู่เป็นคณะ ทำให้เกิดความ สนุกสนานในการทำงานและเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใครมีเรื่องอะไรก็จะเล่า สู้กันฟัง มีการขับร้องลำนำ หนุ่มสาวก็จะจีบกันด้วยบทลำนำ (ทา) อย่างสนุกสนาน

- ประเพณี

งานประเพณีต่างๆ ก็เป็นสิ่งที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและต่างชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่ง ประเพณีที่สร้างความสัมพันธ์ที่เห็นชัดได้แก่ การผูกข้อมือ งานแต่งงาน งานศพ และการเลี้ยงผีต่างๆ

๒. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน

- ประเพณี /ไปมาหาสู่ /เรียกแขก

งานประเพณีต่างๆ ก็เป็นสิ่งที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและต่างชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่ง ประเพณีที่สร้างความสัมพันธ์ที่เห็นชัดได้แก่ การผูกข้อมือ งานแต่งงาน งานศพ และการเลี้ยงผีต่างๆ แต่ใน ปัจจุบันงานประเพณีต่างๆ ของปกากะญอได้มีบทบาทลดน้อยลงในสังคม มีการผสมผสานวัฒนธรรม ภายมากขึ้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายอย่างในสังคมปกากะญอ

- งานบุญ

การทำบุญในเทศกาลต่างๆ หรืองานบุญตามประเพณีเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์กันทั้งใน ระดับชุมชนและระหว่างชุมชนตั้งแต่เด็กถึงผู้เฒ่าผู้แก่ เวลาทำบุญก็จะมีการไปร่วมกันหลายชุมชนมากมาย

ก่อให้เกิดการโบกมาหา ผู้พูดคุยแลกเปลี่ยนและมีการเรียกกันไปรับประทานอาหารตามบ้านต่างๆ ทำให้เกิดบรรยากาศที่อบอุ่นและแน่นแฟ้นเป็นอย่างมาก

ความสัมพันธ์ในปัจจุบัน

๑. ในชุมชน

- ครอบครัว

จากครอบครัวที่เคยอยู่ร่วมกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตากันไม่ว่าอยู่ที่บ้านเวลารับประทานอาหาร เวลาออกไปทำงานประกอบอาชีพ เป็นต้น ก็ต้องห่างเหินเนื่องจากลูกจำเป็นต้องไปเรียนหนังสือนอกบ้าน ตั้งแต่เล็กพอโตขึ้นมาหน่อยก็ต้องออกไปศึกษาเล่าเรียนหรือทำงานทำในเมืองปีหนึ่งจะกลับมาหาพ่อแม่สักครั้งหนึ่งโอกาสที่จะพูดคุยสนทนากับลูกอย่างสมัยก่อนเป็นเรื่องที่หาได้ยาก ลูกเองก็จะหลงใหลและเห็นการเรียนรู้สิ่งภายนอกมากกว่าภายในครอบครัวจึงทำให้คำพูดหรือคำสอนพ่อแม่มีแต่น้อยลงเกิดปัญหากับเด็กเยาวชน

วัยรุ่นอย่างมากมายในปัจจุบันอีกอย่างหนึ่ง

เมื่อมีการห่างเหินความผูกพันไม่ค่อยแน่นแฟ้นเช่นนี้โอกาสที่ลูกจะเรียนรู้ขนบธรรมเนียมประเพณีกฎระเบียบของชาวเผ่าก็น้อยทำให้เด็กรุ่นใหม่ไม่มีจิตสำนึกในการที่จะช่วยกันอนุรักษ์และเรียนรู้วิถีชีวิตตลอดถึงขนบประเพณีวัฒนธรรมของความเป็นชนเผ่า

- เพื่อนบ้าน

ชุมชนแต่ละชุมชนได้เจริญขึ้นมีวัดถ้ำเข้ามาสู่ชุมชนมากขึ้นย่อมมีความเปลี่ยนแปลงไปทุกๆ ด้านจากการเห็นเพื่อนบ้านเปรียบเสมือนญาติพี่น้องก็จะกลายเป็นคนอื่นๆ เป็นคนที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องของตนผู้คนรับความสะดวกสบาย ค่านิยมประเพณีวัฒนธรรมใหม่ๆ ตลอดถึงรับเอาสื่อประเภทต่างๆ จึงก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปที่ไม่เหมือนกับสภาพในอดีตอีกแล้ว

- ญาติพี่น้อง

ปัจจุบันความเป็นเครือญาติก็เริ่มที่จะห่างกันเนื่องด้วยสาเหตุหลายอย่างที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติเปลี่ยนไป แต่ก็ไม่เปลี่ยนไปมากอย่างเช่น ผู้คนในเมืองหลวงความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเจือจุนก็ยังมิให้เหินอยู่แต่ก็จะมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้นกว่าในอดีต เช่น เริ่มที่จะมีจะมีการจ้างแรงงานการทะเลาะวิวาทอยากได้ผลประโยชน์จากญาติพี่น้องในสังคมปกากะกอบบ้างแล้วในเครือญาติไม่เห็นเกิดการพูดคุยพบปะแลกเปลี่ยนกันมากนักต่างคนต่างทำมาหากินเลี้ยงปากเลี้ยงท้องของตนเองยิ่งผู้ใดมีเงินมีทองมากมีอำนาจการงานที่สูงก็เริ่มที่จะเข้าหาญาติทุกอย่างคิดเป็นกำไรขาดทุนความมีน้ำใจ

เสียสละเพื่อเครือญาติของตนก็ลดลง นี่ก็คือสังคมปากกาะญอในปัจจุบันแต่ในอนาคตจะเป็นเช่นไรนั้นไม่
อาจที่จะคาดเอาไว้

- การลงแขกช่วยงาน

ชาวปากกาะญอเวลามีงาน เช่นงานทำไร่นา ทำก่อสร้างบ้าน และงานที่ต้องใช้คนจำนวนมาก เป็น
ต้น จะมีการบอกกล่าวกันทุกคนภายในชุมชนก็จะพากันไป ทำให้งานที่หนักก็จะเป็นงานเบาและใช้เวลาไม่
นานก็เสร็จ หากใครมีงานก็จะบอกกันเช่นนี้ มีการพลัดกันไปช่วยกันเป็นหมู่เป็นคณะ ทำให้เกิดความ
สนุกสนานในการทำงานและเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใครมีเรื่องอะไรก็จะเล่า
สู่กันฟัง มีการขับร้องลำนำ หนุ่มสาวก็จะจีบกันด้วยบทกลอน (ทา) อย่างสนุกสนาน ซึ่งในปัจจุบันการลง
แขกช่วยงานมีน้อยลงเนื่องจากมีการจ้างแรงงานเป็นตัวเงินมากขึ้น ผู้คนมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้นต่างคนก็
ต่างมีความอยากที่จะได้ดีกว่าผู้อื่น

- ประเพณี

งานประเพณีต่างๆ ในอดีตเป็นสิ่งที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและต่งชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่ง
ประเพณีที่สร้างความสัมพันธ์ที่เห็นชัดได้แก่ การผูกข้อมือ งานแต่งงาน งานศพ และการเลี้ยงผีต่างๆ
ปัจจุบันประเพณีได้มีการผสมผสานกับประเพณีภายนอกมากขึ้นจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนไป แต่ประเพณี
เหล่านี้ยังมีอยู่ในสังคมปากกาะญอ เพียงว่าบทบาทและวิธีการเปลี่ยนไปจากเดิม

- ศาสนา/งานบุญ

ภายในชุมชนจะมีงานบุญที่เป็นงานประเพณี หรืองานเทศกาลต่างๆ เวลาว่างก็พากันไปร่วม
ทำบุญที่วัดของชุมชน ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านที่จะต้องมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน มีความเชื่อ
และศรัทธาในศาสนามากจึงเป็นสิ่งที่สร้างความสัมพันธ์กันในชุมชนตั้งแต่เด็กจนถึงผู้เฒ่าผู้แก่

๒. ระหว่างชุมชน

- ศาสนา/งานบุญ

ปัจจุบันเวลาว่างงานบุญที่ใดก็มีคณะศรัทธาชาวบ้านจากหมู่บ้านต่างๆมารวมทำบุญกันอย่าง
มากมาย ทุกชุมชนจะมีวัดประจำชุมชนของตนเอง มีการไปมาหาสู่กัน งานบุญก็เป็นสิ่งที่ได้ทำให้เกิด
ความสัมพันธ์กันของชาวปากกาะญออีกอย่างหนึ่งในปัจจุบัน

- การไปมาหาสู่กัน

การไปมาหาสู่กันระหว่างชุมชนเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กันข้ามชุมชน ชาวปกาเกอะญอเวลาว่างจากงานก็จะไปเยี่ยมเยียนหากัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยเฉพาะหนุ่มสาวจะไปเที่ยวหากัน หุคคุยกันกับคนต่างชุมชน

- ประเพณี

ประเพณีของชาวปกาเกอะญอในระหว่างชุมชนที่ได้พบเห็นและมีการสัมพันธ์กันอยู่ในปัจจุบันที่เด่นชัดก็คือ งานแต่งงานกับงานศพที่มีคนต่างชุมชนได้มาร่วมและมาช่วยงานมากในสังคมปัจจุบัน ส่วนประเพณีอื่นๆนั้นก็มีบทบาทน้อยลง เปลี่ยนไปตามสังคมยุคใหม่

บุญสัจจ

เมื่อมีงานบุญสัจจเกิดขึ้นทำให้เกิดการรื้อฟื้น และฟื้นฟูตลอดถึงช่วยเสริมในสิ่งที่มีอยู่ให้มีความเข้มข้นแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นมีดังนี้

- ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน

มีการไปทำบุญสัจจร่วมกันทั้งหมด ๑๒ ชุมชนทุกวันพระแรม ๑๔ หรือ ๑๕ ค่ำของทุกเดือน จึงทำให้มีการไปมาหาสู่กัน ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์กันระหว่างชุมชนต่างๆ ทั้งเด็กและผู้ใหญ่

- ได้หลักคำสอน(ศาสนา/ชนเผ่า)

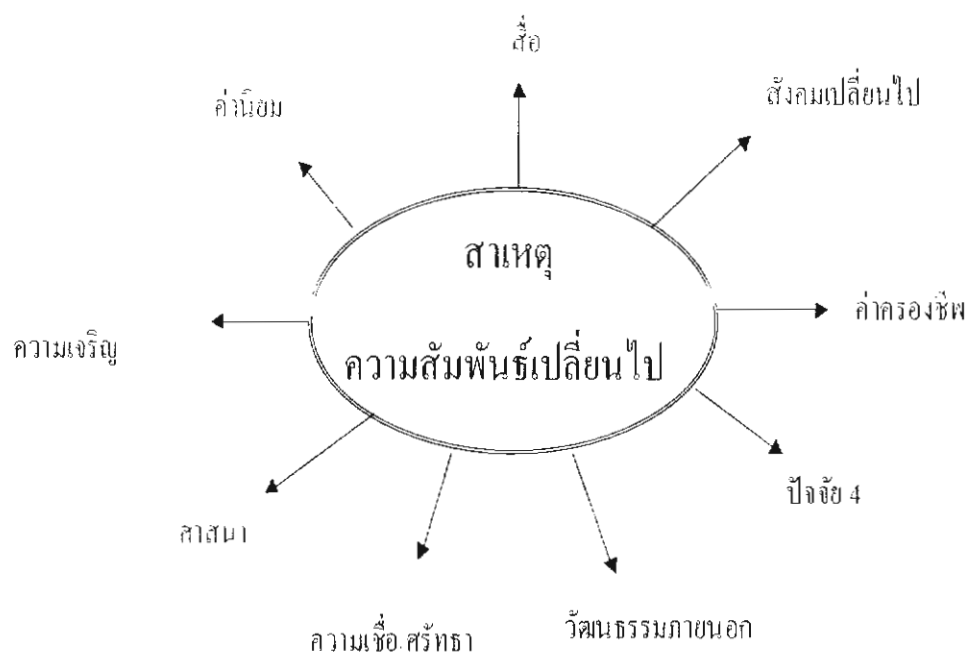
เมื่อไปทำบุญแต่ละครั้งก็จะมีพระเทศน์เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา และได้มีผู้เฒ่าผู้แก่ได้พูดคุยในเรื่องของหลักคำสอนของชนเผ่า การใช้ชีวิตประจำวันที่มาจากประสบการณ์จากที่ได้ไปเที่ยวเยี่ยมตามบ้านและเวลาที่มีการเปิดเวทีพูดคุย

- มีการไปมาหาสู่กัน

ทุกครั้งที่มีการทำบุญสัจจเมื่อชาวบ้านแต่ละชุมชนมาถึงก็จะเที่ยวไปตามบ้านต่างๆ ภายในหมู่บ้าน มีการแลกเปลี่ยนพูดคุย สนทนากัน เป็นการเปิดโอกาสให้คนต่างชุมชนได้พบปะกัน บางคนไม่ได้พบกันเป็นเวลานานหลายปี เมื่อได้พบกันทำให้เกิดความดีอกดีใจสุขใจเป็นอันมาก

- การเรียกแขกรับประทานอาหารตามบ้าน

วัฒนธรรมของชาวปกาเกอะญอในดั้งเดิมเมื่อมีแขกมาเยือนก็จะต้อนรับด้วยมิตรไมตรี มีการให้เกียรติแก่ผู้มาเยือน มีความดีใจที่ได้มีผู้มาเยือน จะมีอาหารดีๆ ก็จะให้แขกกินก่อน มีที่นั่งดีๆ ก็จะให้แขกนอน เมื่อเขากลับก็มีของฝากด้วย

ความสัมพันธ์ของปกาเกอะญอในจากอดีตถึงปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปทั้งในชุมชนและระหว่างชุมชน ความสัมพันธ์ในชุมชนในอดีตครอบครัวมีความใกล้ชิดสนิทสนม พ่อแม่ลูกได้พูดคุยกันทุกคำเข้าญาติพี่น้องก็มีความรักใคร่กลมเกลียวช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกันและกัน เพื่อนบ้านที่อยู่ในชุมชนหากใครเดือดร้อนก็ช่วยกันโดยถือว่าเป็นญาติคนหนึ่งที่อยู่ในชุมชน เวลาว่างก็จะไปช่วยกันโดยไม่คิดค่าแรง มีการแลกเปลี่ยนแรงงานกันภายในชุมชน ทุกคนมีความเชื่อและศรัทธาในกฎระเบียบ ประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่า มีความรักความสามัคคี มีประเพณีของชนเผ่าเป็นสื่อให้มีความสัมพันธ์กันในชนเผ่า

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนหากมีผู้มาเยือนก็จะต้อนรับด้วยความมีน้ำใจไมตรีให้เกียรติแก่ผู้ที่มาเยือน มีการเบรมาหาลูกกันเหนียวที่ว่างจากการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นทั้งสองฝ่าย เมื่อมีงานบุญที่ใดไม่ว่าจะไกลหรือใกล้ก็จะพากันไปด้วยความศรัทธาร่วมกับการไปพบปะกันในยามที่มีงานบุญ ซึ่งถือเป็นการทำบุญรวมกัน และหากมีงานประเพณีก็จะไปช่วยกันไม่ว่าจะติดงานอะไรก็จะเสียสละที่จะไปร่วมงานส่วนรวม

มาถึงความสัมพันธ์ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต บางอย่างเปลี่ยนไปมาก บางอย่างเปลี่ยนไปน้อยและบางอย่างไม่ค่อยเปลี่ยนไป คงในครอบครัวเริ่มที่จะห่างเหิน มีการเรียนหนังสือตั้งแต่เล็ก พอโตมาก็ไปศึกษาต่อบ้าง ไปหางานทำในเมืองบ้างตามวิถีชีวิตของโลกในปัจจุบัน การไปเยี่ยมหากันภายในชุมชนระหว่างเพื่อนบ้านมีน้อยลง เพราะต่างคนต่างทำงานเพื่อตนเอง มีเทคโนโลยี การสื่อสารต่างๆ ที่ทำให้ไม่มีเวลาหรือโอกาสได้พบปะกัน การลงแขกช่วยงานก็ยังมีอยู่แต่มีการจ้างแรงงานเป็นเงินบ้างแล้วในสังคมปกาเกอะญอ ประเพณีที่ยังมีบทบาทสร้างความสัมพันธ์ในปัจจุบันได้แก่ การแต่งงาน การผูกข้อมือ และงานศพ ทั้งสามอย่างมีวิธีการในการปฏิบัติได้เปลี่ยนไปบ้าง ด้วยความเจริญเข้ามาทำให้มีวัดหลาย

ชุมชนจึงทำให้เกิดงานบุญขึ้นระหว่างชุมชน ซึ่งชาวปกาเกอะญอเป็นผู้ที่ชอบทำบุญมาก จึงทำให้เกิดการพบปะกัน มีความสัมพันธ์กันในงานบุญเป็นประจำ เวลาเมื่อมีเรื่องทุกข์ร้อนก็ไปมาหาสู่พึ่งพากันกับคนที่รู้จักระหว่างชุมชน และเมื่อมีเวลารว่างก็จะไปมาหาสู่กัน โดยเฉพาะหนุ่มสาว ส่วนงานประเพณีที่ยังมีการสัมพันธ์กันมากกว่าประเพณีอื่นๆ คือ งานแต่งงานและงานศพ

เมื่อมีโครงการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ ซึ่งได้เลือกเอางานบุญสัณญ์ทำให้เกิดการประสานสัมพันธ์และเกิดการเรียนรู้สร้างจิตสำนึกในความเป็นชนเผ่า ดังนี้

๑. ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน โดยวิธีการไปทำบุญสัณญ์ทุกเดือน
๒. เกิดการเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของศาสนาและหลักคำสอนของชนเผ่า
๓. มีการไปมาหาสู่กันในขณะไปทำบุญสัณญ์แต่ละเดือนและโอกาสต่างๆ
๔. มีการฟื้นคืนการเรียนรู้จากที่เคยมาเยือนไปรับประทานอาหารตามบ้านแต่ละหลัง
๕. มีการพบปะแลกเปลี่ยนพูดคุยกันในขณะที่ไปทำบุญสัณญ์
๖. มีการรณรงค์ให้สวมใส่ชุดประจำเผ่า
๗. เปิดการเรียนการสอนหนังสือปกาเกอะญอให้กับเด็กและสอนหลักคำสอนสุภาษิต

ในที่สุดแล้วจะเห็นว่ามีความสัมพันธ์อยู่ ๓ มิติ ได้แก่

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

ในความเชื่อของปกาเกอะญอนั้นจะมีความเชื่อและเคารพในสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ธรรมชาติมีเจ้าของ เจ้าของธรรมชาติก็คือสิ่งสูงสุด ที่คอยบันดาลความอุดมสมบูรณ์แก่มนุษย์ และคอยปกป้องคุ้มครอง จึงมีการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เพื่อแสดงออกถึงการเคารพและยำเกรงและเชื่อฟัง มีการประพฤติปฏิบัติต่อธรรมชาติอย่างสัจสัตย์ มีความผูกพันกับพิธีกรรมที่เป็นประเพณีของชนเผ่าในการสร้างกำลังใจเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทุกสิ่งมีเจ้าของดูแลรักษาไม่ว่าจะเป็นภูเขา แม่น้ำลำห้วย หนอง คลอง บึง หากมีการกระทำที่ไม่ถูกหรือล่วงเกินก็จะทำให้มีอันเป็นไปได้ ด้วยเหตุนี้จึงมีการดูแลรักษาสิ่งที่อยู่รอบตัวให้มีความสมบูรณ์ ไม่ประมาทในการใช้ชีวิต เชื่อในหลักคำสอนที่เป็นคำสอนของชนเผ่าและคำสอนทางศาสนา

๒. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติของชาวปกาเกอะญอ (ทินัย บุญลือ ๒๕๕๕) . จะอยู่บนความเชื่อเรื่องของขวัญ(เกอะลา) ซึ่งมีทั้งหมด ๓๗ ขวัญ ที่อยู่กับตัวและกับสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย และการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในวัฏจักรชีวิตของผู้คนตั้งแต่เกิดจนตาย

ความเชื่อในความสัมพันธ์ระหว่างขวัญของคนไปติดกับต้นไม้ ที่เอาลายละตัวของทารกไปผูกติดกับต้นไม้ จะเห็นถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นความเชื่อเรื่องขวัญที่ต้องผูกพันกับธรรมชาติ เป็นการเรียนรู้คุณธรรม ศีลธรรม หรือหลักคำสอนคติเตือนใจที่จะต้องมีการเรียนรู้จากธรรมชาติ ปกาเกอะญอเชื่อว่าผืนป่าเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นหนังสือเล่มใหญ่ ที่จะสอนเกี่ยวกับการดำรงชีวิตในโลก

ต้นไม้ป่าไม้ได้ให้ชีวิตอย่างซื่อสัตย์ต่อผืนแผ่นดิน เฝ้าดูแลปกคลุม ให้ความร่มรื่นแก่แผ่นดิน ถึงแม้ป่าเกาะภูเขาจะต้องตัดต้นไม้เพื่อเป็นารใช้ในการดำรงชีวิตของปัจจัย ๔ แต่ก็ทำด้วยความเคารพและด้วยความระมัดระวัง ซึ่งการเคารพยำเกรงถือเป็นหัวใจของความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ เป็นการอ่อนน้อมถ่อมตนต่อธรรมชาติ อันหมายถึงการกระทำในสิ่งที่ถูกต้องและดีงามตามแบบของประเพณีวัฒนธรรม เพื่อดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีงามของคนกับธรรมชาติ

๓. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนในสังคม

คนเราเป็นสัตว์สังคมที่จะต้องอยู่ร่วมกัน เราไม่สามารถที่จะอยู่คนเดียวได้ จะต้องพึ่งพาอาศัย คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่เสมอ เริ่มจากความสัมพันธ์กับผู้คนที่อยู่ใกล้ชิดกับเราคือในครอบครัวไปจนถึงระดับผู้คนในสังคมที่ไกลออกไป ในการทำวิจัยฟื้นฟูความสัมพันธ์ของชาวปกาเกอะญอก็เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนในสังคมของชาวปกาเกอะญอที่จะต้องมีการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีการไปมาหาสู่กัน คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ว่าใครจะอยู่ที่ใด จะอยู่ใกล้หรือไกลก็ถือว่าเราเป็นพี่เป็นน้อง เมื่อคิดว่าทุกคนเป็นญาติก็จะมีความผูกพันที่แน่นแฟ้นก่อให้เกิดพลังที่จะสร้างสรรคชุมชนสังคมให้น่าอยู่และก่อให้เกิดความสุขที่แท้จริง

การจัดกิจกรรมงานบุญสังฆจรเป็นการฟื้นฟูความสัมพันธ์ของชาวปกาเกอะญอทั้งในชุมชนและระหว่างชุมชน ในหลายๆ ได้แก่

- ระหว่างเด็กกับเด็กให้มีการพบปะพูดคุยและรู้จักกันมากขึ้นในการที่จะเป็นฐานของการเรียนรู้ที่จะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต

- ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ให้มีการได้มีโอกาสพูดคุย คอยช่วยเหลือ คอยอบรมสั่งสอนอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่องโดยมีบุญเป็นตัวประสานอย่างแน่นแฟ้น ซึ่งเด็กเองก็ได้รับสิ่งที่ดีจากผู้ใหญ่ ส่วนผู้ใหญ่ก็ได้มีโอกาสที่จะอบรมสั่งสอน ชี้แนะในสิ่งที่ถูกแก่เด็ก

- ผู้ใหญ่กับผู้ใหญ่ ได้พบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน ซึ่งปัจจุบันคนเรามีโอกาสได้พบปะกันมีน้อย เมื่อมีการจัดกิจกรรมบุญสังฆจรทำให้ผู้คนต่างชุมชนได้มีโอกาสได้พบปะกัน ทำให้เกิดความสุขทางใจอีกวิธีการหนึ่ง และยังเป็นพลังที่ก่อให้เกิดความสามัคคีร่วมใจกันสร้างสรรค์สิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อสังคมร่วมกัน

- ความสัมพันธ์ระหว่างวัด หนะกับชุมชน อันจะก่อให้เกิดการเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของศาสนา ผู้คนมีจิตใจในทางบุญกุศล อันจะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ซึ่งทำให้เกิดสิ่งที่ดีหลายอย่าง เช่น การลดละเลิกอบายมุขในวันพระและวันที่มีงานบุญ การฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมบางอย่างที่หายไปกลับคืนมา การแต่งกายชุดประจำเผ่า ตลอดจนทำให้พระพุทธศาสนาเกิดความเข้มแข็งขึ้น เป็นต้น

๑.๓ จากการเทียบกับหลักพุทธธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา

- เรื่องพิธีกรรมชาวบ้านกับศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา

พิธีกรรมของชาวบ้าน(ปกากะญอ) ที่มีความคล้ายคลึงกับศาสนพิธีในทางพระพุทธศาสนาในเรื่องของการกรวดน้ำ คือชาวปกากะญอจะใช้น้ำเหล้ากรวดไปพร้อมกับการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เจ้าป่าเจ้าเขาให้ดลบรรดาลให้ชีวิตครอบครัวมีแต่ความสุขความเจริญ ทำมาหากินได้ผลผลิตที่ดี พ้นจากสัพพะเคราะห์ ทุกข์โศกทั้งหลายทั้งปวง มีแต่ความสุขความเจริญตลอดไป ซึ่งทางพระพุทธศาสนาก็มีการกรวดน้ำเพื่อทำให้จิตใจหยุดนิ่งกับน้ำที่กรวดลงไปเช่นเดียวกับการกรวดน้ำเหล้าของปกากะญอในขณะทำพิธีของชนเผ่า นอกจากนั้นก็ยังมีความเชื่อและเคารพธรรมชาติแวดล้อมซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่มีพระคุณจะต้องรู้จักมีความกตัญญูตบเทอดด้วยการรู้จักใช้และรักษา และสิ่งที่เกิดจากการวิจัยครั้งนี้ก็ได้แก่งานบุญสังฆกรรมที่มีความคล้ายกับไรมุขเวียนของชาวปกากะญอ คือมีการเวียนกันไปทำบุญตามบ้านต่างๆในเขตพื้นที่รับผิดชอบทั้ง ๑๒ ชุมชน โดยการทำบุญแต่ละครั้งก็จะมีสิ่งที่ได้จากงานบุญอีกหลายอย่างที่แทรกอยู่ในงานบุญสังฆกรรมเช่น การไปมาหาสู่กัน การสวมใส่ชุดประจำเผ่า การฟั่นประเพณีเรียกแขกกินข้าว การแลกเปลี่ยนพูดคุยทักทายให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นต้น

- เรื่องคำสอนสุภาษิตกับศาสนธรรม

คำสอนสุภาษิตของชาวปกากะญอเป็นหลักคำสอนที่มีความหมายเป็นภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวปกากะญอที่ได้ถ่ายทอดมาสู่รุ่นต่อรุ่นอันเป็นเวลายาวนาน คนในชนเผ่าหากเชื่อฟังคำสอนและประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของชนเผ่าก็จะทำให้ชีวิตและความเป็นอยู่มีแต่ความสุขความเจริญ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาความเดือดร้อนขึ้นในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นตนเอง ครอบครัว สังคม ประเทศชาติ แต่ที่ทุกวันนี้เกิดปัญหาในทุกๆ ด้านเพราะคนในชนเผ่าไม่เชื่อฟังคำสอนและทำตามที่บรรพบุรุษได้อบรมสั่งสอนเอาไว้ ชาวปกากะญอในอดีตไม่มีศาสนาที่เรารู้จักกันปัจจุบันคือพุทธ คริสต์ อิสลาม เป็นต้น แต่ชาวปกากะญอก็สามารถอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขพร้อมกับการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน ก็เช่นเดียวกันหลักคำสอนพระพุทธศาสนาสอนให้คนเราละความชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ หากพุทธศาสนิกชนประพฤติปฏิบัติตามก็จะพบกับความสุขความเจริญเช่นเดียวกัน

- กระบวน/ข้อมูลการดำเนินงาน

กระบวนการดำเนินการวิจัยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม มีการจัดเวทีเรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน มีทุกระดับวิจัยเพื่อให้เห็นความแตกต่างกันระหว่างวัย ซึ่งในช่วงแรกจะเป็นการจัดให้เด็กเยาวชนได้มรดการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันระหว่างภายในหมู่บ้านเองและระหว่างหมู่บ้านเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี ความเปลี่ยนแปลงของชนเผ่าที่เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของปกากะญอ ในการจัดให้เด็กเยาวชนได้มีโอกาสไปมาหาสู่กันระหว่างหมู่บ้าน พร้อมกับการให้ผู้อาวุโสได้มาพูดคุยถึงหลักคำสอนประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่า แลยังให้เด็กเยาวชนได้ไปศึกษาค้นคว้าหลักคำสอนสุภาษิตของชนเผ่าจาก

ผู้รู้ภายในชุมชน จากการจัดกระบวนการในช่วงแรกทำให้เด็กและเยาวชนภายในชุมชนและระหว่างชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และพร้อมกันทำให้เกิดการเรียนรู้ด้านหลักคำสอนจากผู้รู้ภายในชุมชน เด็กเยาวชนมีความรักความสามัคคีกันมากขึ้น

การดำเนินการในช่วงแรกทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักคำสอนสุภาษิตที่เป็นภูมิปัญญาจากปราชญ์ของชาวปกากะญอในเรื่องเกี่ยวกับ สุภาษิตคำสอน (ธา) หมวดต่างๆ ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ ตลอดจนได้แนวทางในการดำเนินการในระยะที่สองต่อไป

การดำเนินงานในระยะที่สองเริ่มโดยการเอาแกนนำของแต่ละชุมชนมาพูดคุยแลกเปลี่ยนถึงสถานการณ์ของความเจริญที่ทำให้ความสัมพันธ์ของชาวปกากะญอห่างเหินกันมากขึ้นและสถานการณ์ของประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่าที่เปลี่ยนไป จากการจัดเวทีพูดคุยทำให้แกนนำแต่ละชุมชนมีความเห็นที่พร้อมกันว่าจะให้วิธีการของงานบุญสังฆจรโดยมีการทำบุญเวียนกันไปตามชุมชนต่างๆ ในพื้นที่เป้าหมายทั้งหมด ๑๒ ชุมชน ทุกวันพระแรม ๑๔ หรือ ๑๕ ค่ำ เดือนละครั้ง ในการจัดงานทำบุญสังฆจรแต่ละครั้งก็จะมีวิธีการดังนี้

๑. มีการนัดหมายวัน เวลา สถานที่ในการไปทำบุญสังฆจร
๒. แจ้งให้กับคณะศรัทธาชาวบ้านที่เป็นเจ้าภาพ
๓. เมื่อชาวบ้านแต่ละชุมชนมาถึงก็จะมีการไปเที่ยวตามบ้านต่างๆ ในชุมชนพร้อมกับรับประทานอาหารตามบ้านในชุมชน
๔. จัดทำต้นกุศลร่วมกัน (ปรึกษาตามความศรัทธา)
๕. เมื่อถึงเวลา ๑๓.๐๐ น. ทุกคนแห่ต้นกุศลพร้อมกันรอบศาลาบำเพ็ญบุญ ๓ รอบ
๖. ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
๗. พระธรรมจาริกเทศน์ (ให้ข้อคิด)
๘. เวทีแลกเปลี่ยนพูดคุย
๙. สรุปเนื้อหาการพูดคุย
๑๐. ไหว้พระสวดมนต์ ลาพระ เดินทางกลับ

การทำบุญสังฆจรแต่ละครั้งจะมีการรณรงค์ให้ทุกคนที่ไปร่วมงานสวมใส่ชุดประจำเผ่า มีการไปมาหาสู่กันเพื่อสร้างความสัมพันธ์กันในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นเด็กกับเด็ก เด็กกับผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่กับผู้ใหญ่ และมีการไม่ให้ดื่มของมึนเมาทุกชนิดอีกด้วย นอกจากนั้นยังมีการฟื้นฟูประเพณีบางอย่างให้กลับฟื้นขึ้นมาอีกครั้ง หลังจากที่ชุมชนหลายชุมชนได้มีการละทำประเพณีอันนี้แล้ว นั่นคือประเพณีการเรียกแขกกินข้าว เมื่อมีงานบุญสังฆจรขึ้นจึงได้มีการฟื้นฟูประเพณีนี้ให้กลับคืนมา ตลอดจนมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันหลังจากที่มีการประกอบพิธีทางศาสนาทุกครั้งทำให้ได้ข้อมูลจากชาวบ้านจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนบ้าง จากการสอบถามบ้างและจากการสังเกตพฤติกรรมของชาวบ้านที่มาร่วมงานในแต่ละครั้ง

- ผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินงานโครงการฟื้นฟูความสัมพันธ์โดยผ่านเวทีแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมชาวปกากะญอตำบลบ้านจันทร์ ทำให้ได้ผลหรือผลที่เกิดจากการดำเนินงานกิจกรรมดังนี้

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กเยาวชนกับเด็กเยาวชน ทั้งในชุมชนและระหว่างชุมชน จากการที่ได้มีโอกาสไปรวมกิจกรรมทำบุญสัปดาห์ทุกเดือนและมีการคอยช่วยเหลือกันเสมอเมื่อมีกิจกรรม ทำให้ปัญหาการทะเลาะวิวาทชกต่อยกันลดน้อยลงหรือแทบจะไม่มีเกิดขึ้น

๒. ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กเยาวชนกับผู้ใหญ่ มีการไปปรับความเข้าใจกัน หันหน้าพูดจากัน เด็กก็เข้าใจผู้ใหญ่ ส่วนผู้ใหญ่เองก็เข้าใจเด็กเยาวชนด้วย ซึ่งผู้ใหญ่เองก็จะเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็กเยาวชน

๓. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับผู้ใหญ่ โดยเฉพาะผู้อาวุโสที่มีโอกาสไปมาหาสู่กันระหว่างต่างหมู่บ้าน ผู้ใหญ่เองมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่จะเป็นตัวอย่างให้กับเด็กรุ่นหลังในทางที่ดี

๔. ความใกล้ชิดและเข้าใจกันระหว่างวัดกับชุมชนหรือชาวบ้านในการที่จะช่วยกันพัฒนาทางด้านจิตใจโดยการนำเอาหลักธรรมคำสอนทางศาสนาและหลักคำสอนของชนเผ่า ตลอดถึงก่อให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านศาสนา รู้จักการนำเอาหลักศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

๕. เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนระหว่างชาวบ้านในโอกาสที่มีงานบุญสัปดาห์ทุกเดือน ซึ่งหากใครมีปัญหาหรือข้อคิดเห็นที่ดีก็จะพูดคุยแลกเปลี่ยนกันในงานบุญสัปดาห์ทุกเดือน

๖. การฟื้นฟูวัฒนธรรมด้านการใส่ชุดประจำเผ่า โดยการไปร่วมงานบุญทุกครั้งจะต้องมีการใส่ชุดประจำเผ่า

๗. เกิดการลด ละ เลิกอบายมุขต่างๆ โดยเฉพาะสุราในขณะที่มีงานบุญและวันพระ เวลาที่มีงานบุญเกิดขึ้นงานบุญที่เกี่ยวข้องกับขบถ เกล็ด เกล็ด จะไม่มีการดื่มเหล้า ทำให้งานบุญเกิดความบริสุทธิ์และมีความสงบเกิดความสุขใจที่แท้จริงในเวลาทำบุญ

๘. เกิดความสามัคคีร่วมมือกันระหว่างชาวบ้านแต่ละชุมชนมากขึ้น เมื่อหมู่บ้านหรือชุมชนใดมีกิจกรรมก็จะมีการไปช่วยเหลือกัน

๙. เกิดเครือข่ายในการทำงานขึ้น มีกลุ่มเครือข่ายแกนนำชาวพุทธเพื่อทำงานในด้านการพัฒนาจิตใจตลอดถึงการทำให้พระพุทธรูปศาสนาที่มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

๑๐. เกิดการเรียนรู้หลักคำสอนของชนเผ่า และมีการเรียนรู้หนังสือของปกากะญอ โดยมีผู้รู้ในชุมชนเป็นผู้สอนหลักคำสอน ภาษาเขียน และการอ่านเขียนภาษาปกากะญอ

- สิ่งที่ชาวบ้านและทีมวิจัยได้เรียนรู้จากกระบวนการวิจัยหรือความเปลี่ยนแปลงของชุมชน จากการดำเนินงานวิจัย

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการจัดกระบวนการก็เห็นจะเป็นการพัฒนาตัวเองจากการที่ไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ โดยขณะนั้นที่ชุมชนและแนวคิดที่จะพัฒนาชุมชน เมื่อมีการทำวิจัยแล้วทำให้มี

แนวคิดและมีวิธีการที่จะช่วยกันที่จะพัฒนาชุมชนร่วมกันมากขึ้น มองเห็นถึงความสำคัญของการระดมสมอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่จะทำให้เกิดความคิดที่หลากหลาย จากความคิดที่หลากหลายเหล่านั้นมาเรียงลำดับความสำคัญที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนร่วมกัน

จากกระบวนการดำเนินงานวิจัยทำให้นักวิจัยเองและชาวบ้านมีความกล้าแสดงออก ทำให้ชาวบ้านมีความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันมากขึ้น และมีความสนใจที่จะไปร่วมงานบุญ หันหน้าเข้าวัด พร้อมกับมีการลด ละ เลิก สิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม ทำให้ชุมชนเกิดความสงบสุขมากขึ้น

- ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

๑. ปัญหาการติดต่อประสานงานกับทางพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เนื่องจากระยะทางห่างไกลและบางครั้งโทรศัพท์ทำงานไม่ได้
๒. ปัญหาการคมนาคมสัญจรของเขตพื้นที่ดำเนินงานในฤดูฝน
๓. ปัญหาด้านการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมและการจัดทำเอกสารสรุปงาน

- ข้อค้นพบ / ข้อเสนอแนะต่อการทำงานวิจัยท้องถิ่น

๑. ข้อค้นพบว่าชาวบ้านหากมีผู้นำที่มีความจริงใจที่จะพัฒนาชุมชนที่แท้จริงและนำเอากิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน โดยการนำเอาทุนเดิมคือความเชื่อและศรัทธาของชาวบ้านที่มีอยู่มาเชื่อมประสานกับกิจกรรม จะทำให้ได้รับความสนใจและเอาใจใส่ต่อกิจกรรมอย่างดีและต่อเนื่อง
๒. ควรส่งเสริมงานวิจัยด้านภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อจะได้นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านโดยเฉพาะเยาวชนรุ่นใหม่ในการที่จะช่วยถ่ายทอดและสืบถอดต่อไป

- แนวทางการดำเนินงานต่อเชิงพัฒนา/เชิงวิจัยของชุมชน

๑. การประชุมแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำและชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง
๒. จัดให้มีงานทำบุญสัจจกรทุกวันพระแรม ๑๔ หรือ ๑๕ ค่ำ ของทุกเดือน
๓. จัดหางบประมาณมาสนับสนุนเครือข่ายแกนนำอย่างต่อเนื่อง
๔. เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนให้เกิดความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นต่อไป
๕. เชื่อมประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆในพื้นที่

บรรณานุกรม

- ประเสริฐ ชัยพิกุลต์. สืบสองชนเผ่าในประเทศไทย. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ปู่เป้, ๒๕๔๒. หน้า ๖-๑๑
- สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมชาวไทยภูเขาในประเทศไทย(IMPECT). หนังสือองค์ความรู้และภูมิปัญญาชนเผ่าปกากะญอ. ๒๕๓๘
- บือพอ ชีวิตซ่า ปกาเกอญอ. กรุงเทพฯ: สารคดี ๒๕๔๒
- วินัย บุญลือ. ทุนทางวัฒนธรรมและการขงชิงอำนาจเชิงสัญลักษณ์ของชุมชนปกากะญอ. ๒๕๔๕
- จอนิ ไชโตเซวาร์. บันทึกคำทอ. : กันยายน ๒๕๔๑
- กาญจนา แก้วเทพ. การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ ๒๕๓๘
- จักรพันธ์ เพียรพนัสศักดิ์. ภูมิปัญญาชาวบ้านในพิธีกรรมของชุมชนกะเหรี่ยง มีนาคม ๒๕๔๓
- กาญจนา แก้วเทพ. การสื่อสารกับการพัฒนาศาสนาและวัฒนธรรม
- นิราศ วัฒนานิต. : การศึกษากับการพัฒนาชุมชน ราชภัฏเชียงใหม่ ๒๕๓๙